

جمهوری اسلامی ایران

رئیس جمهور

تصویب نامه هیئت وزیران

وزارت جهاد کشاورزی

دبیرخانه حوزه وزارتی

تاریخ: ۱۴۰۴/۱۱/۲۶

شماره ثبت: ۱۰۵۷۸۱۹

بسمه تعالی

«یا صلوات بر محمد و آل محمد»

وزارت نیرو - وزارت ورزش و جوانان - وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی

وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی - وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

وزارت کشور - وزارت امور اقتصادی و دارایی - سازمان برنامه و بودجه کشور

سازمان حفاظت محیط زیست - سازمان بنادر و دریانوردی - سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور
بنیاد مسکن انقلاب اسلامی - معاونت رئیس جمهور در امور توسعه روستایی و مناطق محروم کشور

هیئت وزیران در جلسه ۱۴۰۴/۱۰/۲۱ به پیشنهاد شماره ۲۴۸۴۸۳ مورخ ۱۴۰۴/۵/۲۵ سازمان برنامه و بودجه کشور و به استناد اصل یکصد و سی و هشتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و در راستای توسعه استان سیستان و بلوچستان، سند اجرایی توسعه استان سیستان و بلوچستان را به شرح زیر تصویب کرد:

سند اجرایی توسعه استان سیستان و بلوچستان

- ماده ۱- در این سند، اصطلاحات زیر در معانی مشروح مربوط به کار می‌روند:
 - ۱- سازمان: سازمان برنامه و بودجه کشور.
 - ۲- سازمان استان: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان سیستان و بلوچستان.
 - ۳- سند: سند اجرایی توسعه استان سیستان و بلوچستان.
 - ۴- بسته اقدام توسعه: مجموعه‌ای از فعالیت‌های کلان شامل چند پروژه و اقدام در راستای تحقق اهداف سند تا پایان سال ۱۴۰۷.
 - ۵- شاخص‌های ارزیابی بسته اقدام: شاخص‌های کلیدی پیوست برای ارزیابی میزان موفقیت بسته‌های اقدام توسعه.
 - ۶- دستگاه اجرایی: دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری مصوب ۱۳۸۶.
- ماده ۲- سند به شرح پیوست که تأیید شده به مهر دفتر هیئت دولت است، مبتنی بر (۱۳) بسته اقدام توسعه می‌باشد که متناظر با این بسته‌های اقدام، پروژه‌های زیرساختی اولویت‌دار استخراج شده‌اند.
- تبصره- برنامه تأمین مالی پروژه‌های ذیل هر بسته اقدام توسعه، توسط سازمان با همکاری وزارت امور اقتصادی و دارایی هر ساله تعیین می‌گردد.
- ماده ۳- سازمان استان به عنوان دبیر شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان و نماینده سازمان موظف است ظرف سه ماه از تاریخ ابلاغ این سند، نسبت به شناسایی ذی‌نفعان، مسائل آنها، تعیین مخاطرات (ریسک‌ها) و اولویت‌بندی اقدامات و منابع لازم اقدام نماید و شاخص‌های ارزیابی هر بسته اقدام توسعه مشتمل بر وضع موجود و افق را تهیه و به سازمان ارائه دهد. سازمان مکلف است ساختار مدیریت عملکرد و قواعد پایش، ارزیابی و نظارت راهبردی برای تحقق اهداف سند را در طراحی و توانمندسازی مدیریت استان لحاظ نموده و نظام گزارش‌های رسمی و جامع ملی و محلی را برای توسعه استان بصورت سالانه برقرار نماید.

جمهوری اسلامی ایران

رئیس جمهور

تصویب نامه هیئت وزیران

شماره ۱۹۳۹۴۷ / ت ۶۴۶۲۴ هـ

تاریخ ۱۳۰۴/۱۱/۲۵

ماده ۴- کلیه دستگاه‌های اجرایی موظفند در راستای اجرای (۱۳) بسته اقدام توسعه، پروژه‌های زیرساختی متناظر با بسته‌های اقدام توسعه سند را در اولویت اجرا قرار داده و تا پایان سال ۱۴۰۷ به اتمام برسانند.

ماده ۵- سازمان بنادر و دریانوردی موظف است با تصویب ارکان ذی‌ربط قانونی و در چارچوب تفاهم با سازمان نسبت به تأمین مالی زیرساخت‌های استان سیستان و بلوچستان در جهت استفاده حداکثری از ظرفیت بنادر استان به نسبتی که سازمان تعیین می‌کند از محل درآمدهای خود اقدام نماید.

تبصره- سازمان بنادر و دریانوردی موظف است مطابق با سند نسبت به تأمین مالی، برنامه‌ریزی و اجرای فاز دوم پروژه توسعه بندر شهید بهشتی، پروژه دالان ترابری پشتیبانی (کریدور لجستیکی) ورودی بندر شهید بهشتی و مطالعه بندر بزرگ (مگاپورت) در استان، ذیل طرح جامع سواحل مکران اقدام نماید به‌طوری‌که تا پایان سال ۱۴۰۷ پروژه‌های مذکور به اتمام برسند.

ماده ۶- وزارت نیرو موظف است به منظور تأمین آب شرب پایدار، تکمیل و تسریع اجرای طرح‌های آبرسانی به شهرهای زاهدان، زابل، چابهار، کنارک، خاش و سراوان و مناطق روستایی پایین‌دست سدهای استان، طرح اصلاح فیدر ۲ (مبتنی بر مخازن چاه‌نیمه) و تصفیه‌خانه پساب چاه‌نیمه زهک را در اولویت قرار دهد.

تبصره- وزارت نیرو موظف است اقدامات مقتضی برای اخذ مجوزهای لازم و شیوه تأمین مالی جهت اجرای پروژه آبرسانی از سد کهیر به شهرهای چابهار و کنارک و مجتمع‌ها و روستاهای پایین‌دست سد کهیر را به گونه‌ای انجام دهد که ظرف دو سال پروژه مذکور به بهره‌برداری برسد.

ماده ۷- وزارت نیرو موظف است با همکاری سازمان و وزارت جهاد کشاورزی و استانداری سیستان و بلوچستان و با رعایت قوانین و مقررات مربوط، شیوه‌نامه مشوق‌های سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و شرکت‌های تعاونی برای تأسیس و اجرای سد و سازه‌های آبی جدید و تکمیل شبکه‌های آبرسانی سازه‌های موجود در استان سیستان و بلوچستان و سواحل مکران را ظرف دو ماه از تاریخ ابلاغ این سند تهیه و به سازمان ارائه نماید.

تبصره ۱- در شیوه‌نامه موضوع این ماده، اجرای شبکه ساختمان سد شهری کور و احداث و بهره‌برداری سد طبیعی ناودیس زراباد و تکمیل شبکه آبرسانی سدهای زیردان، پیشین و کهیر برای کشاورزی، در اولویت واگذاری سرمایه‌گذاری به بخش خصوصی و شرکت‌های تعاونی و تعیین مشوق‌ها قرار می‌گیرد.

تبصره ۲- شرکت مدیریت منابع آب ایران موظف است پس از ارائه برنامه پیشنهادی سرمایه‌گذاران بخش خصوصی برای بهره‌برداری از سد پیشین، ابعاد اجتماعی و تضمین منافع جامعه محلی را بررسی و نتایج آن را به سازمان ارائه دهد.

ماده ۸- وزارت جهاد کشاورزی موظف است با همکاری سازمان و وزارت نیرو با توجه به ظرفیت بالقوه سواحل مکران و سایر مناطق مستعد در کشت محصولات گرمسیری، برنامه توسعه گلخانه و محیط‌های کشت مهار (کنترل) شده، برنامه حداقل کشت (۵۳۰۰) هکتار موز و اصلاح، نوسازی و کشت حداقل (۲۰،۰۰۰) هکتار خرما در مرکز و جنوب استان را با مشارکت بخش خصوصی، تا پایان سال ۱۴۰۷ تهیه و اجرا نماید. این برنامه باید شامل پهنه‌های مناسب مستعد سرمایه‌گذاری، محل تأمین آب به تفکیک هر پهنه، تعیین مشوق‌های لازم برای توسعه هر پهنه به بخش خصوصی و نحوه مشارکت جامعه محلی در توسعه هر پهنه باشد.

جمهوری اسلامی ایران

رئیس جمهور

تصویب نامه هیئت وزیران

۱۹۳۹۴۷

شماره / ت ۶۴۶۲۴ هـ

تاریخ ۱۳۹۰/۱۱/۰۵

ماده ۹- وزارت جهاد کشاورزی موظف است با همکاری سازمان در راستای توسعه شیلات در استان، نسبت به احداث مرکز حفاظت از ذخایر آبزیان و پرورش ماهی در قفس در آبهای آزاد، تکثیر و پرورش میگو در سواحل و توسعه پرورش آبزیان در آبهای داخلی و لایروبی اسکلههای صیادی مطابق با سند اقدام نماید.

تبصره - سازمان شیلات ایران موظف است مبتنی بر اهداف آمایش سرزمین، سند توسعه فضایی شیلات در پهنههای ساحلی کشور به ویژه در استان سیستان و بلوچستان را ظرف دو ماه از تاریخ ابلاغ این سند تهیه نماید. سند مذکور به استناد ماده (۷) آیین نامه اجرایی بند (الف) ماده (۳۲) قانون احکام دائمی برنامههای توسعه کشور موضوع تصویب نامه شماره ۹۷۶۴۸/ت/۵۷۲۱۰ هـ مورخ ۱۳۹۹/۸/۲۸، باید به تصویب شورای عالی آمایش برسد و سپس مبنای واگذاری زمین (در حوزه شیلات) توسط وزارت جهاد کشاورزی قرار گیرد.

ماده ۱۰- وزارت راه و شهرسازی (سازمان بنادر و دریانوردی) موظف است با همکاری وزارت جهاد کشاورزی (سازمان شیلات ایران) و وزارت امور اقتصادی و دارایی و با رعایت قوانین و مقررات مربوط نسبت به تعیین تکلیف شناورها و لنجهای صیادی فاقد مجوز و پروانه فعالیت اقدام نماید.

ماده ۱۱- به منظور توسعه و تسهیل تجارت خارجی، اختیار ایجاد بازارچهها و گذرهای مرزی و مشترک با کشورهای همسایه استان در چارچوب قوانین و مقررات مربوط با پذیرش کشور همسایه به استاندار تفویض می شود. وزارت کشور اقدام قانونی لازم را برای ایجاد مرزهای رسمی جدید کوهک و گمشاد انجام می دهد.

ماده ۱۲- در ماده (۸) آیین نامه اجرایی موضوع تبصره (۱) ماده (۱) و تبصره (۱) ماده (۲) قانون ساماندهی و نظارت بر تجارت مرزی (کولبری و ملوانی) و ایجاد اشتغال پایدار مرزنشینان موضوع تصویب نامه شماره ۱۷۰۴۴۹/ت/۶۲۸۹۹ هـ مورخ ۱۴۰۳/۱۱/۷، بعد از عبارت «هرمزگان»، عبارت «سیستان و بلوچستان» اضافه می گردد. بنادر مشمول در استان سیستان و بلوچستان ظرف سه ماه توسط کارگروه موضوع ماده (۴) قانون ساماندهی و نظارت بر تجارت مرزی (کولبری و ملوانی) و ایجاد اشتغال پایدار مرزنشینان مصوب ۱۴۰۲ تعیین می گردد.

ماده ۱۳- در راستای توسعه تبادلات مرزی و افزایش ظرفیت پایانههای مرزی استان، سازمان اداری و استخدامی کشور موظف است با رعایت ماده (۱۰۶) قانون برنامه پنج ساله هفتم پیشرفت جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۴۰۳ نسبت به تأمین نیروی انسانی به منظور توسعه زیرساختهای مورد نیاز استان اقدامات لازم را به عمل آورد.

ماده ۱۴- با هدف تأمین معیشت مرزنشینان، تهاتر کالا بدون نیاز به ارز جهت واردات کالاهای غیر ممنوعه در طرح ساماندهی مبادلات مرزی با رعایت قوانین و مقررات مربوط مجاز می باشد.

ماده ۱۵- وزارت راه و شهرسازی موظف است با همکاری گمرک جمهوری اسلامی ایران، ظرف دو ماه از تاریخ ابلاغ این سند نسبت به تهیه برنامه زمان بندی مطالعات جانمایی احداث بندر خشک زاهدان و ایرانشهر اقدام نموده و ضمن تصویب آن در ستاد مراکز پشتیبانی (لجستیک) کشور، مراحل جذب سرمایه گذار و جلب مشارکت بخش خصوصی ذی صلاح جهت احداث و بهره برداری بندر خشک را به انجام رساند.

جمهوری اسلامی ایران

رئیس جمهور

تصویب نامه هیئت وزیران

شماره ۱۹۳۹۴۷ / ت ۶۶۶۲۴ هـ
تاریخ ۱۳۴۰/۱۱/۲۵

تبصره- وزارت راه و شهرسازی موظف است به منظور بهره‌مندی از ظرفیت پایانه مرزی میرجاوه حداکثر تا پایان سال ۱۴۰۷ نسبت به اصلاح خط راه آهن زاهدان - میرجاوه اقدام نماید.

ماده ۱۶- به منظور تشویق و ترغیب سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی در طرح‌های سرمایه‌گذاری استان سیستان و بلوچستان:

۱- سازمان و وزارت امور اقتصادی و دارایی موظفند با همکاری وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، وزارت راه و شهرسازی، وزارت کشور و معاونت رئیس‌جمهور در امور توسعه روستایی و مناطق محروم کشور، ظرف سه ماه، بسته تشویقی سرمایه‌گذاری در استان را با امتیازات به شرح زیر تدوین و به تصویب مراجع ذیصلاح برسانند:

الف- نرخ سود تسهیلات ریالی و ارزی اعطایی برای ایجاد و توسعه واحدهای تولیدی صنعتی، معدنی، کشاورزی، فرهنگی، خدماتی و گردشگری استان به مدت ده سال با پیش‌بینی مابه‌التفاوت در بودجه سنواتی به میزان پنجاه درصد (۵۰٪) نرخ مصوب هیئت عالی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تعیین شود.

ب- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران موظف است در تقسیم سهمیه سالانه تسهیلات تکلیفی نسبت به تعیین و اعطای سهم استان سیستان و بلوچستان با رعایت ضریب محرومیت آن استان اقدام نماید.

پ- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران موظف است زمینه ایجاد و توسعه نهادهای پولی و مالی از جمله اعطای مجوز نهادهای موصوف را در استان سیستان و بلوچستان با اولویت منطقه مکران فراهم نماید.

ت- وزارت امور اقتصادی و دارایی موظف است تضمین لازم برای استفاده از تسهیلات تأمین مالی خارجی (فاینانس) برای طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای که دارای مجوز شورای اقتصاد هستند را صادر و امکان استفاده از تسهیلات تأمین مالی خارجی (فاینانس) را تسهیل نماید.

۲- وزارت امور اقتصادی و دارایی (هیئت مقررات‌زدایی و تسهیل صدور مجوزهای کسب و کار) و سازمان موظفند با همکاری وزارتخانه‌های تعاون، کار و رفاه اجتماعی، کشور و صنعت، معدن و تجارت و معاونت رئیس‌جمهور در امور توسعه روستایی و مناطق محروم کشور پیشنهادهای مربوط به بهبود فضای کسب و کار در استان سیستان و بلوچستان را برای تصویب به هیئت مقررات‌زدایی و تسهیل صدور مجوزهای کسب و کار ارائه دهند. هیئت یادشده مکلف است پیشنهادات ارائه شده را با قید فوریت در دستور کار قرار دهد.

۳- وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و سازمان موظفند با استفاده از ظرفیت‌ها و الگو (مدل)های کسب و کار اجتماعی و از طریق نهادهای تسهیل‌گر در حوزه کسب و کار و اشتغال شامل تعاونی‌ها، نهادهای عمومی غیردولتی و انقلابی، ایجاد اشتغال پایدار و تأمین و تقویت معیشت مرزنشینان استان سیستان و بلوچستان را در دستور کار خود قرار دهد. دستورالعمل اجرایی این بند ظرف یک ماه توسط وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و با همکاری سازمان، وزارت کشور، معاونت رئیس‌جمهور در امور توسعه روستایی و مناطق محروم کشور و استانداری سیستان و بلوچستان تهیه و ابلاغ می‌شود.

جمهوری اسلامی ایران

رئیس جمهور

تصویب نامه هیئت وزیران

شماره ۱۹۳۹۴۷
تاریخ ۱۳۸۵/۱۱/۲۴
شماره ثبت ۶۴۶۲۴

۴- کلیه طرح‌های سرمایه‌گذاری باید پیوست محیط زیستی داشته باشند.

ماده ۱۷- استانداری سیستان و بلوچستان با همکاری وزارت امور اقتصادی و دارایی، دبیرخانه شورای عالی مناطق آزاد تجاری - صنعتی و ویژه اقتصادی و سازمان منطقه آزاد سیستان اقدام لازم را جهت راه‌اندازی و توسعه فعالیت منطقه آزاد سیستان انجام دهد.

ماده ۱۸- سازمان استان موظف است با همکاری اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی استان اقدامات لازم را برای تسهیل صدور مجوزها در راستای تأمین امنیت غذایی پایدار و توسعه مبادلات مرزی با پاکستان با تأکید بر تأمین گوشت و برنج به عمل آورد.

ماده ۱۹- وزارت آموزش و پرورش موظف است شاخص سرانه فضای آموزش را تا پایان اجرای این سند به سطح متوسط کشوری ارتقاء دهد.

تبصره - سازمان اداری و استخدامی کشور موظف است با همکاری وزارت آموزش و پرورش و براساس نیازهای واقعی استان، تأمین نیروی انسانی متخصص برای تعلیم و تربیت در این استان را در اولویت برنامه‌های خود قرار دهد.

ماده ۲۰- سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور موظف است اقدامات زیر را انجام و گزارش آن را به سازمان ارائه نماید:

۱- احصای نیازهای منطقه مکران در حوزه آموزش‌های مهارتی و بهره‌گیری از ظرفیت‌های موجود سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور در راستای تقویت مهارت منطقه مکران نظیر تجهیز کارگاه‌های سیار سازمان یادشده در راستای اولویت‌بندی و جهت‌دهی به توسعه مهارت در منطقه مکران.

۲- احصای اطلاعات دقیق از بازار کار و نیازهای استان در رشته‌های اقتصاد رقومی (دیجیتال) و اطلاعات دقیق از خوابگاه‌های شبانه‌روزی موجود در سطح استان.

ماده ۲۱- سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور موظف است با همکاری سازمان، ظرف دو ماه از تاریخ ابلاغ این سند نسبت به ارائه فهرست اولویت‌بندی تکمیل و تجهیز (۲۸) مرکز آموزش فنی و حرفه‌ای موجود در استان و تعیین مراکز قطب مهارتی استان اقدام نماید.

تبصره ۱- سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور موظف است حسب توافقات انجام شده با اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران و بر اساس فهرست اولویت‌بندی شده موضوع این ماده، نسبت به تکمیل و تجهیز زیرساخت‌های (۲۸) مرکز آموزش فنی و حرفه‌ای موجود در استان با استفاده از ظرفیت بخش خصوصی و تعاونی اقدام نماید.

تبصره ۲- هرگونه ظرفیت‌سازی جدید برای مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای، مراکز علمی کاربردی و مدارس شبانه‌روزی در استان سیستان و بلوچستان به استثناء منطقه مکران (در سیستان و بلوچستان)، با سرمایه‌گذاری بخش دولتی ممنوع است.

تبصره ۳- سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور مکلف است با اخذ نظر استاندار در مراکز قطب مهارتی تعیین شده موضوع این ماده ساختار آموزشی را متناسب با ظرفیت‌های منطقه، بازنگری نموده و با همکاری سرمایه‌گذاران بخش خصوصی، پیوست مهارتی این مراکز را تهیه نماید.

تبصره ۴- سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور موظف است با در نظر گرفتن تغییر نوع اشتغال و معیشت منطقه سیستان به علت خشکسالی‌های متمادی و عدم آورد رودخانه هیرمند و نیاز کشور همسایه به آموزش‌های تخصصی و حرفه‌ای نسبت به تقویت مهارت نیروی کار در بخش‌های مختلف از جمله صنعتی، معدنی و میراث فرهنگی اقدام نماید.

جمهوری اسلامی ایران

رئیس جمهور

تصویب نامه هیئت وزیران

۱۹۳۹۴۷

شماره/ب ۶۴۶۲۴هـ

تاریخ ۱۳۵۰/۱۱/۱۴۰۴

ماده ۲۲- سازمان استان موظف است ظرف یک ماه از تاریخ ابلاغ این سند، فهرست (۶۵۳۳) کلاس درس قابل احداث را به تفکیک شهرستانها و توزیع منابع عمومی ملی و استانی، خیرین و مسئولیت اجتماعی شرکت‌های دولتی در چارچوب آیین‌نامه مسئولیت اجتماعی شرکت‌های تحت مدیریت دولت موضوع تصویب‌نامه شماره ۷۲۰۷۸/ت ۶۳۵۳۸ هـ مورخ ۱۴۰۴/۵/۱۱ با اصلاحات بعدی تهیه و اجرا نماید.

ماده ۲۳- وزارت نیرو (شرکت مادر تخصصی توانیر) موظف است با همکاری سازمان، ظرف یک ماه از تاریخ ابلاغ این سند، ضمن تعیین پروژه‌های زیرساختی اولویت‌دار در حوزه برق، برنامه تأمین مالی آنها را تهیه نموده و در اولویت برنامه‌های خود قرار دهد.

تبصره- وزارت نیرو موظف است برنامه (۶۵۰) مگاوات ظرفیت‌سازی جدید (نیروگاه تجدیدپذیر بادی)، نیروگاه‌های حرارتی دولتی زاهدان، بخش بخار بمپور و تأمین و توزیع صفحه‌های خورشیدی را ظرف دو ماه از تاریخ ابلاغ این سند تهیه نماید.

ماده ۲۴- وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی موظف است ضمن در اولویت قرار دادن اجرای پروژه‌های زیرساختی متناظر با بسته اقدام توسعه بهداشت و درمان به شرح سند را در اولویت اجرا قرار دهد.

تبصره- وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی موظف است الگوی (مدل) تأمین مالی خرید راهبردی خدمات را ظرف دو ماه از تاریخ ابلاغ این سند تدوین و به دانشگاه علوم پزشکی استان سیستان و بلوچستان جهت اجرای آن در بیمارستان‌های خصوصی، خیریه و عمومی غیردولتی استان یادشده ابلاغ نماید.

ماده ۲۵- وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی موظف است به منظور تأمین منابع جهت احداث بیمارستان چابهار، نسبت به فروش اراضی در اختیار دانشکده علوم پزشکی چابهار اقدام نموده و منابع حاصله پس از واریز به خزانه در چارچوب قانون بودجه سنواتی به احداث بیمارستان (۲۵۰) تختخوابه چابهار با رعایت سازوکار موضوع ماده (۳۰) قانون برنامه و بودجه کشور مصوب ۱۳۵۱ تخصیص می‌یابد. وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مکلف است تا پایان سال ۱۴۰۷ نسبت به تکمیل بیمارستان مذکور اقدام نماید.

ماده ۲۶- وزارت امور اقتصادی و دارایی موظف است ظرف دو ماه نسبت به تهیه دستورالعملی جهت در اولویت قرار گرفتن اعطای تسهیلات به طرح‌های توسعه استان اعم از سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و طرح‌های دولتی استان اقدام نموده و برای تصویب به هیئت عالی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ارائه نماید.

ماده ۲۷- وزارت راه و شهرسازی (صندوق ملی مسکن) موظف است با همکاری سازمان و معاونت رئیس‌جمهور در امور توسعه روستایی و مناطق محروم کشور به منظور تأمین مالی برنامه‌های تأمین مسکن مناسب و سرانه‌های روستایی و زیربنایی شهری با استفاده از زیرساخت‌های موجود در شهرستان‌های استان و با تأکید بر ساماندهی حاشیه‌نشینی، شیوه‌نامه اعطای تسهیلات پرداختی کم‌بهره از محل منابع صندوق را ظرف سه ماه تهیه و جهت تصویب به مرجع قانونی مربوط ارائه دهد.

ماده ۲۸- استانداری سیستان و بلوچستان موظف است با همکاری وزارت راه و شهرسازی و سازمان‌های مناطق آزاد تجاری-صنعتی چابهار و سیستان، برنامه ساماندهی حاشیه‌نشینی از جمله تعیین تکلیف اراضی تصرفی در زاهدان، چابهار، زابل و ایرانشهر را ظرف سه ماه از ابلاغ این سند تهیه نماید. این برنامه پس از تصویب در شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان و ابلاغ سازمان، قابل اجرا خواهد بود.

جمهوری اسلامی ایران

رئیس جمهور

تصویب نامه هیئت وزیران

شماره ۱۹۳۹۴۷ / ت ۶۴۶۲۴ هـ
تاریخ ۱۳۰۴ / ۱۱ / ۲۵

ماده ۲۹- بنیاد مسکن انقلاب اسلامی موظف است با همکاری وزارت راه و شهرسازی و وزارت کشور در یک برنامه مشخص، تا پایان سال ۱۴۰۷ نسبت به ارتقای شاخص اجرایی طرح‌های هادی روستایی استان حداقل تا شصت و پنج درصد (۶۵٪) متوسط کشوری اقدام نماید.

ماده ۳۰- وزارت ورزش و جوانان موظف است ظرف سه ماه با همکاری سازمان در راستای استفاده از توانمندی‌های جنوب استان در جهت توسعه ورزش حرفه‌ای، بسته تشویقی سرمایه‌گذاری در بخش ورزش‌های آبی و دریایی را تهیه و به سازمان ارائه نماید.

ماده ۳۱- وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی موظف است ظرف سه ماه با همکاری سازمان و در راستای استفاده از توانمندی‌های استان، بسته تشویقی سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری استان را شامل تسهیلات، معافیت‌ها و مشوق‌ها، با تأکید بر استفاده حداکثری از ظرفیت منطقه آزاد تجاری-صنعتی چابهار در جنوب استان و توسعه گردشگری ساحلی و دریایی با اولویت سواحل مکران، تهیه و به سازمان ارائه نماید.

ماده ۳۲- سازمان حفاظت محیط‌زیست موظف است در چهارچوب اصل (۵۰) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و با اخذ نظر استانداری و رعایت اسناد بالادستی و آمایش سرزمین، محدوده مناطق تحت مدیریت خود را بر اساس آخرین تغییرات محیطی و همچنین با لحاظ ظرفیت کشاورزی این مناطق مورد بازنگری قرار داده و ظرف شش ماه از تاریخ ابلاغ این سند به تصویب شورای عالی حفاظت محیط‌زیست برساند.

ماده ۳۳- وزارت صنعت، معدن و تجارت موظف است ظرف دو ماه از تاریخ ابلاغ این سند، برنامه بهره‌برداری از معادن استان با مشارکت بخش غیردولتی و جامعه محلی را تهیه و به سازمان ارائه نماید.

تبصره ۱- بهره‌برداری از معادن مس جانجا، مس سیاسترگی و طلای تفتان مادوفتی در اولویت قرار می‌گیرند.

تبصره ۲- وزارت صنعت، معدن و تجارت موظف است با همکاری وزارت نیرو و سازمان در راستای اجرای قانون انتقال آب از دریای عمان به استان سیستان و بلوچستان مصوب ۱۴۰۰ و تکمیل پروژه‌های مرتبط با این قانون، تفاهمات لازم را به منظور جذب مشارکت معادن در تأمین مالی این پروژه به انجام رسانده و نتیجه را ظرف سه ماه به سازمان ارائه نماید.

ماده ۳۴- وزارت صنعت، معدن و تجارت موظف است در راستای تحقق اهداف سند، با همکاری نهادهای ذی‌ربط از جمله بنیاد مستضعفان انقلاب اسلامی، شرکت ملی صنایع پتروشیمی ایران، وزارت نیرو، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت جهاد کشاورزی، وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان رئیس‌جمهور، معاونت رئیس‌جمهور در امور توسعه روستایی و مناطق محروم کشور و اتاق بازرگانی، صنایع، معدن و کشاورزی ایران، نسبت به طراحی (۱۷) زنجیره یکتای زیر اقدام نماید. در خصوص مواردی که مرتبط با وزارت صنعت، معدن و تجارت است طرح‌های مذکور باید توسط وزارتخانه یادشده و سازمان‌های مربوط انجام شود. این اقدامات با اولویت جذب

جمهوری اسلامی ایران

رئیس جمهور

تصویب نامه هیئت وزیران

شماره ۱۹۳۹۴۷
تاریخ ۱۳۰۳/۱۱/۲۵
شماره ۶۴۶۶۲۴ هـ

سرمایه گذاری بخش خصوصی، بهره گیری از زیرساخت های موجود، مشارکت جامعه محلی و هدف گذاری صادراتی، حداکثر تا پایان سال ۱۴۰۷ به بهره برداری می رسند:

۱- ایجاد زنجیره تولید، فرآوری و صادرات ادویه، خرما، میوه خشک و سبزیجات در مناطق سرباز، کنارک، زابل و زهک.

۲- احداث نیروگاه های خورشیدی، بادی و سامانه های ذخیره انرژی در سراوان، زابل، زهک و نیمروز.

۳- توسعه زنجیره پرورش ماهی در قفس، اسکله های صیادی و فرآوری آبزیان در سواحل مکران.

۴- بهره برداری و فرآوری مواد معدنی طلا، مس، کرومیت و سنگ های تزئینی در تفتان، فنوج و مناطق مستعد.

۵- ایجاد زنجیره تولید دارو، تجهیزات پزشکی و مواد اولیه با تمرکز بر واردات جایگزینی.

۶- توسعه طراحی و تولید قطعات الکترونیک صنعتی و مخابراتی در زاهدان، ایرانشهر و سراوان.

۷- بومی سازی تجهیزات صنعتی انرژی بر شامل پمپ، توربین و سامانه های مکانیکی.

۸- گسترش شرکت های خدماتی پشتیبان (لجستیک)، آموزش و تجارت در زاهدان، ایرانشهر، چابهار و میرجاوه.

۹- ایجاد زنجیره متصل کردن قطعات (مونتاژ) خودروهای سبک و تجاری و قطعه سازی بومی با اولویت زاهدان و ایرانشهر.

۱۰- توسعه زنجیره پرورش دام، طیور بومی و فرآوری نهاده های دامی.

۱۱- حمایت از صنایع سبک و متوسط تبدیلی، شیمیایی و غذایی در نواحی صنعتی جدید.

۱۲- توسعه زنجیره صنایع خلاق فرهنگی شامل بسته بندی صنایع دستی، پوشاک بومی و صادرات محتوای فرهنگی با محوریت چابهار، سراوان و زابل.

۱۳- ایجاد زنجیره نوآوری صنعتی با محوریت مراکز رشد، شتاب دهنده ها و تجاری سازی فناوری های صنعتی.

۱۴- طراحی زنجیره صادرات کالاهای مزیت دار به کشورهای پاکستان، افغانستان، عمان و هند.

۱۵- طراحی و ایجاد زنجیره تولید مصالح ساختمانی با اولویت مصالح ساختمانی با فناوری های نوین و بوم آور.

۱۶- توسعه زنجیره ساخت محصولات در صنایع پایین دستی پتروشیمی مبتنی بر دانش پایه و فناوری جدید در چارچوب اسناد آمایش سرزمین.

۱۷- توسعه زنجیره موز، تأمین خوراک دام و دامپروری در شهرستان های جنوبی استان.

تبصره - شرکت های دولتی موظفند سرمایه گذاری در طرح ها و پروژه های توسعه ای مرتبط با زنجیره های فوق را در اولویت قرار دهند.

ماده ۳۵- سازمان موظف است طرح های پیشران استان سیستان و بلوچستان موضوع تصویب نامه شماره ۱۷۸۰۹۱/ت/۶۳۴۳۸ هـ مورخ ۱۴۰۳/۱۱/۱۷، تحت عنوان دستورالعمل تدوین، تصویب، اجرا و نظارت بر طرح های پیشران را در اولویت اجرا و تخصیص اعتبار قرار دهد.

جمهوری اسلامی ایران

رئیس جمهور

تصویب نامه هیئت وزیران

شماره ۱۹۳۹۴۷
تاریخ ۱۴۰۴/۱۱/۲۵
شماره ثبت ۶۶۶۲۴

ماده ۳۶- استانداری سیستان و بلوچستان موظف است با همکاری سازمان ظرف سه ماه از تاریخ تصویب این سند، شیوه نامه تأمین مالی طرح های کلان استان سیستان و بلوچستان با اولویت طرح انتقال آب از دریای عمان به استان سیستان و بلوچستان را از طریق ارزش افزایی زمین های فاقد کاربری و تهاتر این زمین ها تهیه نموده و در صورت لزوم به تصویب مراجع ذی ربط برساند.

ماده ۳۷- به منظور تضمین دستیابی به اهداف سند، سازمان موظف است ظرف شش ماه از تاریخ تصویب این سند، نسبت به مطالعه، طراحی، ظرفیت سازی و پیش بینی ساختارها و سازوکارهای ویژه برای توانمندسازی و پاسخگویی مجموعه مدیریت استانی و تغییرات مورد نیاز در نظام های تأمین مالی و مالیه عمومی، برنامه ریزی، بودجه بندی، نظارت، تصمیم گیری و نظایر آن در چارچوب قوانین مربوط اقدام کرده و حسب نیاز پیشنهاد وضع مقررات لازم را به هیئت وزیران ارائه نماید.

ماده ۳۸- سازمان مسئول نظارت بر حسن اجرای این سند بوده و موظف است گزارش عملکرد آن را هر شش ماه یکبار به دولت ارائه نماید.

محمد رضا عارف
سرپرست معاون اول رئیس جمهور

رونوشت به دفتر مقام معظم رهبری، دفتر رئیس جمهور، دفتر رئیس مجلس شورای اسلامی، دفتر رئیس قوه قضائیه، دفتر معاون اول رئیس جمهور، دبیرخانه مجمع تشخیص مصلحت نظام، دبیرخانه ستاد کل نیروهای مسلح، دیوان محاسبات کشور، دیوان عدالت اداری، سازمان بازرسی کل کشور، معاونت های قوانین و نظارت مجلس شورای اسلامی، امور تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات، کلیه وزارتخانه ها، سازمان ها و مؤسسات دولتی، معاونت های رئیس جمهور، نهادهای انقلاب اسلامی، روزنامه رسمی جمهوری اسلامی ایران، دبیرخانه شورای اطلاع رسانی دولت و دفتر هیئت دولت.

ریاست جمهوری

سازمان برنامه و بودجه کشور

سند اجرایی توسعه استان سیستان و بلوچستان

(پیوست)

بهمن ۱۴۰۴

دفتر هیئت دولت

فهرست مطالب

چکیده مدیریتی.....	۲
۱- مقدمه	۵
۲- چشم‌اندازهای توسعه استان.....	۷
۳- مروری بر اسناد و طرح‌های بالادستی.....	۹
۴- وضع موجود استان از منظر ویژگی‌های طبیعی، ژئوپلیتیکی، جمعیتی و اقتصادی.....	۱۱
۵- آخرین وضعیت زیرساخت‌های استان.....	۲۲
۶- هدف‌گذاری‌های کلان بخشی در توسعه استان	۲۴
۷- بسته‌های اقدام توسعه استان سیستان و بلوچستان.....	۲۹
۸- تأمین مالی بخش دولتی	۶۱
۹- اقدامات نرم‌افزاری مورد نیاز	۶۱

دفتر هیئت دولت

چکیده مدیریتی

استان سیستان و بلوچستان با وسعت ۱۸۷۵۰۲ کیلومتر مربع به عنوان دومین استان پهناور کشور در جنوب شرق کشور حدود ۱۱ درصد مساحت کشور را به خود اختصاص داده است. این استان با ۱۲۱۰ کیلومتر مرز خاکی با دو کشور پاکستان و افغانستان و ۳۷۰ کیلومتر مرز آبی در کرانه‌های شمالی دریای عمان از شمال به استان خراسان جنوبی، از جنوب به دریای عمان، از شرق به کشورهای پاکستان و افغانستان و از غرب به استان‌های هرمزگان و کرمان محدود شده است. بر اساس اطلاعات مرکز آمار ایران، استان سیستان و بلوچستان از لحاظ شاخص‌های توسعه، در بسیاری موارد رتبه‌ای پایین‌تر از سایر استان‌ها داشته و در جایگاه مناسبی قرار ندارد. این استان با جمعیتی معادل ۳ میلیون و ۲۸۰ هزار نفر رتبه دهم را در بین استان‌های کشور به خود اختصاص داده است. در سال ۱۴۰۳، نرخ بیکاری جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر استان معادل ۱۲/۲ درصد بوده و رتبه ۲ کشوری از منظر بالا بودن نرخ بیکاری را داشته است. در سال ۱۴۰۳، سهم این استان از محصول ناخالص داخلی کشور بدون نفت، ۱/۲۱ درصد بوده و رتبه ۲۲ را در بین استان‌های کشور داشته است. همچنین سهم استان از ارزش افزوده بخش‌های کشاورزی، صنعت، معدن و خدمات کل کشور به ترتیب برابر با ۴/۲۳، ۰/۹۶، ۰/۰۳ و ۱/۴۹ درصد بوده و رتبه‌های ۸، ۲۱، ۲۲ و ۱۹ کشوری را داشته است. ۵۱/۱ درصد از شاغلین این استان در بخش خدمات، ۱۲/۳ درصد در بخش کشاورزی و ۳۶/۷ درصد در بخش صنعت فعالیت می‌کنند.

اصلی‌ترین چالش‌های توسعه استان عبارت‌اند از: عدم دسترسی به منابع آبی پایدار و وابستگی به منابع آب ورودی از کشور همسایه به‌ویژه در ناحیه سیستان، بالا بودن سهم سکونتگاه‌های غیررسمی در پیرامون شهرهای بزرگ از جمله زاهدان و چابهار و زابل، پایین بودن سرانه زیرساخت‌های درمان، آموزش و حمل‌ونقل در کل استان، عدم وجود صنایع بزرگ مقیاس و عدم بهره‌گیری از ظرفیت‌های معادن در استان، فقر گسترده، فقدان فرهنگ کار و تلاش و آثار اقتصادی و فرهنگی ناشی از قاچاق سوخت، پایین بودن امید به زندگی (۷۷ سال کمتر از میانگین کشوری) و سطح نازل کیفیت آموزشی (به نحوی که میانگین نمرات نهایی دانش‌آموزان در استان ۷/۷۴ می‌باشد).

افزایش جمعیت و فعالیت در نوار ساحلی استان با تأکید بر منطقه مکران (به‌ویژه تجهیز بندر چابهار و تکمیل زیرساخت‌های آن)، افزایش کشت محصولات گرمسیری، توسعه اقتصاد دریامحور در سواحل مکران، اکتشاف قابلیت‌های معدنی (مس، طلا، آهن، آنتیموان، تیتانیوم و منیزیت) با اولویت شمال استان و تولید انرژی‌های تجدیدپذیر (بادی، خورشیدی و امواج) از مهم‌ترین پیشران‌های توسعه استان سیستان و بلوچستان محسوب می‌شوند.

پیرو دستور ریاست محترم جمهوری، مبنی بر تشکیل کارگروه توسعه سیستان و بلوچستان توسط سازمان برنامه و بودجه کشور، با توجه به هدف‌گذاری انجام شده در خصوص ارتقاء این استان به سطح استان‌های توسعه‌یافته کشور مقرر گردید کارگروه تخصصی توسعه استان سیستان و بلوچستان به‌عنوان ساختاری موقت برای توسعه استان در نظر گرفته شود که بر اساس جلسات برگزار شده با معتمدین، خبرگان، نخبگان و مسئولین اسبق و فعلی استان، الگوی اولیه توسعه استان در ۳ محور اصلی تعیین گردید.

محور اول حوزه اقتصادی است که برخلاف رویکردهای سنتی و کلاسیک که توسعه اقتصادی را صرفاً در قالب اعطای مجوزها و تسهیلات تعریف می‌نمود، در قالب توجه به زنجیره‌های ارزش در محیط ژئوپلیتیک پیرامونی کشور به‌ویژه در منطقه جنوب خلیج فارس و شکل‌گیری زنجیره‌های ارزش بین‌المللی پیگیری شده است. محور دوم توجه به ابعاد اجتماعی توسعه استان با جلب مشارکت جامعه محلی است؛ به‌طوری‌که در احداث و توسعه طرح‌های سرمایه‌گذاری که توسط بخش غیردولتی در حال انجام هستند، تأکید بر مبنای مشارکت و ذینفع‌سازی جوامع محلی در این پروژه‌ها است. همچنین مشارکت خیرین در توسعه زیرساخت‌های خدماتی و آموزشی نیز یکی از محورهای اصلی در این حوزه است. بنابراین توسعه زیرساخت‌های استان بایستی در جهت تحول اقتصادی با بینش و رهیافت مورد اشاره و تحول اجتماعی با محوریت تقویت جامعه محلی و استقرار تحول اقتصادی بر پایه سرمایه انسانی بومی صورت پذیرد. این مهم در قالب چندین بسته اقدام توسعه که هر کدام مجموعه‌ای از زیرساخت‌های موردنیاز برای تحقق این هدف خواهد بود در این سند ساماندهی شده است. به‌طوری‌که ۱۳ بسته اقدام توسعه برای استان تعیین شده‌اند که شامل لجستیک و حمل‌ونقل، سکونتگاه‌های جدید و ساماندهی حاشیه‌نشینی، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، توسعه فضاهای آموزشی، توسعه صنعت و معدن استان، کشت محصولات گرمسیری در مرکز و جنوب استان، توسعه شیلات، ایجاد زنجیره ارزش دام، تأمین منابع آبی و مدیریت فاضلاب، ارتقاء وضعیت زیست‌محیطی استان، توسعه فضاهای فرهنگی و ورزشی، تأمین پایدار انرژی و بازرگانی و تبادلات مرزی هستند. همچنین در جهت اجرای این بسته‌های اقدام، تعداد ۶۶ پروژه زیرساختی اولویت‌دار که قابلیت اتمام و بهره‌برداری تا پایان دولت چهاردهم را دارند استخراج شده‌اند که براساس فهرست‌بهای سال ۱۴۰۴ در حدود ۱۱۶ همت منابع مالی ریالی نیاز دارند و حدود ۳۴۰ میلیون دلار منابع ارزی در جهت تکمیل آن‌ها موردنیاز است که دولت و سازمان برنامه و بودجه متعهد پیگیری و تأمین آن‌هاست. در نهایت محور سوم الگوی توسعه استان نیز مجموعه‌ای از اقدامات نرم‌افزاری نظیر تفویض اختیارات لازم به مسئولان استانی و تمرکززدایی از شیوه موجود حکمرانی، ایجاد یک نظام مشوق هدفمند بر اساس زنجیره ارزش، اصلاح قوانین و مقررات موجود و ... است که مکمل و مقوم برنامه‌های تحولی استان خواهند بود.

استان سیستان و بلوچستان به دلیل قرارگیری در محور شرق ایران به عنوان یکی از کریدورهای حیاتی و راهبردی کشور، نقش بی بدیلی در توسعه اقتصادی، اجتماعی و امنیتی ایران ایفا می کند و به دلیل همجواری با کشورهای افغانستان و پاکستان و دسترسی به آب های آزاد در سواحل مکران، از موقعیت ژئوپلیتیکی ویژه ای برخوردار است.

این استان بالاترین نرخ رشد جمعیت در کشور را دارا است و جوان ترین استان محسوب می گردد. دومین استان پهناور کشور و بزرگ تر از بسیاری از کشورهای اروپایی است. این وسعت بالا، گستره هایی از جاذبه های طبیعی و شرایط جغرافیایی متنوع از دشت های وسیع، مناطق کویری، کوهستانی و ... را با آب و هوای گوناگون رقم زده است. بادهای پر قدرت با سرعت متوسط بالای ۱۰/۵ متر بر ثانیه و تداوم آن در طول سال، ثابت بودن جهت وزش باد و بدون تغییرات زیاد، مسطح بودن زمین و ... نواحی شمال استان را به یکی از مناسب ترین مکان ها در خاورمیانه برای ساخت نیروگاه های بادی مبدل نموده است. تابش ۵/۶ کیلووات ساعت بر مترمربع در روز در اکثر نقاط استان، این استان را به یکی از سه استان اول در زمینه استفاده از پتانسیل انرژی خورشیدی تبدیل نموده است. در بخش حمل و نقل، بندر چابهار به عنوان تنها بندر اقیانوسی کشور و خارج از تنگه هرمز نقش مهمی در مبادلات بین المللی کشور خواهد داشت. در دو بندر شهید بهشتی و شهید کلانتری چابهار قابلیت پهلوگیری کشتی های پهن پیکر وجود دارد. بندر شهید بهشتی ظرفیت ۸ میلیون تن تخلیه کالا را در فاز اول توسعه خود دارد و در صورت سرمایه گذاری مناسب و تکمیل فاز دوم آن این ظرفیت به ۱۶ میلیون تن افزایش پیدا خواهد کرد. از سوی دیگر، از مجموع ۴ گذرراه بین المللی گذرنده از کشور تعداد ۳ گذرگاه شمال-جنوب، گذرراه اکو و گذرراه تراسیکا از این استان عبور می کنند. طبق سند ملی آمایش کشور، شش منطقه در استان سیستان و بلوچستان (چابهار، ریمدان، پیشین، کوهک، میرجاوه و میلک) جزء مبادی مهم تجاری و ترانزیتی در افق ۱۴۲۴ تشخیص داده شده اند که در بین سایر استان ها دارای بیشترین تعداد مبادی می باشد. این استان بیشترین مرز زمینی را در کشور با همسایگان خارجی دارد. ۱۲۱۰ کیلومتر مرز خاکی با دو کشور پاکستان و افغانستان و دسترسی به بازار مصرف ۲۶۵ میلیون نفری این دو کشور، موقعیت ممتازی را برای تولیدکنندگان و تجار فراهم آورده است. این ویژگی امکان مبادلات بین المللی دریایی را با کشورهای غرب و شرق جهان فراهم می نماید. به طور ویژه دسترسی نزدیک به بازار کشورهای عمان و حاشیه جنوبی خلیج فارس فراهم است. منطقه آزاد چابهار با مزایا و تخفیفات و نبود تشریفات دست و پاگیر، موقعیت مناسبی برای استقرار فعالیت های اقتصادی در استان است. در بخش کشاورزی،

سیستان و بلوچستان از لحاظ سطح زیر کشت خرما در رتبه اول کشور و در زمینه تولید محصول خرما با تولید حدود ۲۰ درصد خرمای کشور جزء دو تولیدکننده بزرگ کشور می‌باشد. سیستان و بلوچستان با حدود ۱۲۰۰ گونه گیاهی که حدود ۳۰۰ گونه آن قابلیت مصرف دارویی و صنعتی دارد، دومین استان کشور به لحاظ تنوع گیاهی محسوب می‌شود. در زمینه تولید گیاهان دارویی فضای باز، این استان در جایگاه پنجم کشور قرار دارد. حدود ۸۰ درصد کل میوه‌های گرمسیری کشور در این استان تولید می‌شود که در این بین موز بیشترین سهم از تولید و پس از آن میوه انبه جایگاه دوم را دارد. میوه‌های دیگری همچون کنار، چیکو، تمره‌ندی، نارگیل، گواوا، پاپایا، آناناس و ... از جمله این میوه‌ها هستند. بیشترین نفرات شتر در سطح کشور یعنی حدود ۳۲ درصد جمعیت شتر کل کشور در این استان وجود دارد و این استان قطب پرورش این دام در ایران محسوب می‌گردد. صنعت شترداری به خاطر عواید ناشی از پوست، گوشت، شیر، کرک و کوهان شتر می‌تواند سود زیادی نصیب بهره‌برداران نماید.

در حوزه شیلات نیز، بنادر چابهار و کنارک را می‌توان بهشت آبی‌پروری ایران نامید. این شهرستان‌ها با دارا بودن ۸ بندر ماهیگیری و ۳ مرکز تخلیه صید، تأمین‌کننده بیش از ۶۰ درصد ماهیان صنعتی کشور (تن ماهیان) هستند. حدود ۴۰ درصد صید کل کشور سهم این استان است. مناظر کوه‌های مینیاتوری، سواحل صخره‌ای، اتصال کویر و دریا، سواحل ماسه‌ای و ... گوشه‌ای از جلوه‌های زیبای سواحل این استان هستند که امکان انواع تفریحات آبی را فراهم نموده‌اند. روستای درک، ساحل بريس، تالاب صورتی، گل‌فشان، کوه‌های مریخی، آتشفشان نیمه‌خاموش تفتان، زیستگاه تمساح پوزه کوتاه، چاه نیمه‌های زهک، غار لادیز، روستاهای تمین و تمندان خاش، رودخانه سرباز و ... بخشی از جاذبه‌های طبیعی و گردشگری استان محسوب می‌گردند. وجود مکان‌ها و ابنیه تاریخی متعدد همچون شهر سوخته با قدمت ۵۰۰۰ ساله، ابنیه تاریخی کوه خواجه، قلعه ناصری، قلعه سب، قلعه بمپور و دیگر ابنیه تاریخی، این استان را به منطقه‌ای ناب برای گردشگران تاریخی و باستان‌شناسان تبدیل کرده است. دانشگاه سیستان و بلوچستان، دانشگاه جامع و قطب علمی منطقه جنوب شرق کشور محسوب می‌گردد. وجود چندین دانشگاه علوم پزشکی در استان باعث افزایش استفاده از ظرفیت‌های علمی و پژوهشی همگام با سایر دانشگاه‌های کشور گردیده است. همچنین پارک علم و فناوری این استان با امکانات گسترده از پارک‌های شاخص در سطح کشور است.

با این وجود و علیرغم این پتانسیل‌ها جهت رشد و توسعه این استان، اما در بسیاری از شاخص‌ها استان از وضعیت مناسبی در میان استان‌های کشور برخوردار نیست و تقریباً در تمامی شاخص‌های رفاهی (نظیر سرانه فضاهای آموزشی، سرانه تخت فعال بیمارستانی، تعداد خانه‌های بهداشت روستایی و ...)

جزء محروم‌ترین استان‌های کشور محسوب می‌شود. در واقع، مزیت‌ها و پتانسیل‌های این منطقه از کشور که حتی می‌تواند به مثابه موتور توسعه ملی نیز مدنظر باشد، نیازمند برنامه و الگویی است که بتواند به انباشت مناسب سرمایه و افزایش رفاه جامعه محلی در وهله نخست و در گام بعد به چارچوبی برای توسعه زنجیره‌های ارزش ملی و منطقه‌ای تبدیل گردد. در سند حاضر تلاش شده است که این مهم در ذیل مجموعه‌ای از بسته‌های اقدام توسعه که در پنج بعد اقتصادی، اجتماعی، زیربنایی، زیست‌محیطی و اداری - سیاسی تنظیم شده است پیگیری شود.

۲- چشم‌اندازهای توسعه استان

براساس سند آمایش استان سیستان و بلوچستان، این استان در افق چشم‌انداز ۱۴۲۴ در پرتو کوشش جمعی شهروندان استان به‌عنوان مردمانی خلاق و پرکار، مشارکت فعال تمامی ذینفعان و بهره‌مندی خردمندان از تمامی ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های موجود به‌عنوان سرمایه‌های جریان توسعه هوشمند و نوآورانه استان، استانی است با توسعه جامع، امنیت پایدار و هم‌بسته با سرزمین، متناسب با مقتضیات فرهنگی، جغرافیایی و تاریخی، با هویت اصیل ایرانی- اسلامی، به دور از نگرش‌های سنتی ضد توسعه و ایفاگر نقش سازنده در تعاملات ملی و فراملی، دارای سازمان فضایی متوازن و همگرا با کشور، با تأکید بر حفاظت از محیط‌زیست، بهره‌برداری منطقی از منابع و جایگاه مناسب در شاخص‌های توسعه انسانی و اقتصادی کشور، دروازه تجارت و حلقه اتصال کشورهای آسیای میانه و افغانستان به آب‌های آزاد که با رعایت الزامات و ملاحظات دفاعی، امنیتی و پدافند غیرعامل دارای ویژگی‌های زیر است:

- سیستان و بلوچستان در افق چشم‌انداز؛ یکی از بازیگران اصلی اقتصاد جنوب‌غرب آسیا و بهره‌مند از زیرساخت‌های مجهز حمل‌ونقل و ارتباطات و حلقه اتصال به تجارت جهانی است. بندر چابهار به‌عنوان دروازه ورود به آب‌های آزاد، ضمن ارتقای امنیت تجاری کشور در شرایط خاص، ایفاگر نقش فراملی و رقابت‌پذیر و دارای جایگاه ممتاز در زنجیره حمل‌ونقل بین‌الملل و دروازه تجارت جهانی کشورهای آسیای میانه، افغانستان، روسیه و شمال اروپا با آسیای جنوب‌شرقی و آفریقا است.

- سیستان و بلوچستان در افق چشم‌انداز؛ دارای جایگاه مناسب در توسعه صنعتی کشور، برخوردار از طیف متنوعی از صنایع پیشرفته و دانش‌بنیان، میزبان فعالیت‌های صنعتی پایه ازجمله صنایع فلزات اساسی، پالایشگاهی، پتروشیمی و صنایع معدنی در مقیاس ملی و فراملی و کانون استقرار صنایع تبدیلی و تکمیلی کشاورزی، شیلاتی، محصولات بهداشتی، صنایع غذایی، صنایع شیمیایی و دارویی با رویکرد استقرار صنایع تولیدکننده کالاهای موردنیاز استان و کشورهای منطقه است.

- سیستان و بلوچستان در افق چشم‌انداز؛ بستر همکاری و سرمایه‌گذاری‌های مشترک با کشورهای خارجی، کانون نوین اقتصاد دریا پایه کشور با تأکید بر توسعه سواحل مکران و قطب جدید صادرات انرژی است

- سیستان و بلوچستان در افق چشم‌انداز؛ با بهره‌گیری از ظرفیت‌های بومی و توسعه سرمایه‌های انسانی متخصص و کارآمد، ضمن خلق رفاه و توزیع منصفانه آن در جامعه عاری از نابرابری، گامی مؤثر در مسیر فقرزدایی و ارتقا امنیت پایدار و تقویت پیوندهای قومی و مذهبی در چارچوب هویت ملی برداشته است.

- سیستان و بلوچستان در افق چشم‌انداز؛ برخوردار از شهرهای پررونق، روستاهای آباد و مولد با تأکید بر بازاریابی تعاملات و تمهید ترتیبات توسعه پایدار و متوازن که ضمن توزیع خدمات و زیرساخت‌های هوشمند، سبز و پایدار، در تأمین منابع آب و انرژی خودکفا بوده و با صادرات خدمات برتر، دارای زیرساخت‌های همبسته با کشورهای پاکستان و افغانستان به‌منظور افزایش عمق استراتژیک و امنیت پایدار مبتنی بر تعاملات فی‌مابین در مرزهای شرقی کشور است.

- سیستان و بلوچستان در افق چشم‌انداز؛ زیست‌بومی است پایدار، که با ملاحظات طبیعی و تاب‌آوری زیست‌محیطی، مدیریت صحیح منابع آبی و هدایت فرآیند توسعه، شرایط خشک‌سالی را تعدیل بخشیده و از طریق نمک‌زدایی آب دریا، یکی از پشتوانه‌های تضمین دسترسی به منابع آب پایدار برای استان‌های شرقی و مرکزی کشور است.

- سیستان و بلوچستان در افق چشم‌انداز؛ دارای بخش کشاورزی پویا متناسب با مقتضیات طبیعی، برخوردار از فناوری‌های نوین و الگوی کشت همساز با محیط در راستای حفاظت و توسعه گونه‌های بومی و توانمند در تولید ثروت و تضمین منافع پایدار بهره‌برداران بخش‌های زراعت، باغداری، شیلات و دامپروری از طریق تکمیل زنجیره تولید است.

- سیستان و بلوچستان در افق چشم‌انداز؛ از پتانسیل‌های اصلی توسعه گردشگری کشور با تکیه بر ارائه طیف متنوعی از فرصت‌ها و خدمات گردشگری و رقابت‌پذیر در سطح کشورهای منطقه از طریق معرفی سبک نوین گردشگری ایرانی-اسلامی است.

دفتر هیئت دولت

۳- مروری بر اسناد و طرح‌های بالادستی

استان سیستان و بلوچستان دارای اسناد توسعه‌ای متعدد نظیر مصوبه توسعه محور شرق، مصوبات سفر مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) به استان در سال ۱۳۸۱، سند توسعه سواحل مکران و سند ملی و استانی آمایش سرزمین می‌باشد که در ادامه به کلیات این اسناد پرداخته شده است.

❖ مصوبه توسعه محور شرق در سال ۱۳۶۷:

بر اساس اصل ۱۳۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، خط‌مشی توسعه استان سیستان و بلوچستان در جلسه مورخ ۱۳۶۷/۱۱/۱۹ به پیشنهاد سازمان برنامه‌وبودجه (وزارت برنامه‌وبودجه سابق) و با موافقت شورای عالی معماری و شهرسازی با عنوان مصوبه توسعه محور شرق (سیستان و بلوچستان)، به تصویب رسید. این خط‌مشی در قالب پنج فصل شامل «اصول کلی توسعه»، «خط‌مشی‌های توسعه فعالیت‌ها»، «خط‌مشی‌های مربوط به جمعیت و جوامع (انسان)»، «خط‌مشی‌های توسعه فضایی» و «خط‌مشی‌های اجرایی و تشکیلاتی» و مشتمل بر ۱۲ ماده تدوین گردید. محورهای کلیدی این خط‌مشی‌ها عبارت بودند از: حفظ و جذب جمعیت، تقویت و سازمان‌دهی ساختار اقتصادی منطقه، حل معضل بیکاری، بهره‌برداری از ظرفیت‌های ترانزیتی استان برای توسعه ارتباطات برون‌مرزی، تأکید بر توسعه کوتاه‌مدت بخش بازرگانی و رشد تدریجی فعالیت‌های تولیدی در بازه‌های میان‌مدت و بلندمدت، سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های حیاتی نظیر سدها، خطوط انتقال آب، انرژی و شبکه‌های ارتباطی به‌منظور رفع چالش‌های بنیادین استان، ارتقای امنیت و مقابله با جریان قاچاق بین‌المللی مواد مخدر، تقویت پیوندهای فرهنگی با سایر مناطق کشور و آموزش نیروی انسانی در فرآیند توسعه، و همچنین توسعه نقش‌های منطقه‌ای؛ شامل نقش اداری-سیاسی و خدماتی شهر زاهدان، نقش اقتصادی-کشاورزی شهر زابل، نقش اقتصادی-صنعتی ایرانشهر و اهمیت ژئوپلیتیکی، منابع دریایی و تجاری چابهار برای مشارکت استان در نظام کلان ملی، با هدف تمرکززدایی و ایجاد تعادل در فضای توسعه استان. این اصول کلی به‌عنوان چارچوب اصلی سیاست‌های توسعه استان سیستان و بلوچستان در مصوبه یادشده مطرح گردیدند. در بخش کشاورزی و منابع طبیعی به اصلاح شیوه کشت محصولات سودآور صادراتی، ایجاد واحدهای دامداری و مرغداری صنعتی در اطراف شهرهای استان، اجرای طرح‌های حفظ و تأمین آب از طریق مهار و کنترل سیلاب‌ها، احداث کانال‌های آبیاری و زهکشی، ایجاد اسکله‌های صیادی در طول سواحل دریای عمان، در بخش صنعت و معدن به صدور مجوزهای صنایع معدنی و صنایع کشاورزی و شیلات و صنایع دریایی نظیر تعمیرات کشتی و لنج‌سازی و در بخش بازرگانی به انجام مبادلات مرزی و افزایش سهم مبادی ورودی و خروجی بندر چابهار و میرجاوه اشاره شده است.

❖ مصوبات سفر مقام معظم رهبری به استان سیستان و بلوچستان در سال ۱۳۸۱:

در سفر مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) به استان در سال ۱۳۸۱ برخی از اقدامات مهم جهت توسعه استان مشخص شده‌اند که عبارت‌اند از: اجرای طرح مقابله با خشک‌سالی، اجرای طرح آبیاری تحت فشار، ایجاد و اصلاح شبکه‌های آبرسانی، استفاده از ظرفیت بندر چابهار در دریای عمان، توجه ویژه به این منطقه در ارتباط ایران با اقتصاد و تجارت جهانی به‌عنوان دروازه تجارت کشور با مناطق شرقی جهان و قاره آسیا، سرمایه‌گذاری در مرز دریایی طولانی و هم‌جواری با دو کشور پاکستان و افغانستان و استفاده از ظرفیت ترانزیتی استان، احداث بازارچه‌های مرزی، بهبود وضع بهداشت عمومی، توجه جدی به معادن استان، حمایت از صنایع دستی سیستان و بلوچستان و ایجاد صنایع کوچک در منطقه و ...

❖ سند توسعه منطقه ساحلی مکران مصوب سال ۱۳۹۸:

این سند در تاریخ ۱۳۹۸/۰۷/۲۲ توسط شورای عالی آمایش سرزمین مصوب گردید. منطقه ساحلی مکران مشتمل بر ۵ شهرستان چابهار، جاسک، سیریک، کنارک و میناب در دو استان سیستان و بلوچستان و هرمزگان است. این سند شامل ۸ ماده است که چشم‌انداز بلندمدت این منطقه، اهداف توسعه فضایی منطقه ساحلی مکران، راهبردهای توسعه منطقه ساحلی مکران، سیاست‌های توسعه منطقه ساحلی مکران به تفکیک راهبردها و فعالیت‌های ۱۲ گانه قابل استقرار و پروژه‌های پیشرو در این منطقه تعیین شده‌اند که شامل صنایع آب‌برو انرژی بر، صنایع تولید- ساخت نیروبر، فعالیت‌های تأمین امنیت سرزمین و دفاعی، حمل‌ونقل و انبارداری و خدمات پشتیبان، فعالیت‌های حرفه‌ای، علمی و فنی تخصصی منطقه، صنایع فرآوری، نگهداری و تبدیلی کشاورزی و شیلات، عمده‌فروشی و خرده‌فروشی و بازرگانی، گردشگری طبیعی با محوریت دریا، گردشگری رویدادهای تخصصی بین‌المللی، استخراج معادن و ساخت محصولات کانی فلزی و غیرفلزی، کشاورزی محصولات گرمسیری و شیلات، تولید انرژی‌های تجدیدپذیر، تأمین آب پایدار و تصفیه فاضلاب هستند.

❖ سند ملی آمایش سرزمین مصوب سال ۱۳۹۹:

در سند ملی آمایش سرزمین مصوب ۱۳۹۹/۱۲/۱۱ جایگاه استان سیستان و بلوچستان مشخص شده است که عبارت‌اند از: فعال‌سازی و تقویت ارتباطات دریایی منطقه‌ای و بین‌المللی، به‌ویژه با کشورهای حاشیه خلیج فارس، ارتقای جایگاه، سطح و عملکرد رقابتی بندر شهید بهشتی در شبکه خدمات خطوط دریایی جهانی مراکز لجستیک ملی: عرصه شرق کشور (جنوب- شمال) با اولویت پهنه‌های چابهار، ایرانشهر،

زاهدان، مراکز لجستیک در مبادی مرزی: با اولویت پهنه‌های میرجاوه، میلک توسعه شبکه حمل‌ونقل با رویکرد حمل‌ونقل یکپارچه با اولویت اتصال شهرهای سطح یک، تجاری‌سازی صنایع دستی در اقتصاد ملی، تجاری‌سازی و برندسازی محصولات کشاورزی به‌ویژه خرما و محصولات گرمسیری (موز، انبه و ...) و محور گردشگری ساحلی- دریایی خلیج فارس و دریای عمان از گواتر تا بندر ماهشهر.

❖ سند آمایش استان سیستان و بلوچستان مصوب سال ۱۳۹۹:

در سند آمایش استان سیستان و بلوچستان، فعالیت‌های اولویت‌دار برای پهنه‌های شمالی، مرکزی و جنوبی مشخص شده است به‌طوری‌که در پهنه شمالی استان توسعه تجارت و بازرگانی با کشور افغانستان، گسترش بازارچه‌های مرزی، توسعه کشاورزی در صورت توافق راهبردی با کشور افغانستان، در پهنه مرکزی استان توسعه فعالیت‌های معدنی، توسعه صنایع کوچک و متوسط با هدف تأمین نیازهای استان و در پهنه جنوبی استان توسعه چابهار و توسعه دریامحور با محوریت مکران، افزایش کشت محصولات گرمسیری، توسعه صنایع سنگین یا بزرگ‌مقیاس با هدف صادرات به‌عنوان فعالیت‌های اولویت‌دار تعیین شده‌اند.

۴- وضع موجود استان از منظر ویژگی‌های طبیعی، ژئوپلیتیکی، جمعیتی و اقتصادی

استان سیستان و بلوچستان در جنوب شرقی ایران و مختصات جغرافیایی ۲۵ درجه و ۳ دقیقه تا ۳۱ درجه و ۲۸ دقیقه عرض شمالی و ۵۸ درجه و ۴۷ دقیقه تا ۶۳ درجه و ۱۹ دقیقه طول شرقی از نصف‌النهار گرینویچ قرار دارد. این استان پهناور از شرق با کشور پاکستان و افغانستان از جنوب با دریای عمان، از سمت شمال و شمال غرب با استان خراسان جنوبی و از غرب با استان کرمان و هرمزگان هم‌جوار است. شهر زاهدان از طریق راه‌آهن با میرجاوه و پاکستان ارتباط دارد و از سوی کرمان هم به راه‌آهن سراسری ایران متصل است.

این استان از دو ناحیه سیستان و بلوچستان تشکیل یافته است که از لحاظ طبیعی با یکدیگر کاملاً متفاوت هستند. ناحیه سیستان ۸۱۷۰ کیلومترمربع، در قسمت شمالی این استان قرار دارد و حوزه مسطح و مسدودی است که از آب‌رفت‌های دلتای قدیمی و فعلی رود هیرمند تشکیل شده است. ناحیه بلوچستان به مساحت ۱۷۹۳۸۵ کیلومترمربع، حد شمالی آن کویر لوت و حد جنوبی آن دریای عمان است. ارتفاعات مهم منطقه بلوچستان عبارت‌اند از تفتان با ارتفاع ۴۰۴۲ متر و بزمان با ارتفاع ۳۴۹۷ و این در حالی است که تنها ارتفاعات مهم سیستان، کوه خواجه است که ۹۰۰ متر ارتفاع از سطح دریا دارد.

ارتفاعات سیستان و بلوچستان، جزو رشته کوه‌های مرکزی ایران و شامل ناهمواری‌های شرق چاله لوت و ارتفاعات دیواره شرقی و جنوبی چاله جازموریان است این ارتفاعات در همه جا پیوسته نیستند، به‌طوری‌که حوضه‌های پستی در فواصل این ارتفاعات پدید آمده‌اند. پهنای کوهستان‌ها از شمال به جنوب افزایش می‌یابد و در فاصله ایرانشهر-کوهک به بیشترین حد خود می‌رسد. این استان تابستان‌های گرم و طولانی و زمستان‌های کوتاه دارد.

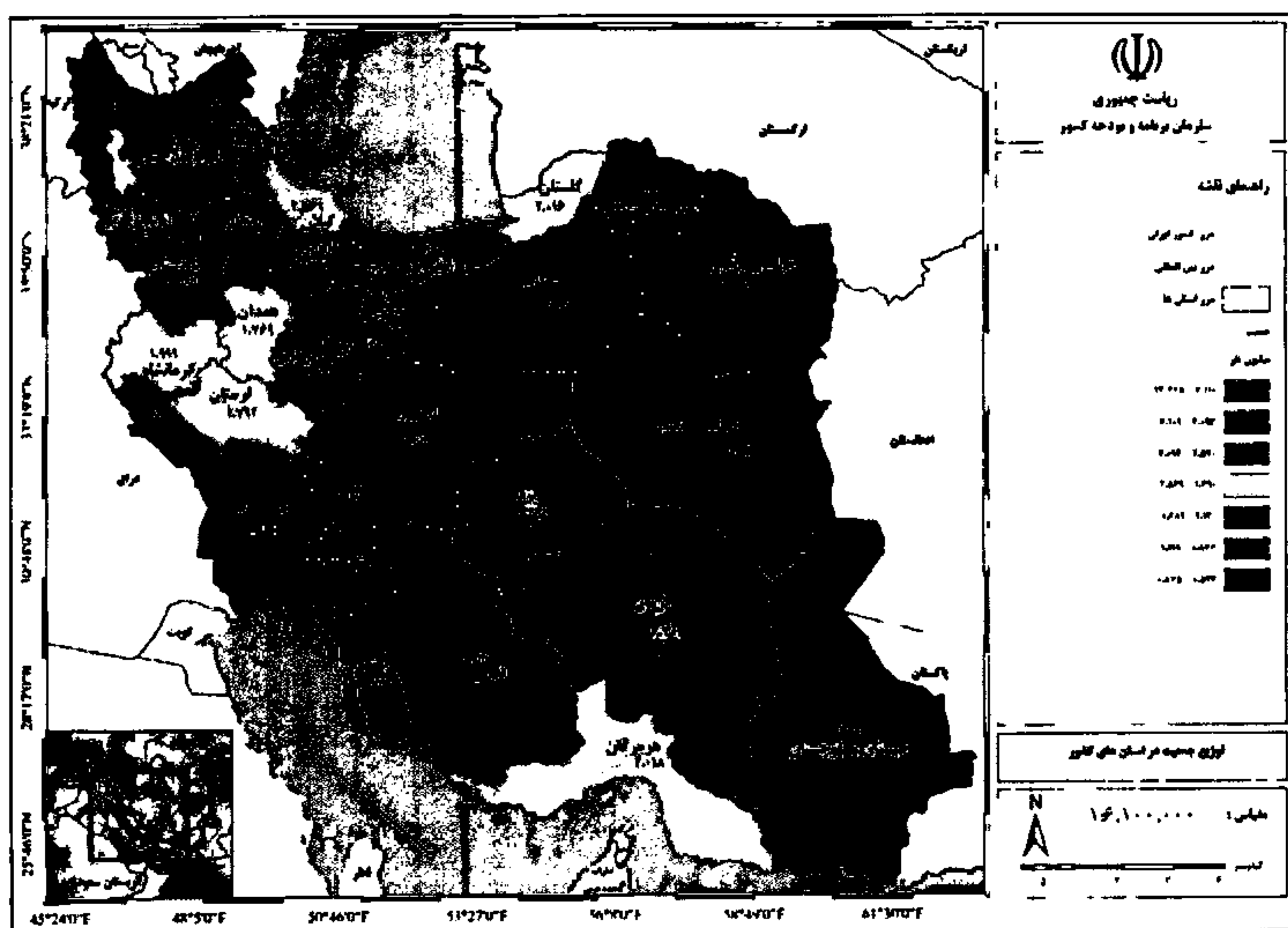
استان سیستان و بلوچستان به علت قرار گرفتن در کمربند فلززائی معدنی که از اروپا شروع و پس از گذشت از میناب و ارتفاعات جازموریان به سمت خاش و زاهدان ادامه می‌یابد، از منابع معدنی در زمینه کانی‌های فلزی و غیرفلزی غنی می‌باشد. ازجمله پتانسیل‌های معدنی مهم استان می‌توان به ذخایر قابل توجهی از گرانیت، مس، کرومیت، تیتانیوم، سنگ آهن، آنتیموان، مرمر اشاره کرد که در به حرکت درآوردن چرخ‌های صنعت استان و کشور از اهمیت بالایی برخوردار هستند.

بر اساس آخرین تقسیمات کشوری، استان سیستان و بلوچستان دارای ۲۶ شهرستان، ۵۵ شهر، ۶۷ بخش، ۱۴۲ دهستان و ۱۰۱۳۲ آبادی است. وسعت استان بالغ بر ۱۸۷ هزار کیلومترمربع بوده که معادل ۱۱ درصد از مساحت کل کشور می‌باشد و ازاین جهت در بین استان‌های کشور در جایگاه دوم قرار دارد.

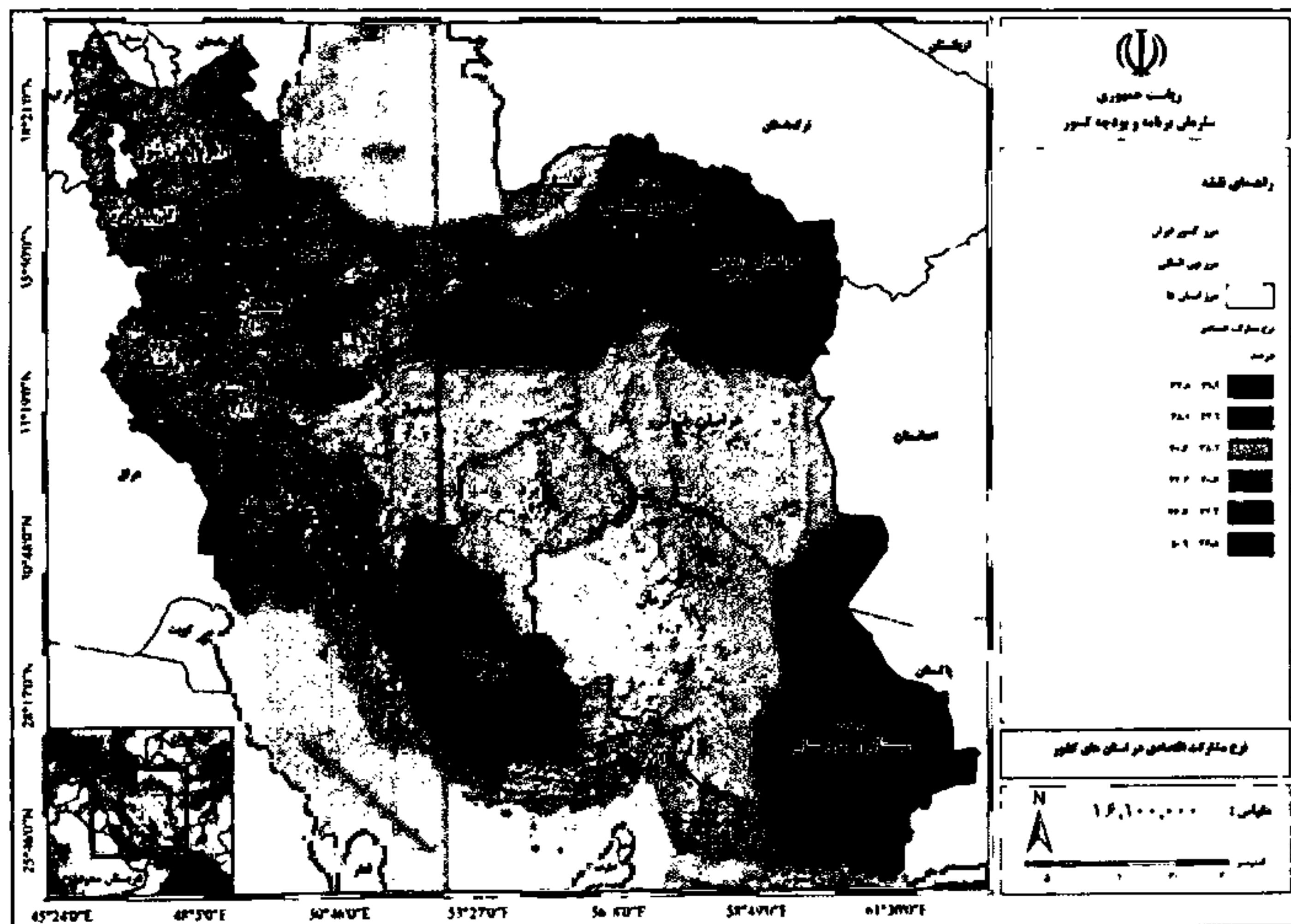
از مهم‌ترین قابلیت‌های استان عبارت‌اند از: اتصال منطقه جنوب استان به آب‌های بین‌المللی با محوریت چابهار، امکان استقرار صنایع آب‌بر در سواحل مکران، وجود بازارچه‌های مرزی فعال در مرز مشترک با دو کشور افغانستان و پاکستان و امکان بهره‌برداری از مزیت‌های اقتصادی آن‌ها برای توسعه صنعتی و افزایش صادرات غیرنفتی، وجود کانسارهای معدنی متنوع مانند مس، آنتیموان و طلا، امکان بهره‌برداری از مزیت بنادر شهید بهشتی و شهید کلانتری برای صدور محصولات فرآوری شده از معادن استان و قابلیت بالای استان در عرصه تولید انرژی‌های تجدید پذیر (بادی، خورشیدی و امواج).

بنابراین این استان و نوار ساحلی آن (مکران)، با وجود استعدادها و ظرفیت‌های پرشمار در زمینه ترانزیت، حمل‌ونقل زمینی و دریایی، شیلات و آبریز پروری، تولید انرژی‌های نو، کشت محصولات گرمسیری و خارج از فصل و گردشگری، از یک‌سو به دلیل وجود شرایط اقلیمی و آب‌وهوایی نامساعد و ناسازگار، خشک‌سالی‌های بلندمدت، کم‌آبی مزمن، مخاطرات طبیعی و از سوی دیگر به جهت دورافتادگی از مدار توسعه ملی، نارسا بودن خدمات اجتماعی و زیرساخت‌های ناکارآمد سرمایه انسانی و مالی دست‌خوش معضلات و مصائب اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی پرشماری همانند فقر، بیکاری، مهاجرت، حاشیه‌نشینی، متروک شدن سکونتگاه‌ها، قاچاق و تجارت مواد مخدر و سایر آسیب‌های اجتماعی شده است.

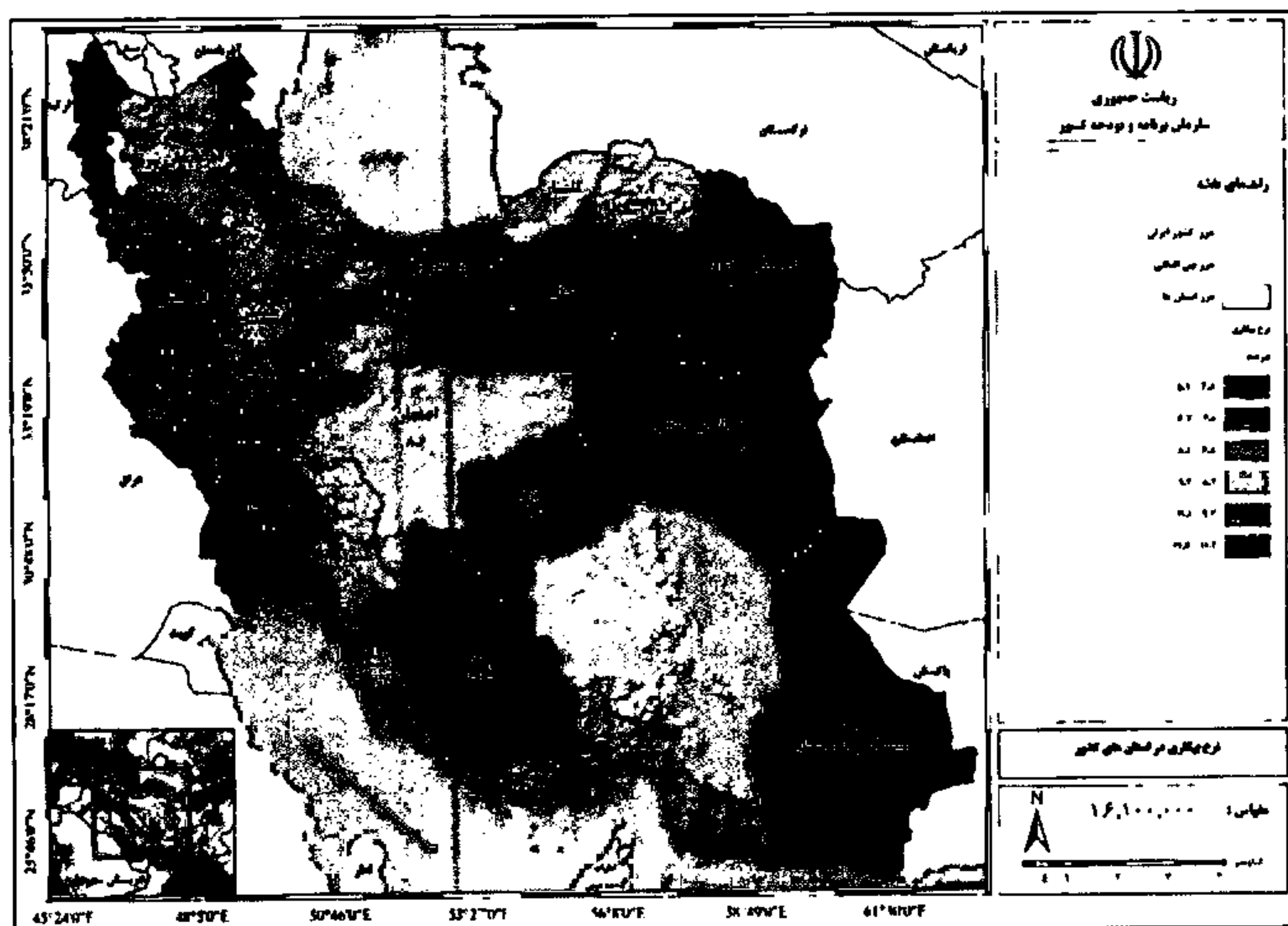
از منظر شاخص‌های کلان توسعه کشور، این استان با جمعیتی معادل ۳ میلیون و ۲۸۰ هزار نفر رتبه دهم را در بین استان‌های کشور از منظر جمعیتی به خود اختصاص داده است. در این میان جمعیت جوان و غیرمولد استان زیاد است به طوری که حدود ۵۰ درصد از جمعیت استان کمتر از ۱۵ سال هستند. براساس آمار ثبت‌احوال کشور، استان سیستان و بلوچستان بالاترین نرخ باروری و فرزندآوری را در ایران دارد. به طوری که میزان نرخ خام ولادت استان در سال ۱۴۰۲، برابر با ۲۷/۶ در هزار نفر جمعیت بوده که رتبه اول در کشور را داراست.

نرخ مشارکت اقتصادی استان که از نسبت جمعیت فعال به جمعیت در سن کار به دست می‌آید در سال ۱۴۰۳ برابر با ۳۵/۸ درصد بوده است و رتبه ۲۹ ام را در کشور داشته است. در مقابل نرخ بیکاری جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر استان معادل ۱۲/۲ درصد بوده و رتبه ۲ کشوری از منظر بالا بودن نرخ بیکاری را داشته است. نرخ بیکاری بالا در این استان به دلیل جوان بودن ساختار جمعیت استان و بالا بودن نرخ بیکاری جوانان ۱۵-۲۴ ساله است که نرخ بیکاری کل استان را افزایش داده است.

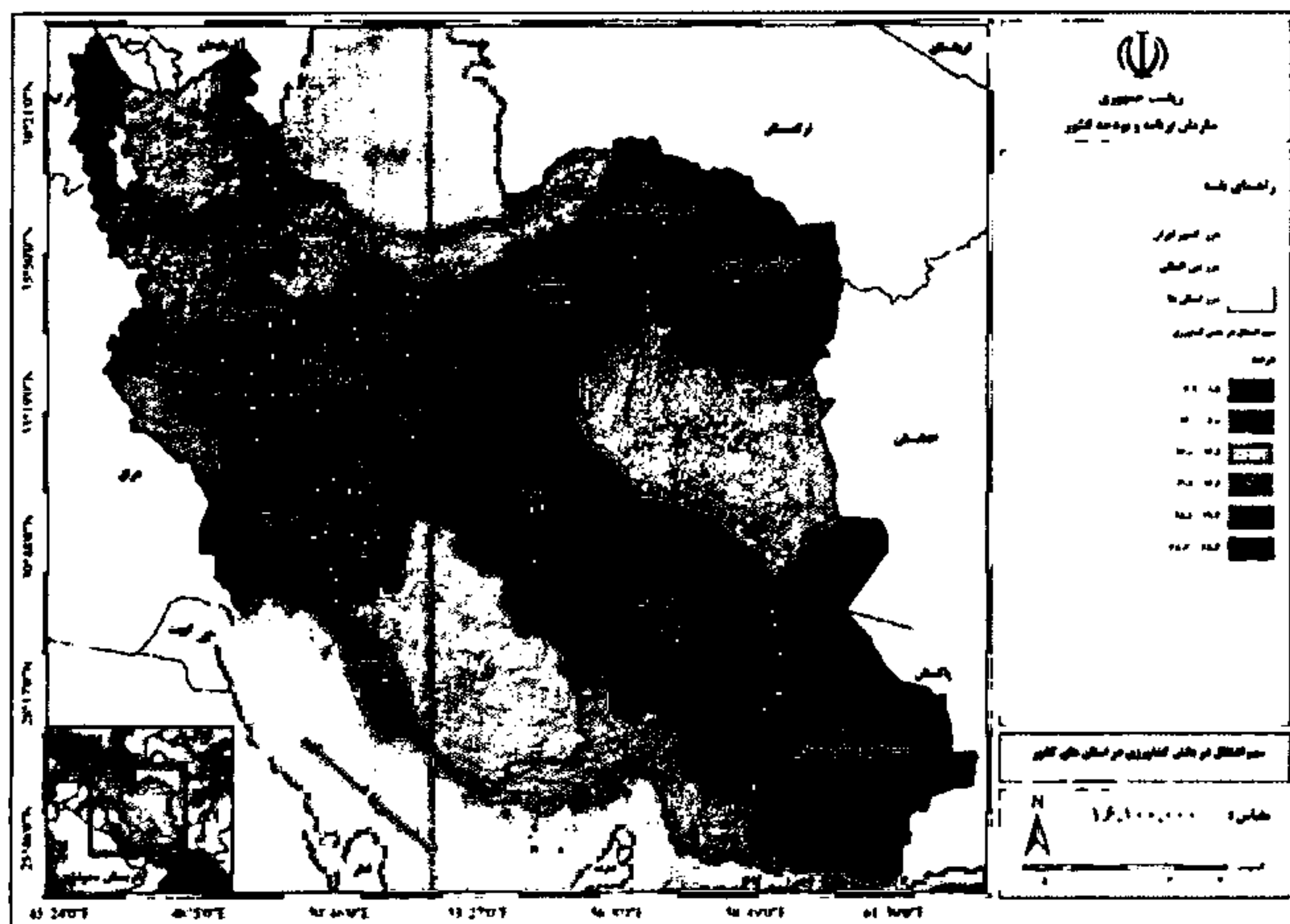
شکل ۲- نرخ مشارکت اقتصادی در سال ۱۴۰۳- درصد

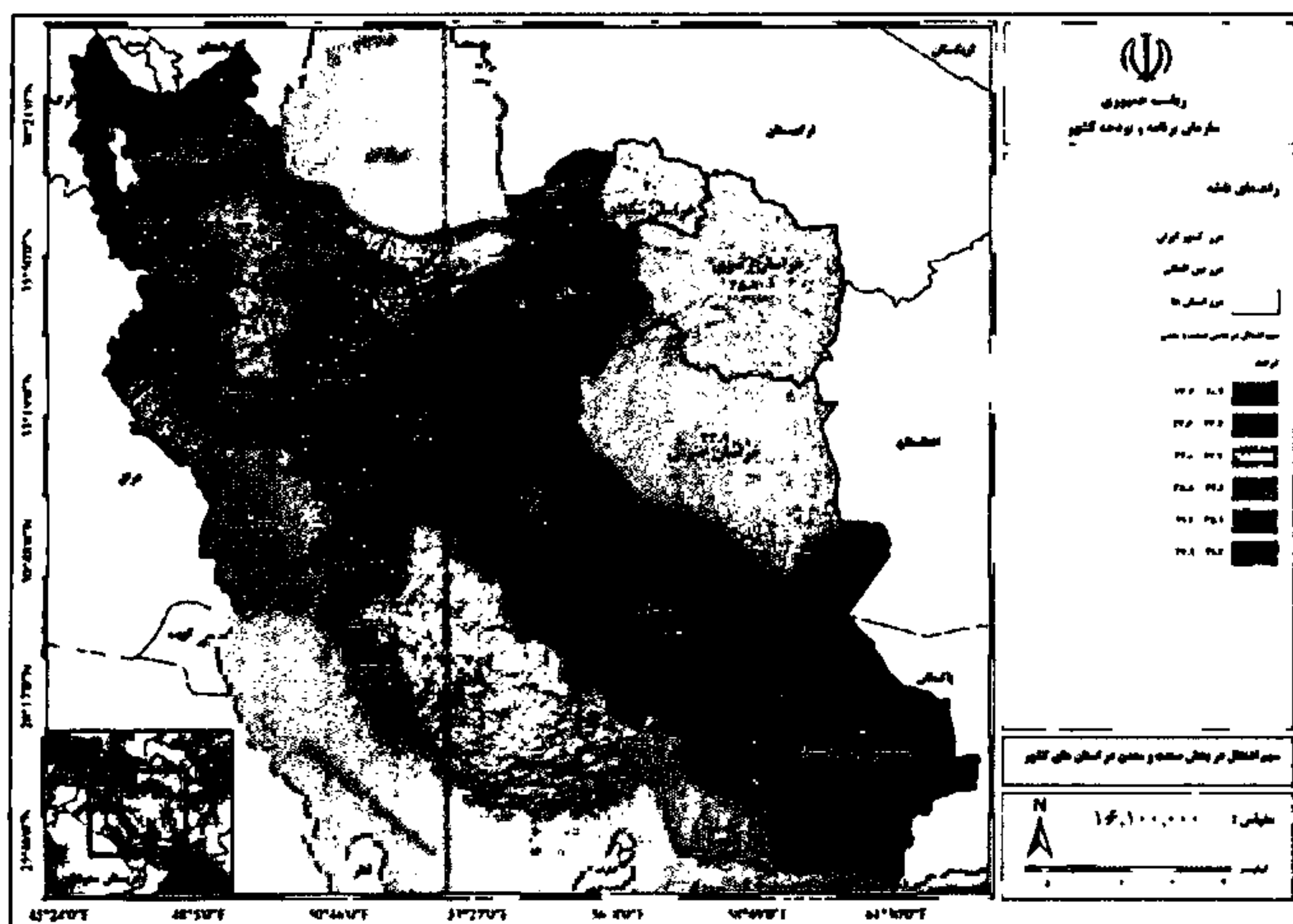
شکل ۳- نرخ بیکاری در سال ۱۴۰۳- درصد

علی‌رغم این‌که استان سیستان و بلوچستان در حوزه کشت محصولات گرمسیری از ظرفیت بالایی برخوردار است اما سهم شاغلین در بخش کشاورزی در این استان پایین است به‌طوری‌که ۱۲/۳ درصد از شاغلین

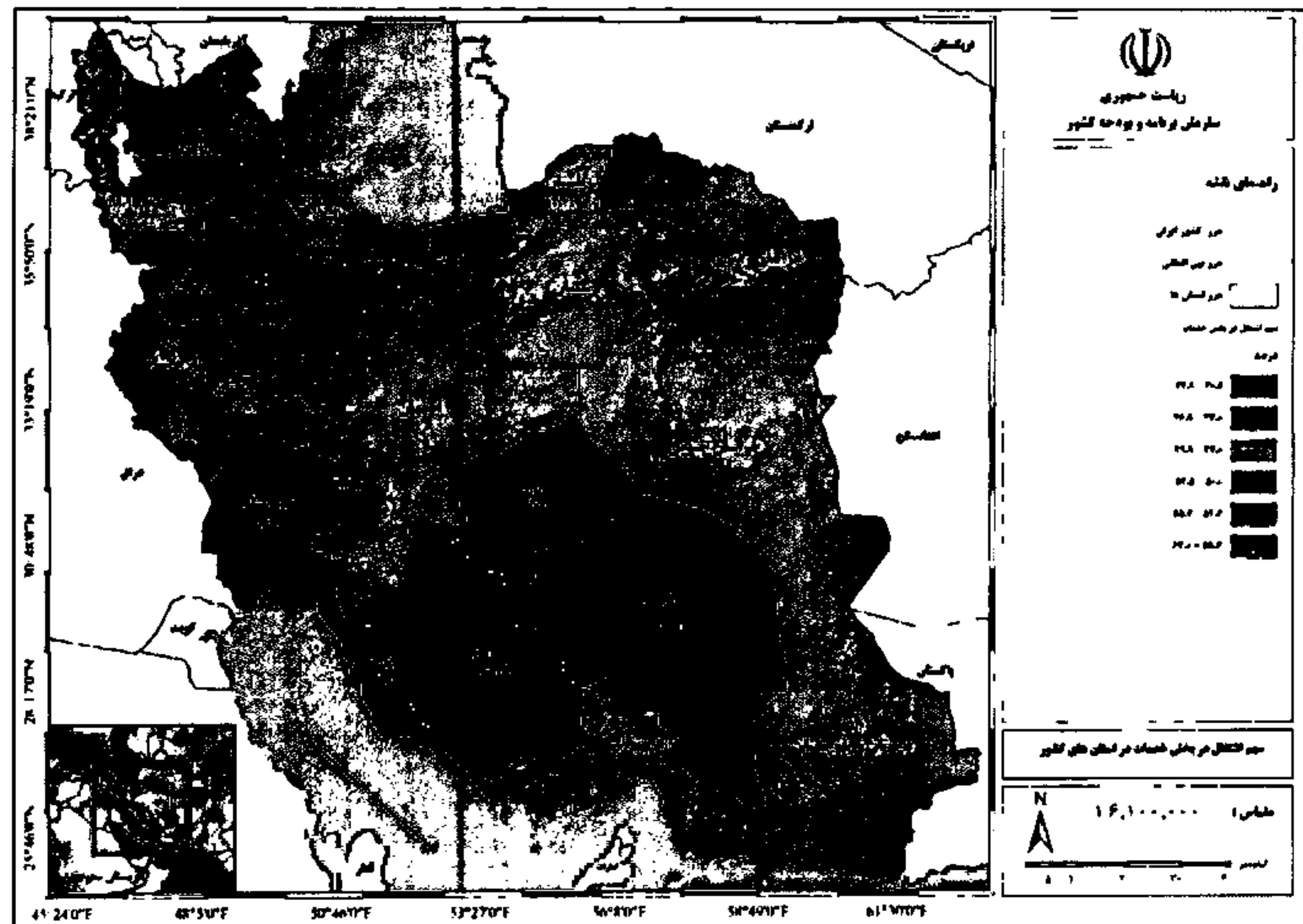
استان در بخش کشاورزی فعالیت می کنند. سهم اشتغال در بخش خدمات ۵۱/۱ درصد و در بخش صنعت و معدن ۳۶/۷ درصد می باشد.

شکل ۴- سهم اشتغال در بخش کشاورزی در سال ۱۴۰۳- درصد

شکل ۵- سهم اشتغال در بخش صنعت و معدن در سال ۱۴۰۳- درصد

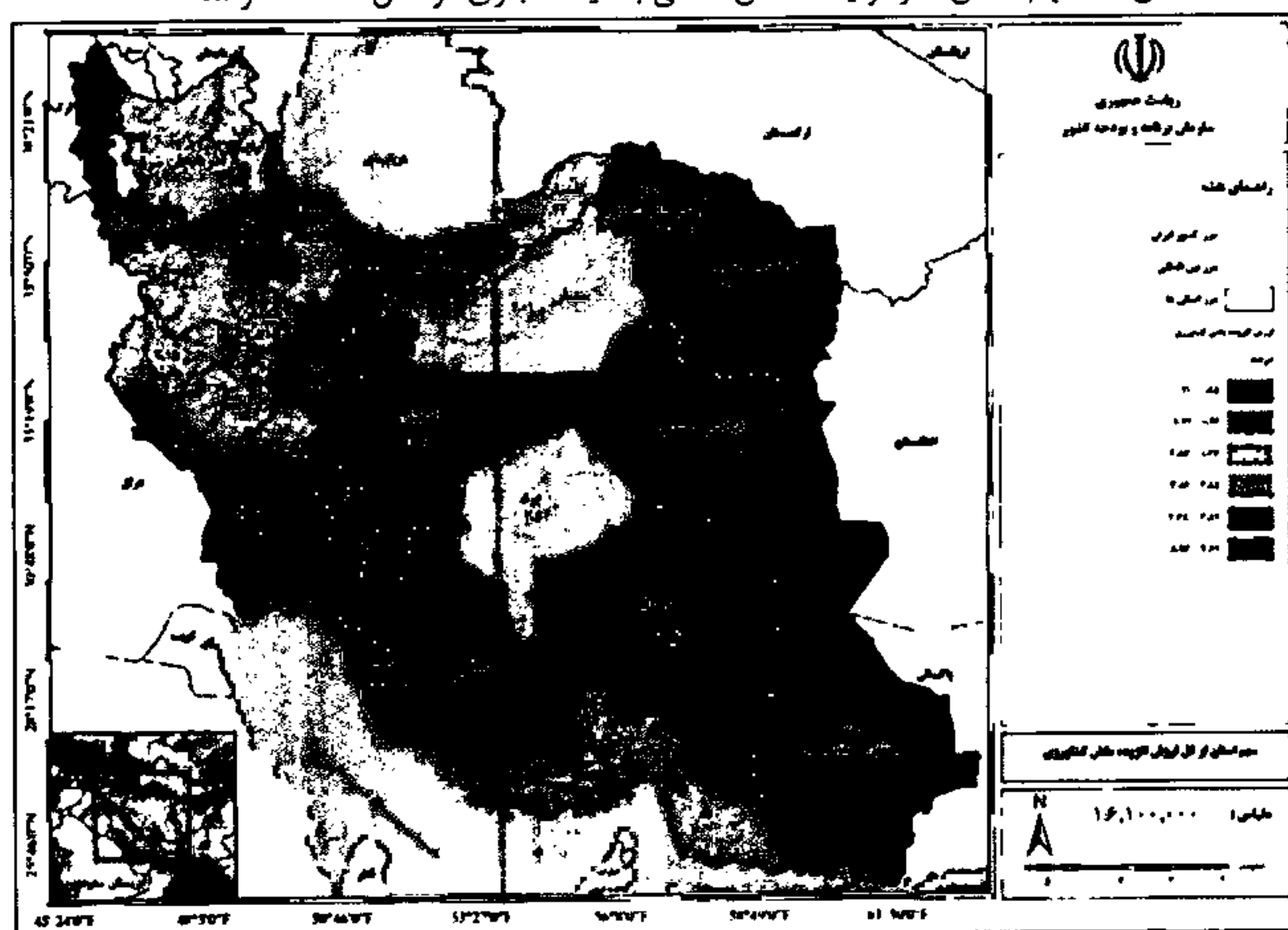
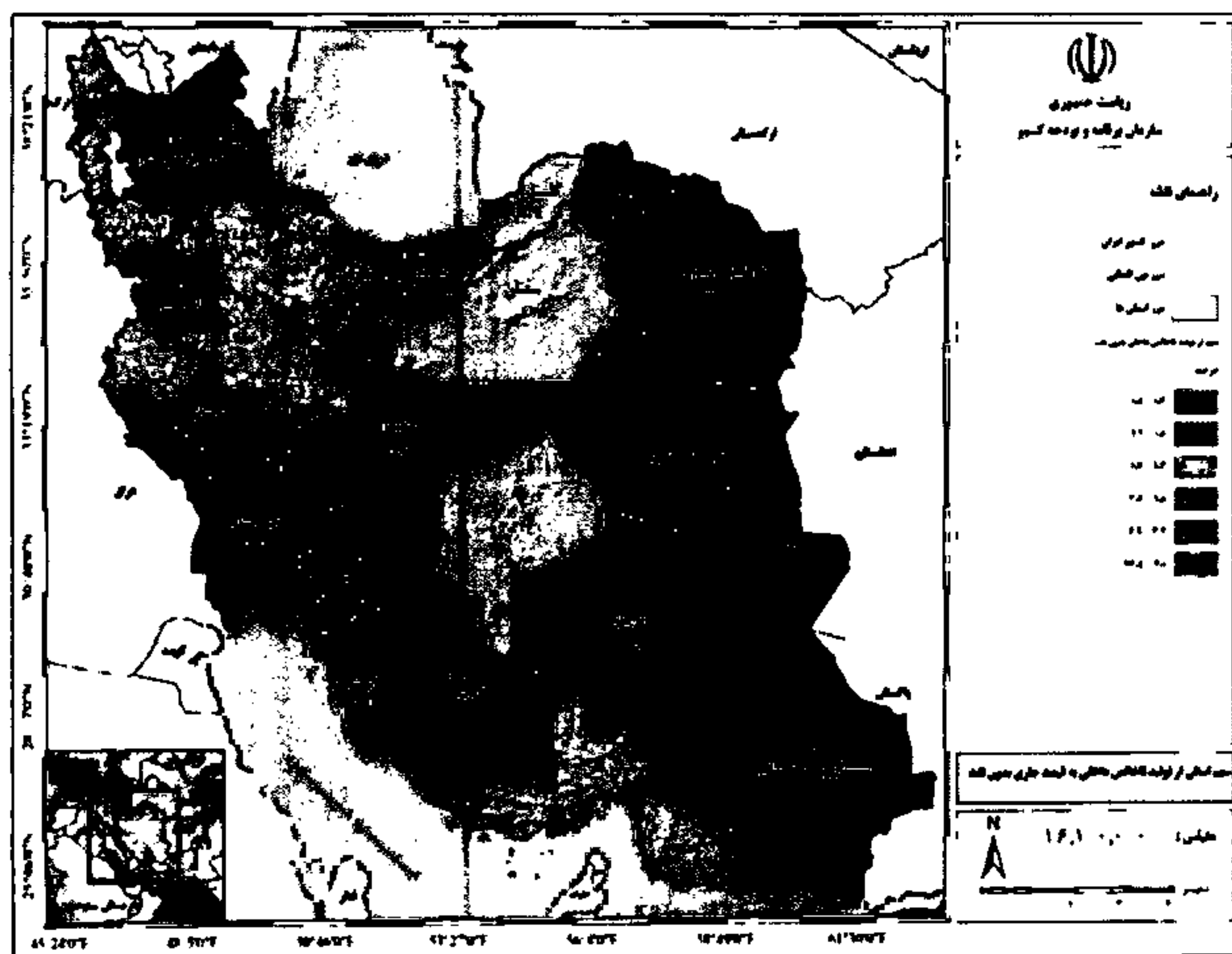

شکل ۶- سهم اشتغال در بخش خدمات در سال ۱۴۰۳- درصد

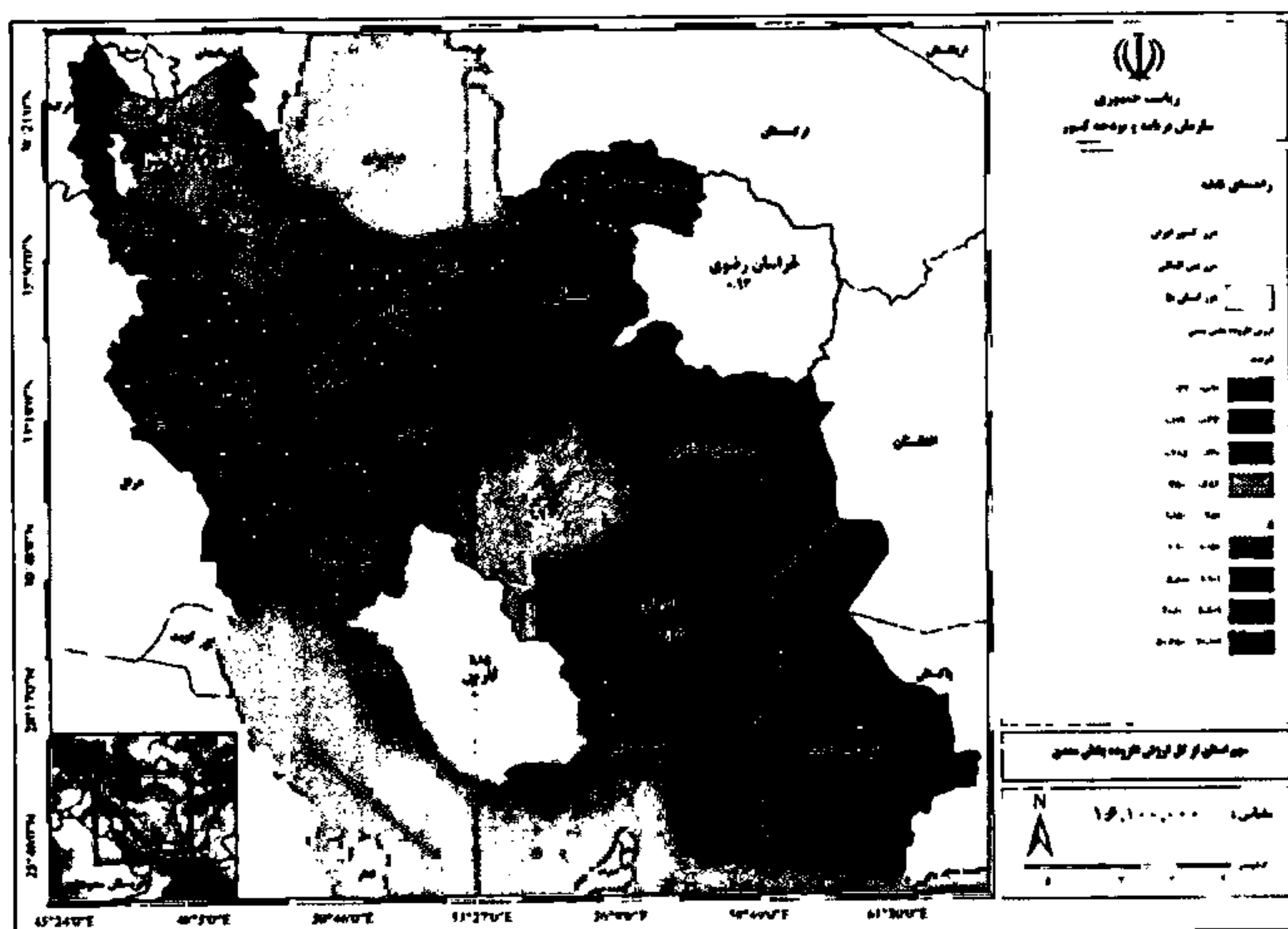
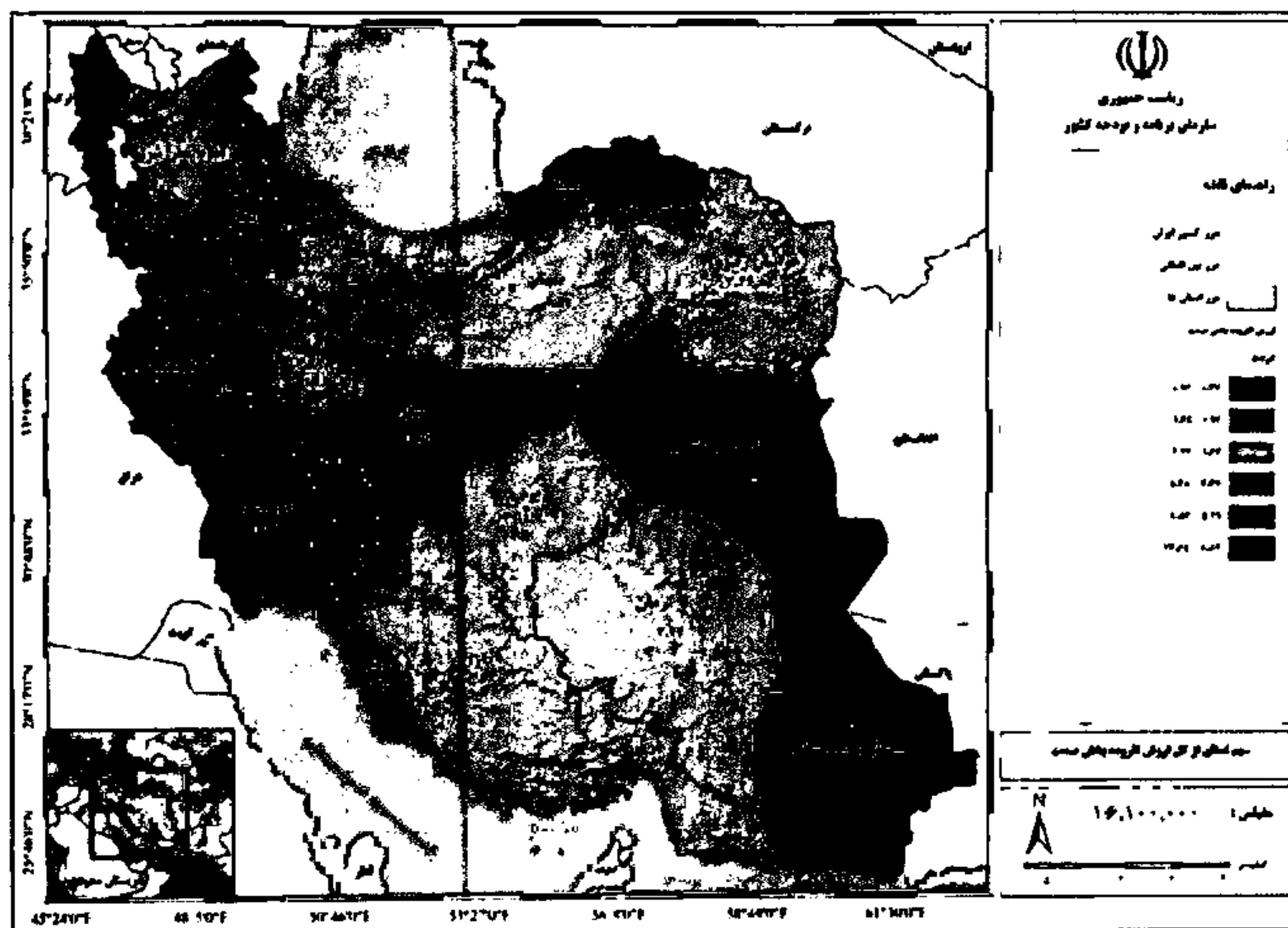
این استان در شاخص نرخ تورم یا همان شاخص قیمت مصرف کننده خانوارها رتبه ۳۱ را در بین استان‌های دیگر به خود اختصاص داده است و پایین‌ترین نرخ تورم را در بین استان‌های کشور دارد. توزیع نابرابر تورم در میان استان‌ها می‌تواند ناشی از عواملی چون تفاوت در دسترسی به کالاها و خدمات، اختلاف در ساختار اقتصادی استان‌ها و سهم هر استان از تولید و مصرف، اثرات سیاست‌های اقتصادی و نحوه توزیع یارانه‌ها و منابع باشد.

استان سیستان و بلوچستان کمترین نرخ تورم سالانه و در مقابل، بیشترین نرخ بیکاری را دارد. یکی از دلایلی که می‌تواند به پایین بودن نرخ تورم در این استان تأثیر بگذارد تفاوت وزن مسکن در سبد خانوار است زیرا موضوع مسکن، تحت تأثیر عوامل محلی و منطقه‌ای قرار دارد و ممکن است در یک استان خاص، افزایش قیمت چندانی نداشته باشد.

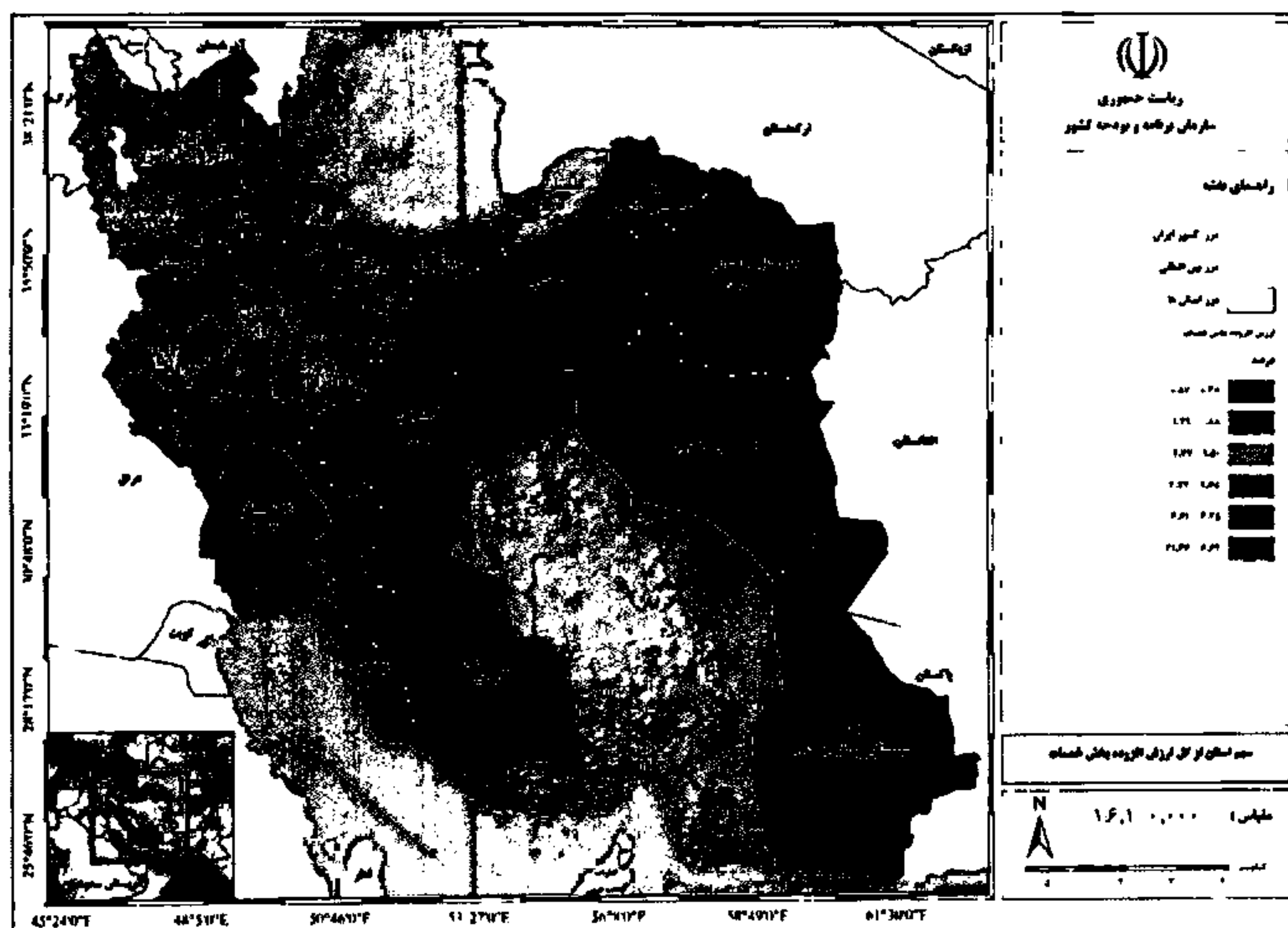
دفتر هیئت دولت

دفتر ہیئت دولت

دفتر هیئت دولت

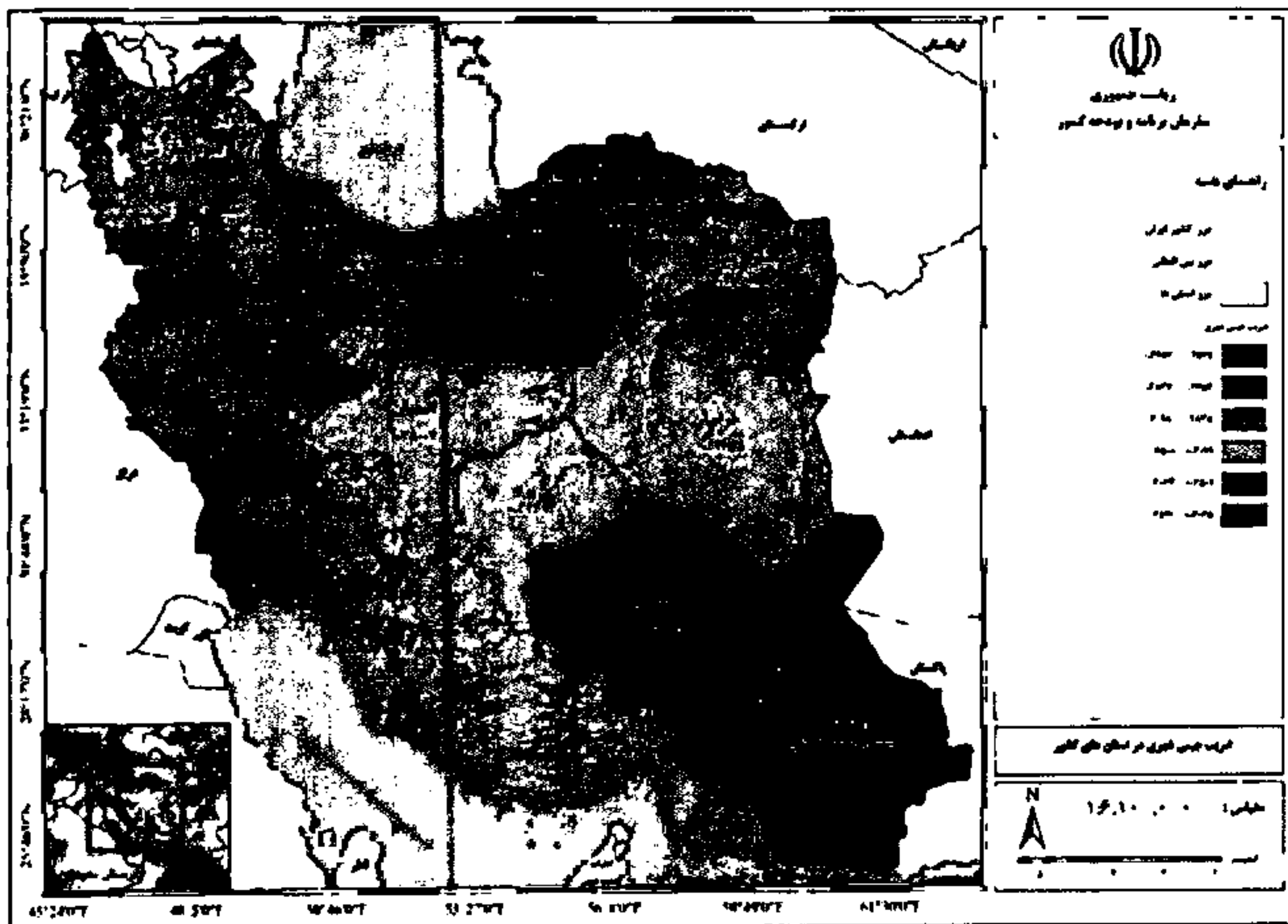

شکل ۱۲- سهم استان‌ها از کل ارزش افزوده بخش خدمات در سال ۱۴۰۳- درصد

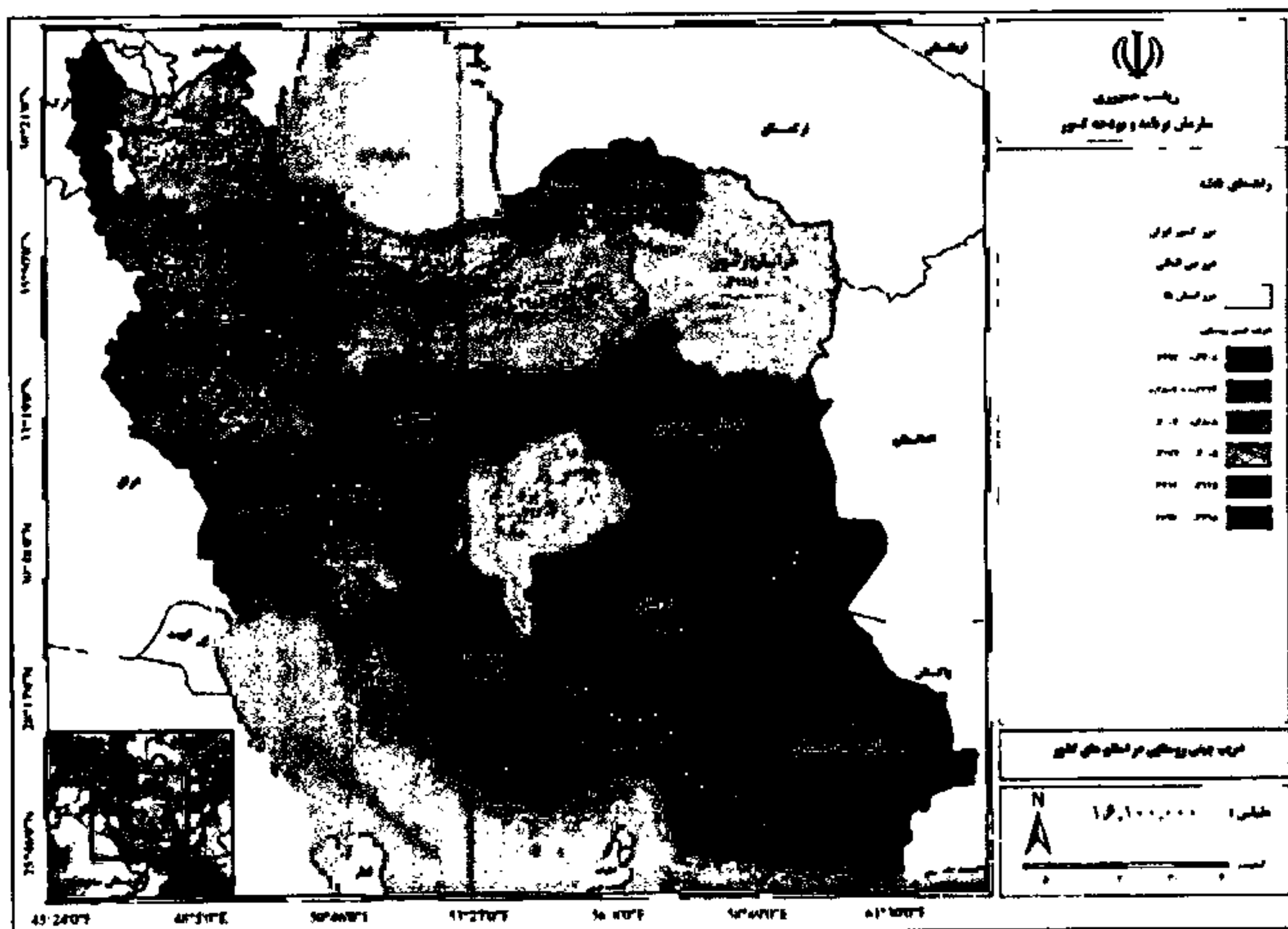
یکی از بهترین شاخص‌ها برای اندازه‌گیری نابرابری، ضریب جینی است. نابرابری و شکاف اقتصادی بین شهر و روستا در ضریب جینی خود را به خوبی نشان می‌دهد. به طور کلی هر چه ضریب جینی بالاتر باشد، شکاف درآمدی بین افراد ثروتمند و فقیر بیشتر است و نابرابری اقتصادی در آن جامعه بیشتر است. در استان سیستان و بلوچستان ضریب جینی مناطق شهری بالا بوده و برابر با ۰/۴۵ است که رتبه ۳۱ را در بین استان‌های کشور دارد و ضریب جینی مناطق روستایی در این استان معادل ۰/۳۲ بوده و رتبه ۲۵ ام را دارد.

در شاخص ضریب جینی، نابرابری در میان مناطق شهری استان‌ها به مراتب بیشتر از نابرابری در مناطق روستایی است. نکته حائز اهمیت آن است که لزوماً رابطه مستقیمی بین نابرابری و سطح توسعه‌یافتگی وجود ندارد. به عنوان مثال استان‌های کمتر توسعه‌یافته‌ای مانند سیستان و بلوچستان و گلستان از منظر نابرابری مناطق شهری در بالاترین سطح قرار دارند ولی استان کمتر توسعه‌یافته دیگری همانند ایلام نابرابری درآمدی کمتری دارد.

دفتر هیئت دولت

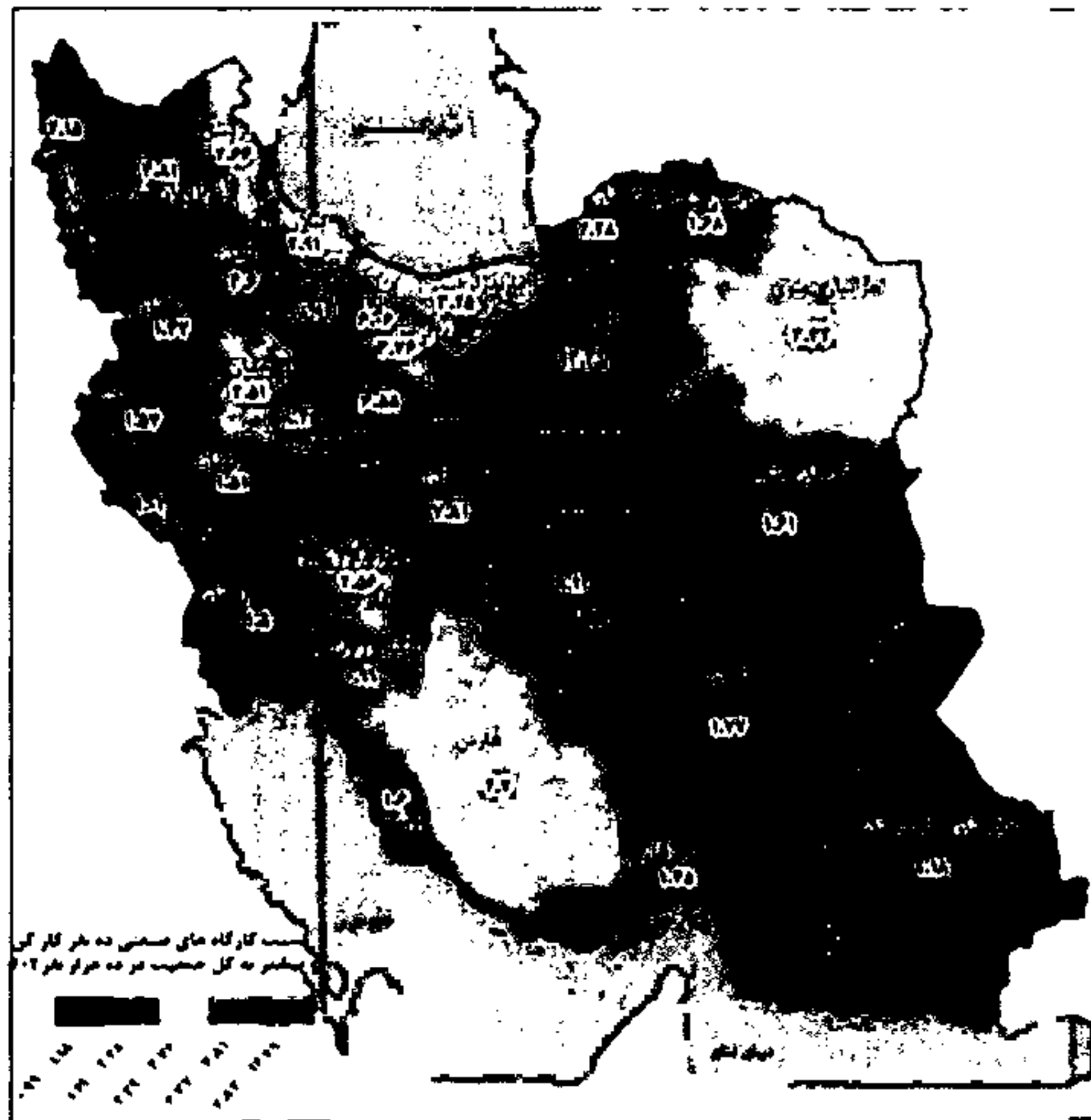

شکل ۱۳- ضریب جینی مناطق شهری در سال ۱۴۰۳

شکل ۱۴- ضریب جینی مناطق روستایی در سال ۱۴۰۳

در این استان به ازای هر ده هزار نفر جمعیت، ۱/۱۸ کارگاه صنعتی ده نفر کارکن و بیشتر وجود دارد که از این حیث رتبه ۲۹ ام را در کشور دارد.

شکل ۱۵- نسبت کارگاه‌های صنعتی ده نفر کارکن و بیشتر به کل جمعیت در ده هزار نفر در سال ۱۴۰۳- تعداد در ده هزار نفر

کل منابع سرمایه‌گذاری استان سیستان و بلوچستان در سال ۱۴۰۲ برابر با ۷۱۲,۲۵۷ میلیارد ریال بوده است که از این میزان، منابع تسهیلات بانکی با ۳۳ درصد و منابع خارجی با ۲۴/۵ درصد در مقایسه با سایر بخش‌ها از میزان قابل‌توجهی برخوردار است. لازم به ذکر است که سهم آورده بخش خصوصی از منابع سرمایه‌گذاری استان برابر با ۱۶/۶ درصد می‌باشد. تحلیل سهم منابع سرمایه‌گذاری استان نشان می‌دهد که صندوق توسعه ملی به‌عنوان منبع مهم توسعه‌ای و تحولی در استان عملکردی در استان به همراه نداشته است.

۵- آخرین وضعیت زیرساخت‌های استان

به‌طور کلی زیرساخت‌های یک منطقه به ۴ بخش حمل‌ونقل، آبرسانی، سلامت و آموزش تقسیم می‌شوند. در بخش حمل‌ونقل، استان سیستان و بلوچستان در شبکه آزادراهی کشور سهمی ندارد و جزو دوازده استان فاقد آزادراه کشور می‌باشد. استان‌هایی از قبیل ایلام، چهارمحال و بختیاری، کردستان، کرمانشاه، کهگیلویه و بویراحمد، گلستان و ... در این دسته‌بندی قرار می‌گیرند که سیستان و بلوچستان پهناورترین استان کشور فاقد آزادراه می‌باشد. طول بزرگراه استان حدود ۶۷۱ کیلومتر می‌باشد که رتبه سیزدهم را در کشور دارد.

علی‌رغم اینکه جمعیت روستایی کشور از ابتدای برنامه ششم توسعه تاکنون ۴ درصد کاهش پیدا کرده است، اما در استان سیستان و بلوچستان رشد جمعیت روستایی کماکان صعودی بوده و در طی سال‌های برنامه ششم توسعه تقریباً ۳ درصد افزایش یافته است که این خود گواه بر اهمیت توسعه راه‌های روستایی این استان است. همچنین ۳۸ درصد از راه‌های روستایی استان آسفالت شده‌اند.

در مجموع ۷/۳ درصد راه‌های موجود در کشور متعلق به استان سیستان و بلوچستان است که از این حیث استان در جایگاه سوم این رتبه‌بندی قرار گرفته است.

در بخش آب‌رسانی، نسبت جمعیت شهری و روستایی تحت پوشش آب شرب سالم به کل جمعیت شهری و روستایی در استان سیستان و بلوچستان در سال ۱۴۰۲، به ترتیب معادل ۹۸/۶ درصد و ۷۲ درصد می‌باشد که از متوسط کشوری کمتر هستند. همچنین ۲۵ درصد از جمعیت شهری استان از فاضلاب برخوردار هستند در حالی که این شاخص در کشور برابر با ۵۲ درصد می‌باشد. افت سفره‌های آب شرب و کاهش منابع آب پایدار در سطح استان و عدم وجود پیمانکاران بومی و ضعف شدید دستگاه اجرایی در به‌کارگیری پیمانکاران و مشاوران کارآمد با بنیه مالی مناسب از مهم‌ترین چالش‌های اصلی در این حوزه است.

در بخش سلامت، کمبود تخت بیمارستانی در استان به نسبت جمعیت، وسعت استان، پراکندگی بالای روستاها و پایین بودن شاخص‌های بهداشتی از دیگر چالش‌های استان محسوب می‌شود به‌طوری‌که سرانه تخت فعال بیمارستانی به ازای هر ۱۰۰۰ نفر جمعیت، ۱/۰۵ تخت است. سرانه پزشک به ازای ۱۰۰۰ نفر، ۰/۵ بوده و رتبه ۲۷ ام را دارد. سرانه خانه بهداشت روستایی به ازای هزار نفر جمعیت نیز ۰/۵۸ مترمربع است.

در بخش آموزش، سرانه فضای آموزشی به ازای هر نفر دانش‌آموز معادل ۳/۸۷ مترمربع است که در مقایسه با متوسط سرانه فضای آموزشی کشور ۵/۲۲ مترمربع، به میزان ۱/۳۵ مترمربع اختلاف دارد. علی‌رغم اینکه در کل کشور رشد موالید در حال کاهش است اما در سیستان و بلوچستان این شاخص در حال افزایش بوده و این رشد جمعیت تمام مؤلفه‌های موجود در نظام آموزشی مانند شاخص سرانه فضای آموزشی و نیروی انسانی را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

علاوه بر این میزان خانوارهای روستایی برخوردار شده از برق در استان نیز معادل ۵۹/۸۶ درصد است که این شاخص در کشور برابر با ۹۷ درصد می‌باشد.

دفتر هیئت دولت

جدول ۱- وضعیت استان از منظر برخی از شاخص‌های زیربنایی

شاخص	کشور	استان سیستان و بلوچستان
طول آزادراه‌ها (کیلومتر)	۳۰۵۳	۰
طول بزرگراه (کیلومتر)	۲۱۰۸۶	۶۷۱
تعداد فرودگاه	۵۵	۵
نسبت طول راه روستایی آسفalte به کل راه‌های روستایی (درصد)	۵۴	۳۸
سرانه تخت فعال بیمارستانی به ازای هزار نفر جمعیت (تخت)	۱/۸	۱/۰۵
سرانه پزشک به ازای هزار نفر جمعیت (نفر)	۰/۷	۰/۵
سرانه فضای آموزشی به ازای هر نفر دانش‌آموز (مترمربع)	۵/۲۲	۳/۸۷
سرانه خانه بهداشت روستایی به ازای هزار نفر جمعیت (مترمربع)	۱/۴۵	۰/۵۸
نسبت جمعیت روستایی تحت پوشش آب شرب سالم به جمعیت روستایی بالای ۲۰ خانوار (درصد)	۷۳/۱	۷۲/۳۵
نسبت جمعیت شهری برخوردار از شبکه فاضلاب (درصد)	۵۲	۲۵

بنابراین با توجه به پایین بودن سرانه زیرساخت‌های درمان، آموزش و حمل‌ونقل در کل استان، عدم دسترسی به منابع آبی پایدار و وابستگی به منابع آب ورودی از کشور همسایه، ضعف زیرساخت‌ها و ناپایداری آب از مهم‌ترین چالش‌های توسعه استان محسوب می‌شود.

سایر چالش‌های توسعه استان عبارت‌اند از: عدم بهره‌گیری از موقعیت ژئوپلیتیکی نظیر چابهار و سواحل مکران، اقتصاد غیررسمی و قاچاق سوخت، عدم ماندگاری نیروی انسانی متخصص، سکونتگاه‌های غیررسمی به‌ویژه در چابهار، زاهدان و زابل، سهم اندک صنعت در استان، عدم وجود صنایع بزرگ‌مقیاس و عدم بهره‌گیری از ظرفیت‌های معادن در استان، فقر گسترده، فقدان فرهنگ کار و تلاش و آثار اقتصادی و فرهنگی ناشی از قاچاق سوخت، پایین بودن امید به زندگی (۷۰ سال کمتر از میانگین کشوری) و سطح نازل کیفیت آموزشی (به نحوی که میانگین نمرات نهایی دانش‌آموزان در استان ۷/۷۴ می‌باشد).

۶- هدف‌گذاری‌های کلان بخشی در توسعه استان

یکی از پیش‌نیازهای تداوم و استمرار رشد اقتصادی و اجتماعی منطقه، تکمیل پروژه‌های زیرساختی است. یک اقتصاد در حال رشد بایستی از خدمات کافی از جمله حمل‌ونقل، نیروی برق و مخابرات، آب و بهداشت و امکانات آموزشی برخوردار باشد تا بتواند در نوسازی و ایجاد تنوع در محصولات، توسعه تجارت، مبارزه با فقر و بهبود محیط‌زیست توفیق یابد.

دفتر هیئت دولت

❖ بخش حمل و نقل

با توجه به پراکندگی مراکز جمعیتی در سطح استان و پهنای بودن آن، نیاز به احداث و توسعه راه‌های اصلی استان به شدت مشهود می‌باشد. با توجه به بررسی‌های انجام شده توسط سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان سیستان و بلوچستان، پیش‌بینی می‌شود که در پایان دولت چهاردهم، طول بزرگراه‌های استان از ۶۷۱ کیلومتر به ۱۴۱۶ کیلومتر افزایش یابد به‌طوری‌که ۷۴۵ کیلومتر بزرگراه احداث شود و حدود ۲۴۳ کیلومتر راه اصلی استان احداث گردد به‌گونه‌ای که طول راه اصلی استان از ۲۱۵۱ کیلومتر به ۲۳۹۴ کیلومتر افزایش یابد. همچنین انتظار می‌رود نسبت طول راه روستایی آسفالت به کل راه‌های روستایی استان، ۸ درصد افزایش یابد و از ۳۸ درصد به ۴۶ درصد برسد. تحقق این اهداف نیاز به تکمیل و اتمام پروژه‌های زیرساختی اولویت‌دار است که در بخش بسته اقدام لجستیک و حمل و نقل، این پروژه‌ها تعریف شده‌اند.

❖ بخش بهداشت و درمان

اهمیت سلامت در برقراری توسعه پایدار و جلب مشارکت مردم و همکاری عمومی در راستای توجه به نقش سلامت و پیشگیری برای داشتن جامعه‌ای سالم، از اهداف توسعه استان خواهد بود. با اتمام پروژه‌های زیرساختی بهداشت و درمان استان که در بخش بسته اقدام بهداشت و درمان به آن‌ها پرداخته شده است، انتظار می‌رود در پایان دولت چهاردهم، سرانه تخت فعال بیمارستانی به ازای هزار نفر جمعیت با افزایش ۱۲۰۰ تخت بیمارستانی در سطح استان، به‌صورت تقریبی ۰/۳۵ افزایش یابد و از ۱/۰۵ تخت به ۱/۴ تخت برسد.

❖ بخش آموزش

علی‌رغم اینکه در کل کشور رشد مولید در حال کاهش است اما در سیستان و بلوچستان این شاخص در حال افزایش بوده و این رشد جمعیت تمام مؤلفه‌های موجود در نظام آموزشی مانند شاخص سرانه فضای آموزشی و نیروی انسانی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. با اتمام پروژه‌های زیرساختی اولویت‌دار بخش آموزش پیش‌بینی می‌شود در پایان دولت چهاردهم، سرانه فضای آموزشی به ازای هر نفر دانش‌آموز به‌صورت تقریبی از ۳/۸۷ مترمربع به ۴/۷۱ مترمربع افزایش یابد به‌طوری‌که ۱۴۰ هزار مترمربع فضای آموزشی شامل ۴۰۰۰ کلاس درس، ۱۰ خوابگاه شبانه‌روزی و ۲۵ سالن ورزشی دانش‌آموزی احداث شود و سرانه فضای آموزشی ۰/۹ مترمربع رشد پیدا کند و نرخ گذر از ابتدایی به متوسطه اول رشد ۲/۸۳ درصدی داشته باشد.

دفتر هیئت دولت

❖ بخش معدن

سیستان و بلوچستان یکی از استان‌های بزرگ معدنی کشور محسوب می‌شود به‌طوری‌که از ۶۴ نوع ماده معدنی شناسایی شده در کشور، ۲۸ نوع آن به‌طور قطع و در شرایط کنونی در این استان وجود دارد. در این استان ذخایر معدنی مانند کرومیت، مس، منگنز، سرب و روی، قلع، تنگستن، طلا و کانسارهای غیرفلزی نظیر تالک، منیزیت، گل سفید، فلدسپات، کائولن، سیلیس و سنگ‌های ساختمانی به‌ویژه گرانیت، وجود بیش از ۴۰۰ هزار تن گارنت با عیار ۴۰ درصد، ۱۰ میلیون تن آندالوزیت، ۵ میلیون تن فلدسپات، ۱۳۰ هزار تن سیلیس با عیار ۸,۹۹ درصد و ۴۳ هزار تن آنتیموان وجود دارد. بهره‌برداری از پروژه‌های معدنی مهم استان نظیر مس جانجا با ظرفیت تولید ۱۳۰ هزار تن کنسانتره و ۳۰۰۰ تن کاتد مس در شهرستان نیمروز، مس سیاسترگی با ظرفیت تولید ۱۲۰ هزار تن کنسانتره و ۳۰۰۰ تن کاتد در شهرستان نیمروز و معدن طلای تفتان مادوفتی با ظرفیت تولید ۵۰۰۰ کیلوگرم شمش طلا در شهرستان تفتان، بایستی از پروژه‌های اولویت‌دار قابل بهره‌برداری تا پایان دولت چهاردهم باشند.

❖ بخش آب، کشاورزی و فاضلاب

با توجه به ظرفیت بالقوه استان سیستان و بلوچستان در کشت محصولات گرمسیری، بایستی برنامه کشت حداقل ۵۳۰۰ هکتار موز و کشت حداقل ۲۰ هزار هکتار خرما در مرکز و جنوب استان تا پایان دولت چهاردهم تهیه و اجرا شود. اجرای این برنامه نیازمند تکمیل پروژه‌های زیرساختی اولویت‌داری است که در بخش بسته اقدام کشت محصولات گرمسیری توضیح داده خواهد شد. در صورت تکمیل این پروژه‌ها پیش‌بینی می‌شود به‌صورت تقریبی مساحت حوزه‌های آبخیز ۳۵ هزار هکتار افزایش یابد و از ۱۴۰۰ هزار هکتار به ۱۴۳۵ هزار هکتار برسد. همچنین میزان تولید محصولات زراعی و باغی با افزایش ۱۰۵ هزار تنی و افزایش ۷۰ هزار تنی تولید میوه‌های گرمسیری و احداث ۱۴ هزار هکتار گلخانه از ۳۴۹۰ هزار تن به ۳۵۹۵ هزار تن برسد.

همچنین در صورت اتمام پروژه‌های زیرساختی اولویت‌دار بخش آب‌رسانی به شهرها و مدیریت فاضلاب استان، پیش‌بینی می‌شود در پایان دولت چهاردهم، نسبت جمعیت شهری برخوردار از فاضلاب استان از ۲۶/۵ درصد به ۴۱ درصد برسد و جمعیت شهری برخوردار از فاضلاب استان رشد ۱۴/۵ درصدی داشته باشد. ۱۳ درصد جمعیت روستایی تحت پوشش آب شرب سالم افزایش یابد و نسبت جمعیت روستایی تحت پوشش آب شرب سالم به‌کل جمعیت روستایی استان از ۷۲ درصد به ۸۵ درصد برسد. جمعیت شهری تحت پوشش آب شرب سالم نیز ۱ درصد افزایش یابد به‌طوری‌که نسبت جمعیت شهری تحت پوشش آب شرب سالم به‌کل جمعیت شهری استان از ۹۸/۶ درصد به ۹۹/۶ درصد برسد.

❖ بخش شیلات

در صورت تحقق اهداف بسته اقدام توسعه شیلات و اتمام پروژه‌های زیرساختی اولویت‌دار آن که در ادامه به آن پرداخته خواهد شد، پیش‌بینی می‌شود در پایان دولت چهاردهم، میزان صید استان به‌طور تقریبی حدود ۲۹ هزار تن افزایش یابد و از ۲۸۵ هزار تن به ۳۱۴ هزار تن برسد.

❖ بخش انرژی

در صورت تأمین پایدار انرژی در استان و اتمام پروژه‌های زیرساختی اولویت‌دار آن، پیش‌بینی می‌شود در پایان دولت چهاردهم، میزان خانوارهای روستایی برخوردار شده از برق از ۶۰ درصد به حدود ۷۰ درصد برسد. نسبت ظرفیت پست‌های انتقال و فوق توزیع نیاز به مصرف در پیک از ۵/۹ درصد به ۶/۵ درصد افزایش یابد به‌طوری‌که ۶۰۰ کیلومتر شبکه برق روستایی احداث و ۳۰۰ مگاوات آمپر ظرفیت شبکه برق استان افزایش و حدود ۷۰۰ مگاوات ظرفیت نیروگاهی استان نیز افزایش یابد.

جمع بندی

چنانچه توسعه را بنا بر تعریف سنتی آن، فرآیند هماهنگ و تدریجی تحول در سه عرصه اقتصاد، جامعه و سیاست (نظام اداری) بدانیم، این سند نیز تلاش نموده است همین مسیر را در جهت توسعه استان سیستان و بلوچستان مد نظر قرار دهد. در واقع، بر اساس آنچه در بخش‌های قبل بیان گردید مشخص است که این استان علیرغم قابلیت‌ها و مزیت‌های فراوان در جهت نقش‌آفرینی در اقتصاد ملی و اتصال کشور به زنجیره‌های ارزش جهانی اما به جهت عدم سرمایه‌گذاری‌های انجام شده و انباشت نامناسب سرمایه در این استان وضعیت مناسبی در عرصه اقتصاد ندارد. اما پرواضح است که دستیابی به انباشت مناسب سرمایه در این منطقه از کشور نمی‌تواند بدون توجه به زنجیره‌های ارزش در حال شکل‌گیری در محیط ژئوپلیتیک پیرامونی کشور به‌ویژه در منطقه جنوب خلیج فارس صورت پذیرد. زیرا سرمایه آن هم در مقیاس‌های میلیارد دلاری که زمینه‌ساز شکل‌گیری صنایع بزرگ‌مقیاس در یک کشور و ایجاد اشتغال در مقیاس‌های چند ده هزار نفری خواهد بود، بیش از آنکه امری حسابداری باشد، امری سیاسی و جغرافیایی است. به بیان بهتر، شکل‌گیری زنجیره‌های ارزش بین‌المللی توسط شرکت‌های بزرگ چندملیتی نظیر زنجیره ارزش مرتبط با صنایع حوزه فناوری ارتباطات، نیمه‌رساناها، برق و میکروالکترونیک، کشاورزی، نساجی و پوشاک و صدها مثال دیگر، لزوماً تابع مرزهای سیاسی و جغرافیایی محصور در میان کشورها نیست. بلکه تابع کریدورهای شکل گرفته در عرصه بین‌المللی است که ممکن است در طول خود چندین کشور را در نوردد. حال شما زمانی که می‌خواهید سیاستگذاری کلان و اولویت‌گذاری در جذب سرمایه‌های بزرگ‌مقیاس در توسعه یک منطقه

نظیر استان سیستان و بلوچستان داشته باشید اگر به این موضوع توجه کافی و وافی نداشته باشید دچار هدررفت منابع و از دست دادن فرصت‌ها خواهید شد.

به همین جهت، در ساحت اقتصادی، انباشت سرمایه در این استان به‌شدت وابسته به ظرفیت و موقعیت کشور در این منطقه و از سوی دیگر انطباق این موقعیت ژئوپلیتیکی با کریدورهای صنعتی - لجستیکی در حال شکل‌گیری پیرامون این ناحیه است. سیاستگذاری باید به نحوی باشد که این استان را به مقصد جذاب بخشی از زنجیره‌های ارزش پیرامون این کریدورها تبدیل نماید و اگر در شرایط کنونی این منطقه از این کریدورها بیرون است در آینده نزدیک به بخشی از این کریدورها تبدیل شود.

پرواضح است این تحول در عرصه اقتصادی، نمی‌تواند بدون توجه به جامعه محلی و مردم صورت پذیرد. در واقع، رمز موفقیت این سیاست و عدم تکرار تجربه‌های ناقص توسعه در مناطقی نظیر عسلویه و یا بندرماهشهر که منطقه توسعه‌یافته را به خوابگاهی منفک از زیست بوم و تاریخ منطقه تبدیل نموده است، ارتباط مؤثر با جامعه محلی و استقرار پایه‌های توسعه بر دوش مردمان محلی است. در اینجا مهم‌ترین چالش، عدم قابلیت و توانمندی جامعه محلی به جهت توسعه نیافتگی تاریخی در یک منطقه توسعه‌نیافته نظیر استان سیستان و بلوچستان است. بنابراین، قطب دوم الگوی توسعه این استان، بر توانمندسازی تدریجی و ایجاد سرمایه انسانی مناسب توسعه استان از محل ظرفیت‌سازی و تربیت نیروی انسانی بومی است. این مهم در برنامه‌هایی نظیر توسعه پر قدرت مراکز فنی و حرفه‌ای و پارک‌های علم و فناوری خود را نشان خواهد داد.

بنابراین، توسعه زیرساخت‌های استان بایستی در جهت تحول اقتصادی با بینش و رهیافت مورد اشاره و تحول اجتماعی با محوریت تقویت جامعه محلی و استقرار تحول اقتصادی بر پایه سرمایه انسانی بومی صورت پذیرد. این مهم در قالب چندین بسته اقدام توسعه که هر کدام مجموعه‌ای از زیرساخت‌های مورد نیاز برای تحقق این هدف خواهد بود در این سند ساماندهی شده است.

اما تحول در هر دوی این ساحت‌ها، بدون یک ساختار حکمرانی و نظام اداری متفاوت ممکن نخواهد بود. در ساختارهای سنتی متمرکز کشور که تمامی امور از مرکز و با فرآیندهای متعدد به‌پیش می‌رود امیدی به توسعه حتی در صورت تدوین بهترین برنامه‌ها نخواهد بود. بر همین اساس، بخش سوم تحول در این استان با محوریت اقدامات نرم‌افزاری در انتهای سند مورد توجه بوده است که مکمل و مقوم برنامه‌های تحولی در دو ساحت اقتصادی و اجتماعی خواهد بود.

۷- بسته‌های اقدام توسعه استان سیستان و بلوچستان

بسته اقدام ۱: لجستیک و حمل‌ونقل

با توجه به نقش پر رنگ استان در توسعه محور شرق و همچنین توسعه بندر چابهار و افزایش حمل‌ونقل کالا و محموله‌های ترانزیتی از استان، اجرای طرح‌های حمل‌ونقل جاده‌ای از قبیل کریدورهای شمال به جنوب، غرب به شرق و کریدور ساحلی تأثیر به سزایی در راستای نیل به این اهداف دارند. از سویی استان سیستان و بلوچستان دارای بیشترین تعداد روستا در کشور می‌باشد که خود باعث اسکان نیمی از جمعیت استان در روستاها (۲۵ درصد بیش از میانگین کشور) می‌باشد. همچنین با توجه به وسعت استان و پراکندگی روستاها یکی از عمده‌ترین نیازهای استان، توسعه راه‌های روستایی می‌باشد. مطالعه سند آمایش کشور بیان می‌دارد که در دو نیمه شرقی و غربی کشور در خصوص شاخص برخورداری از امکانات با عدم توازن شدید به نفع نیمه غربی مواجهیم که این امر اهمیت توجه بیشتر به نیمه شرقی را یادآور می‌شود. به‌عنوان نمونه تنها ۳۵ درصد آزادراه‌ها و بزرگراه‌های کشور در نیمه شرقی کشور قرار گرفته‌اند و از سوی دیگر در بخش راه‌های روستایی آسفalte نیز آمار به همین منوال است. بر این اساس استان‌های شرقی از جمله سیستان و بلوچستان می‌بایست مورد توجه ویژه قرار گیرند تا عملکرد آن‌ها در زمینه ساخت و توسعه زیربنای حمل‌ونقل که از عوامل اولیه و ملزومات تحقق توسعه‌یابند. یکی از ظرفیت‌های مهم استان سیستان و بلوچستان وجود پایانه و بازارچه‌های مرزی با کشورهای افغانستان و پاکستان می‌باشد که بخش قابل توجهی از کالاهای صادراتی کشور به این دو همسایه از این طریق صادر می‌شوند. توسعه شبکه حمل‌ونقل در استان می‌تواند زمینه افزایش صادرات و ارز آوری برای کشور را میسر سازد.

اهداف بسته اقدام

- توسعه راه‌های استان با توجه به نقش پر رنگ استان در توسعه محور شرق و موقعیت جغرافیایی استان در مسیر کریدورهای ترانزیتی محور شرق.
- افزایش حمل‌ونقل کالا و محموله‌های ترانزیتی.

دفتر هیئت دولت

مهم‌ترین پروژه‌های بسته اقدام

❖ اتصال چابهار به شبکه ریلی (محدود چابهار - خاش)

بر اساس مصوبه هیئت محترم دولت در خصوص طرح توسعه شرق کشور و همچنین طرح توسعه سواحل مکران، احداث راه‌آهن چابهار - زاهدان به طول حدود ۶۳۳ کیلومتر در دستور کار وزارت راه و شهرسازی قرار گرفت که عملیات ۴۸۳ کیلومتر آن باقی مانده است. این طرح با هدف ایجاد کریدور شمال - جنوب در شرق کشور و اتصال بندر شهید بهشتی چابهار به شبکه ریلی کشور و بهره‌مندی از مزایای ترانزیت ریلی کشور، از طریق اتصال آسیای میانه و افغانستان به آب‌های آزاد اقیانوسی طراحی و عملیات اجرایی آن در سال ۱۳۹۲ آغاز شد. احداث این خط ریلی در دو بخش شمالی و جنوبی تقسیم‌بندی شده است که از چابهار آغاز و پس از عبور از شهرهای نیکشهر، ایرانشهر و حاشیه شهر زاهدان منتهی می‌شود.

اهداف اجرای پروژه شامل: تکمیل کریدور ریلی شرق کشور، امکان اتصال بندر شهید بهشتی چابهار (تنها بندر اقیانوسی کشور) به شبکه ریلی، دسترسی مردم چابهار، نیکشهر، ایرانشهر و حاشیه شبکه ریلی کشور و ایجاد بستر مناسب برای توسعه و رشد اقتصادی و صنایع بومی منطقه است.

پیشرفت فیزیکی آن ۷۲ درصد می‌باشد و پیش‌بینی می‌شود که تا پایان سال ۱۴۰۴ به بهره‌برداری برسد. برآورد مبلغ موردنیاز برای اتمام پروژه معادل ۲۵ همت است و ۴۸۰ میلیون دلار از طریق استجازه مقام معظم رهبری تأمین خواهد شد.

❖ کریدور ساحلی جنوب استان سیستان و بلوچستان

پروژه کریدور بزرگراهی نوار ساحلی جنوب کشور به موازات نوار ساحل جنوبی کشور، از بندر پسابندر در جنوب شرق شروع می‌شود و تا شلمچه در جنوب غربی کشور امتداد می‌یابد. طول کلی این کریدور، ۱۸۵۰ کیلومتر است که از استان‌های سیستان و بلوچستان، هرمزگان، بوشهر و خوزستان عبور می‌کند. سواحل شمالی دریای عمان در استان‌های هرمزگان و سیستان و بلوچستان، علیرغم برخورداری از امکانات طبیعی گسترده و دسترسی به آب‌های ساحلی، به دلیل نبود راه‌های مواصلاتی مناسب و ایمن و عدم توسعه اقتصادی، از جمله مناطق محروم کشور به شمار می‌رود. فواصل زیاد نواحی شهری و روستایی از همدیگر و کمبود امکانات رفاهی، دسترسی به مراکز عمده شهری را بیش‌ازپیش ضروری می‌نماید. سرمایه‌گذاری‌های صورت گرفته در طی سال‌های اخیر در سواحل دریای عمان و ملاحظات امنیتی به‌ویژه به لحاظ مجاورت با آب‌های بین‌المللی، احداث راه‌های جدید و بهسازی راه‌های موجود و ارتقاء کمی و کیفی آن‌ها را ضروری

می‌نماید. بهبود شاخصه‌های هندسی و ترافیکی محورهای یاد شده می‌تواند دسترسی به شهر مرزی گواتر در منتهی‌الیه جنوب شرقی استان سیستان و بلوچستان را تسهیل بخشد.

کریدور ساحلی جنوب استان سیستان و بلوچستان شامل چهار محور زیر است:

الف- چابهار- پسابندر

ب- کریدور لجستیک (چابهار- سهراهی پلیس)

ج- چابهار- کنارک

د- کنارک- کاروان

جدول ۲- قطعات کریدور ساحلی جنوب سیستان و بلوچستان- ارقام به میلیارد تومان

برنامه و هدف تا ۱۴۰۶								عنوان پروژه
هدف‌گذاری سال ۱۴۰۳ تا پایان سال (مالی)	هدف‌گذاری سال ۱۴۰۴ تا پایان سال (مالی)	هدف‌گذاری سال ۱۴۰۵ تا پایان سال (مالی)	هدف‌گذاری سال ۱۴۰۶ تا پایان سال (مالی)	اعتبار موردنیاز برای تحقق هدف ۱۴۰۳	اعتبار موردنیاز برای تحقق هدف ۱۴۰۴	اعتبار موردنیاز برای تحقق هدف ۱۴۰۵	اعتبار موردنیاز برای تحقق هدف ۱۴۰۶	
۱۰	۷	۱۰	۱۷	۲۵۰	۳۰۰	۶۰۰	۶۰۰	چابهار - پسابندر قطعه ۳
۰	۸	۱۰	۱۰	۱۰۰	۲۰۰	۵۰۰	۵۰۰	چابهار - پسابندر قطعه ۲
				۱۰۰	۰	۰	۰	چابهار - پسابندر قطعه ۱
۶	۵	۷		۲۰۰	۳۰۰	۱,۵۰۰	۰	کریدور لجستیک (چابهار - سهراهی پلیس)
۶	۶			۲۵۰	۳۰۰	۰	۰	چابهار - کنارک قطعه ۲
۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰۰	۲۵۰	۴۰۰	۴۰۰	کنارک - کاروان قطعه ۴
۵	۱۰	۱۰	۱۳	۱۵۰	۲۵۰	۴۰۰	۵۰۰	کنارک - کاروان قطعه ۳
۱۵	۱۰	۹		۲۵۰	۳۰۰	۶۰۰	۰	کنارک - کاروان قطعه ۱ و ۲
۴۶	۵۶	۵۶	۵۰	۱,۲۰۰	۲,۴۰۰	۲,۴۰۰	۲,۴۰۰	جمع کل

طول کل این مسیر حدود ۳۱۲ کیلومتر است که ۸۶ کیلومتر از آن به بهره‌برداری رسیده و ۲۰۴ کیلومتر در دست احداث است و تا پایان سال ۱۴۰۵ برآورد مبلغ موردنیاز برای اتمام قطعات معادل ۱۹۴۰۰ میلیارد تومان است.

۱ لازم به ذکر است اعتبار مورد نیاز برای اتمام پروژه‌های زیرساختی اولویت‌دار برآوردی است و بر مبنای شرایط فعلی می‌باشد.

❖ احداث کریدور شمال - جنوب (قطعه زاهدان - چابهار)

به طور کلی توسعه و تکمیل کریدور شمال-جنوب ایران به شدت وابسته به توسعه چابهار است و صرفاً با اتکا به بندرعباس نمی توان از مزایای آن بهره مند شد. توسعه و تکمیل محور شمال- جنوب این امکان را فراهم می آورد که چابهار نیز از طریق مسیر چابهار-زاهدان و کرمان به این کریدور متصل شود (بدون نیاز به اجرای مسیر زاهدان-بیرجند-مشهد). طول کل قطعه موردنظر ۶۳۶ کیلومتر است که ۱۶۷ کیلومتر آن به بهره برداری رسیده، ۷۰ کیلومتر فاقد عملیات است (محور نیکشهر- ایرانشهر) و ۳۹۹ کیلومتر در دست اجراست. اعتبار موردنیاز برای تکمیل این کریدور ۱۷۶۰۰ میلیارد تومان است.

❖ احداث محور نیکشهر - بنت - توتان - بشاگرد

از مهم ترین اهداف این طرح می توان به برقراری شبکه های هم پیوند و همکار به محوریت کانون های توسعه در دو استان سیستان و بلوچستان و هرمزگان، توجه به بازارچه های مرزی پیشین و ریمدان به منظور توسعه مراودات با کشور پاکستان، خدمات رسانی به پهنه های محروم جمعیتی به منظور جلوگیری از تحرک و ناپایداری جمعیت و تثبیت جمعیت در نقاط سکونتگاهی و توسعه بازارچه های مرزی به عنوان عامل بازدارنده سکونتگاه های مرزی از روند تخلیه شدن جمعیت، برقراری یکپارچگی ارتباطی محور پیشین - بنت - گوهران - میناب، توسعه و تجهیز شبکه های یکپارچه گردشگری طبیعی (برمگردی) و اتصال جامعه محلی به فضای رقابت منطقه ای و فرامنطقه ای اشاره کرد. این مسیر شامل ۵ قطعه است که طول آن ۲۰۳ کیلومتر بوده و به ۱۵۰۰ میلیارد تومان اعتبار نیاز دارد.

❖ توسعه بندر شهید بهشتی چابهار

بندر شهید بهشتی چابهار تنها بندر اقیانوسی کشور است که در تبادلات بین المللی، کریدور شرق و تکمیل کریدور شمال - جنوب نقش استراتژیک ایفا می کند. این بندر به دلیل دسترسی مستقیم به اقیانوس هند و قرارگیری در مسیر کریدورهای بین المللی، از اهمیت بالایی در تجارت منطقه ای و جهانی برخوردار است. عملیات اجرایی طرح توسعه بندر شهید بهشتی چابهار در ۵ طرح از مرداد سال ۱۳۸۶ آغاز شد و برای تکمیل و خرید تجهیزات فاز نخست آن یک میلیارد دلار سرمایه گذاری شده است. در واقع می توان گفت که طرح توسعه بندر شهید بهشتی چابهار در دو فاز اصلی طراحی شده است. هر فاز اهداف و اقدامات مشخصی دارد. فاز اول آن احداث اسکله، موج شکن و تأمین تجهیزات استراتژیک بوده که خاتمه یافته و اجرای فاز دوم آن موجب افزایش ظرفیت بندر خواهد شد که توسط سازمان بنادر و دریانوردی در حال اجراست.

با اجرای طرح توسعه این بندر، ظرفیت بندر از ۸ میلیون تن به ۱۶ میلیون تن خواهد رسید که امکان پهلوگیری شناورهای با عمق آب‌خور ۱۶,۵ متر فراهم می‌شود. این توسعه نه تنها به کاهش ترافیک بار در بنادر دیگر کمک می‌کند، بلکه از انتقال بارهای اضافی به بنادر امارات نیز جلوگیری می‌نماید. اجرای موفق این پروژه نیازمند همکاری همه‌جانبه بین دولت، بخش خصوصی و جامعه محلی است. با تکمیل این طرح، بندر شهید بهشتی چابهار می‌تواند به‌عنوان یکی از مهم‌ترین بنادر منطقه و جهان مطرح شود.

❖ تعیین تکلیف فرودگاه چابهار

یکی از موانع اساسی در استقبال تجار و سرمایه‌گذاران خارجی جهت مراوده با منطقه آزاد چابهار، عدم وجود یک فرودگاه استاندارد در سطح بین‌المللی است. ضرورت احداث فرودگاه چابهار در مطالعات و اسناد پیشین در قالب توسعه محور شرق و سند توسعه سواحل مکران و سند آمایش سرزمین استان ذکر شده است. چابهار، به‌عنوان یکی از مهم‌ترین پل‌های ارتباطی کریدورهای بین‌المللی، به زیرساخت‌های لجستیکی پیشرفته، از جمله یک فرودگاه مجهز نیاز دارد. با توجه به فاصله حدود ۲۰۰۰ کیلومتری آن از پایتخت و دوری از سایر کلان‌شهرهای ایران، ساخت و توسعه فرودگاه در این منطقه یک ضرورت اساسی است. در حال حاضر فرودگاه کنارک به‌صورت دوماظوره برای پروازهای مسافری و نظامی استفاده می‌شود. برای توسعه این فرودگاه، ستاد کل نیروهای مسلح سه هزار هکتار از اراضی آن را به وزارت راه و شهرسازی واگذار کرده است که برای تجهیز و ساخت ترمینال و باند آن به اعتباری معادل ۱۰۰ میلیون دلار نیاز است. علاوه بر توسعه فرودگاه کنارک، ساخت فرودگاه چابهار و شهر فرودگاهی این منطقه در آذرماه سال ۱۳۹۸ به مرحله کلنگ زنی رسید، ولی احداث آن از سال ۱۳۹۹ متوقف شده است. هدف از پروژه مذکور راه‌اندازی یک فرودگاه اختصاصی برای حمل‌ونقل بار (کارگو) است. موقعیت این فرودگاه، در نزدیکی مسیرهای راه‌آهن، کشتیرانی و صنایع سنگین منطقه، آن را به یک قطب مهم لجستیکی تبدیل می‌کند.

❖ احداث و بهسازی راه‌های روستایی سطح استان

بسیاری از روستاهای این استان به دلیل نبود راه‌های مناسب و استاندارد، از امکانات اولیه رفاهی، آموزشی، بهداشتی و تجاری محروم بوده و دسترسی آن‌ها به مراکز شهری با دشواری‌های فراوانی همراه است. این مسئله نه تنها موجب کاهش کیفیت زندگی روستاییان شده، بلکه روند توسعه اقتصادی و اجتماعی این مناطق را نیز کند کرده است. از این رو، توسعه و بهسازی راه‌های روستایی همواره یکی از اولویت‌های اساسی در برنامه‌های عمرانی کشور به‌ویژه در استان‌های کمتر توسعه‌یافته‌ای مانند سیستان و بلوچستان بوده است. اعتبار موردنیاز برای احداث و بهسازی راه‌های روستایی سطح استان معادل ۵ همت است.

❖ ارتقاء محور خاش - سراوان

پروژه ارتقاء محور خاش - سراوان به راه اصلی نیز به دلیل استفاده از ظرفیت‌های منطقه‌ای، توسعه مبادلات تجاری ایران و پاکستان و تسهیل و ارتقاء ایمنی حول نقل کالا و مسافر اهمیت زیادی دارد که به ۱۳۰۰ میلیارد تومان اعتبار نیاز دارد.

❖ احداث بزرگراه بم - زاهدان - میرجاوه

محور مواصلاتی میرجاوه - زاهدان - بم یکی از کریدورهای اصلی ترانزیت در محور جنوب شرق به شمار می‌رود که موجب تردد ایمن کاربران جاده‌ای می‌شود و به اعتبار ۴۰۰۰ میلیارد تومان نیاز دارد.

❖ توسعه پل‌های منفرد و حذف نقاط حادثه‌خیز

یکی از مهم‌ترین محورهای توسعه مناطق محروم استان سیستان و بلوچستان، تکمیل محورهای مواصلاتی و شبکه حمل‌ونقل درون استانی است. این محورها در جزئی‌ترین موارد شامل راه‌های روستایی و فرعی می‌باشند که اتصال کامل آن‌ها نقش بسزایی در تحقق مناسبات محلی و منطقه‌ای دارد. با توجه به جغرافیا و اقلیم استان و عدم توسعه و تکمیل شبکه مزبور در اکثر مواقع (حتی یک بارندگی کوتاه) ارتباط چندین منطقه قطع گردیده و تا بازگشایی محورهای مسدود نیاز به صرف زمان و هزینه فراوان است. لذا برای رفع حداقلی معضلاتی از این دست، احداث و تکمیل چند پل بزرگ به‌ویژه در مناطق کوهستانی جنوب استان ضروری است. این پل‌ها عبارت‌اند از: مهرستان، فتحعلی کلات، کریمت، حمیری، گرم بیت، کلان ظهور و پل‌های ورودی ایرانشهر.

❖ تکمیل پل پایانه مرزی میلک

پل پایانه مرزی میلک نیز به دلیل حمل بار افغانستان به سمت چابهار و تردد روزانه چندین دستگاه خودرو سنگین از این پایانه و اتصال آسیای میانه و چین از این طریق به سمت دریا حائز اهمیت است.

جدول ۳- پروژه‌های حوزه لجستیک و حمل‌ونقل استان

برآورد (میلیارد تومان)	نام پروژه	بسته اقدام
۲۵۰۰۰	اتصال چابهار به شبکه ریلی (محدوده خاش - چابهار)	لجستیک و حمل‌ونقل
۹۴۰۰	کریدور ساحلی جنوب استان سیستان و بلوچستان	
۱۷۶۰۰	احداث کریدور شمال - جنوب (قطعه زاهدان - چابهار)	
۱۵۰۰	احداث محور نیکشهر - بنت - توتان - بشاگرد	
۵۰۰۰	احداث و بهسازی راه‌های روستایی سطح استان	
۱۳۰۰	ارتقاء محور خاش - سروان به راه اصلی	
۴۰۰۰	احداث بزرگراه بم - زاهدان - میرجاوه	
۱۵۰۰	توسعه پل‌های منفرد و حذف نقاط حادثه‌خیز	
۱۷۵	تکمیل پل پایانه مرزی میلک	
۱۰۰ میلیون دلار	فرودگاه چابهار	
۲۴۲ میلیون دلار	توسعه بندر شهید بهشتی چابهار	
۶۵۴۷۵ + ۳۴۲ میلیون دلار	جمع	

اقدامات اولویت‌دار

- تأمین مالی کریدور شمال - جنوب و کریدور ساحلی جنوب استان توسط سازمان بنادر و کشتیرانی
- تأمین مالی از طریق جذب سرمایه‌گذار خارجی برای توسعه بندر شهید بهشتی چابهار به میزان ۲۴۲ میلیون دلار
- تأمین مالی از طریق جذب سرمایه‌گذار خارجی برای توسعه فرودگاه چابهار به میزان ۱۰۰ میلیون دلار
- تأمین مالی اتصال چابهار به شبکه ریلی
- طراحی نظام مبادلات مرزی با مناطق هم‌جوار استان.

بسته اقدام ۲: سکونتگاه‌های جدید و ساماندهی حاشیه‌نشینی

حاشیه‌نشینی از معضلات مهم و مشکلات اساسی شهرهای چابهار، زاهدان و زابل در استان سیستان و بلوچستان است و یکی از موضوعات بسیار مهمی است که می‌تواند در حوزه آسیب‌های اجتماعی مسئله‌ساز شود.

پس از ایجاد منطقه آزاد چابهار و راه‌اندازی واحدهای تولیدی بزرگ و کوچک شکل گرفته، روزبه‌روز بر جمعیت حاشیه‌نشین شهر چابهار افزوده شده است. با توجه به شرایط جوی و خشکسالی‌های متمادی، استفاده نکردن روستاییان از ظرفیت‌های مرزی، سرعت رشد حاشیه‌نشینی بسیار بالا است و مردم به دلیل

برخی مشاغل و جذابیت‌هایی که در منطقه آزاد و بنادر منطقه چابهار وجود دارد، به حاشیه شهرها هجوم می‌آورند.

شهر زاهدان نیز به‌عنوان بزرگ‌ترین شهر در جنوب شرق ایران یکی از بی‌قاعده‌ترین روندها در گسترش فیزیکی شهری را طی سه دهه گذشته دارا بوده است. با توجه به این که بخش فراوانی از جمعیت آن در تهیدستی و بیکاری مطلق به سر می‌برند، این امر منجر به افزایش سکونتگاه‌های غیررسمی و ناهنجاری‌های فضایی کالبدی در سطح شهر گردیده است. بنابراین ساماندهی حاشیه‌نشینی یکی از اقدامات مهم برای توسعه استان محسوب می‌شود.

علاوه بر ساماندهی سکونتگاه‌های غیررسمی، توسعه خدمات درون شهری و اجرای طرح‌های هادی روستایی نیز به توسعه استان کمک قابل توجهی می‌کند.

طرح هادی روستایی شامل ساماندهی و اصلاح بافت موجود، شناسایی، تعریف کاربری‌های خدماتی، اداری و مسکونی و اراضی مناسب و تعریف و توسعه و اصلاح شبکه‌ها بر اساس افق توسعه، مشخص کردن شیب‌بندی و هدایت آب‌های سطحی معابر، تعریف شبکه تأسیسات و خدمات عمومی روستاها، شناسایی و قابلیت‌ها و ارائه راهکار جهت توسعه روستا در همه جوانب می‌باشد. هدف اصلی اجرای طرح‌های هادی روستایی ایجاد زمینه توسعه و عمران روستاها با توجه به شرایط فرهنگی و اجتماعی، خدمات و رفاهی، اقتصادی و تولیدی و تأمین عادلانه امکانات و شناسایی وضعیت فیزیکی روستاها و اولویت‌بندی برنامه‌ها بر اساس ایمن‌سازی بناها و احداث سیل بند و دیوار ساحلی و ارائه برنامه‌های پیشنهادی در جهت کاهش خطر لغزش روستاها، وجود شبکه ارتباطی منظم و ساماندهی منطقی نظام توزیع خدمات در سطح روستاها و ایجاد تسهیلات لازم به جهت افزایش بهبود مسکن روستاییان و خدمات محیط‌زیستی و عمومی است.

بنابراین اجرای طرح هادی روستایی موجب تحولات ویژه اجتماعی، اقتصادی و افزایش راندمان کار روستاییان و بهبود معیشت، رفاه، جلب سرمایه‌گذاری، تکمیل، اصلاح چرخه تولید و مصرف روستاییان و جلوگیری از مهاجرت بی رویه اهالی آن منطقه به شهرها خواهد شد.

خدمات شهری به‌عنوان یکی از ارکان اساسی مدیریت شهری، نقش حیاتی در شکل‌دهی به سیمای شهرها و ارتقای کیفیت زندگی شهروندان ایفا می‌کند. این خدمات، شامل مجموعه‌ای گسترده از فعالیت‌ها و اقدامات است که به‌منظور تأمین رفاه، آسایش و امنیت شهروندان و همچنین حفظ و نگهداری محیط شهری ارائه می‌شوند. خدمات شهری، همچون شبکه‌ای نامرئی و درعین حال حیاتی، در تار و پود زندگی روزمره شهروندان تنیده شده است. به جرأت می‌توان گفت که کیفیت و کارآمدی خدمات شهری، تأثیر مستقیم و غیرقابل

انکاری بر رضایت شهروندان از زندگی در شهر دارد. شهری که بتواند خدمات شهری با کیفیت و در شأن شهروندان ارائه دهد، شهری است که در آن روح زندگی جریان دارد و شهروندان در آن احساس آرامش، امنیت و تعلق می‌کنند. خدمات شهری، فراتر از تأمین نیازهای روزمره شهروندان، نقش کلیدی در ترسیم آینده‌ای پایدار برای شهرها ایفا می‌کنند. حفظ محیط‌زیست شهری، یکی از مهم‌ترین اهدافی است که از طریق خدمات شهری دنبال می‌شود. توسعه فضاهای سبز، مدیریت پسماندها به شیوه‌ای سازگار با محیط‌زیست از جمله اقداماتی هستند که در این راستا صورت می‌گیرند. ایجاد زیرساخت‌های مناسب برای زندگی سالم، از دیگر ابعاد مهم توسعه پایدار شهری است که خدمات شهری در آن نقش تعیین‌کننده‌ای دارند. ایجاد فضاهای ورزشی و تفریحی، توسعه مسیرهای پیاده‌روی و دوچرخه‌سواری از جمله اقداماتی هستند که در این حوزه صورت می‌گیرند. به‌طور کلی، خدمات شهری با ایجاد بستری مناسب برای زندگی سالم، پویا و سازگار با محیط‌زیست، نقش مهمی در توسعه پایدار شهری ایفا می‌کنند. شهری که در آن خدمات شهری به‌درستی و با کیفیت ارائه شوند، شهری است که در آن نسل‌های آینده نیز می‌توانند از زندگی در محیطی سالم و پویا بهره‌مند شوند. سرانه فضای سبز در جهان این‌گونه محاسبه شده است که به ازای هر نفر ۲۰ تا ۲۵ مترمربع فضای سبز در نظر گرفته‌اند و این محاسبات در ایران به ازای هر نفر ۷ تا ۱۲ مترمربع در نظر گرفته شده است. این در حالی است که استان سیستان و بلوچستان پایین‌ترین میزان سرانه فضای سبز در کشور را داراست.

اهداف بسته اقدام:

- ساماندهی حاشیه‌نشینی زاهدان و چابهار و زابل
- تثبیت جمعیت سواحل جنوب کشور و الگوی شهری مدرن.

پروژه‌های مهم بسته اقدام

با عنایت به این که یکی از چالش‌های مهم استان سیستان و بلوچستان، بالا بودن سهم سکونتگاه‌های غیررسمی در پیرامون شهرهای بزرگ از جمله زاهدان و چابهار است، لذا ساماندهی سکونتگاه‌های غیررسمی به ۱۲۰۰ میلیارد تومان اعتبار نیاز دارد. همچنین توسعه خدمات حمل‌ونقل درون‌شهری و بهبود و توسعه فضای سبز و اجرای طرح هادی روستایی برای روستاهای فاقد اجرای طرح هادی از دیگر پروژه‌های مهم این بخش می‌باشند.

دفتر هیئت دولت

جدول ۴- پروژه‌های حوزه سکونتگاه‌های جدید استان

برآورد (میلیارد تومان)	نام پروژه	بسته اقدام
۱۲۰۰	ساماندهی سکونتگاه‌های غیررسمی در شهرهای چابهار، زاهدان، زابل و ایرانشهر	سکونتگاه‌های جدید و ساماندهی حاشیه‌نشینی
۱۸۰۰	توسعه خدمات حمل‌ونقل درون شهری و بهبود و توسعه فضای سبز	
۱۳۵۰	اجرای طرح هادی روستایی برای رسیدن به میانگین کشوری	
۴۳۵۰	جمع	

در صورت تحقق اهداف بسته اقدام سکونتگاه‌های جدید و ساماندهی حاشیه‌نشینی و اتمام پروژه‌های زیرساختی اولویت‌دار آن، پیش‌بینی می‌شود در پایان دولت چهاردهم، نسبت طرح‌های هادی اجرا شده به کل روستاهای دارای طرح هادی با ۲۲/۱ درصد رشد، هادی روستایی اجرا شده، افزایش ۱۰ درصدی سرانه فضای سبز و ۲۰ درصدی معابر آسفالت شهری از ۲۳ درصد به ۴۴/۶ درصد برسد.

اقدامات اولویت‌دار

- بازنگری طرح جامع شهر جدید تیس توسط شرکت عمران شهر جدید تیس و بارگذاری ۸۰ هکتار آن از مجموع ۴۳۰۰ هکتار اراضی این شهر

- ارائه الگوی جدید توسعه شهرها توسط بخش خصوصی

- تهیه طرح ساماندهی حاشیه‌نشینی چابهار و زاهدان با همکاری استانداری و منطقه آزاد.

بسته اقدام ۳: بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

سلامت، بهداشت و درمان یکی از مؤلفه‌های مهم توسعه‌یافتگی است. با توجه به پراکندگی جمعیت و وجود سطوح مختلف ارائه خدمات بهداشتی-درمانی در استان سیستان و بلوچستان، به دلیل عدم توزیع عادلانه امکانات بهداشتی-درمانی، مراجعات بسیاری از شهرستان‌های کمتر برخوردار به مراکز برخوردار از امکانات بهداشتی و درمانی وجود دارد.

دسترسی به سلامت در هر منطقه مستلزم وجود امکانات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری مناسب است تا بر اساس آن خدمات بهداشتی و درمانی برای مردم هر منطقه فراهم شود. با توجه به جایگاه استان از دسترسی به امکانات بهداشتی درمانی در کشور، لازم است در اولویت اول با برنامه‌ریزی‌های مطلوب و تخصصی، زمینه

دفتر هیئت دولت

کاهش نابرابری‌ها و ارتقاء و توسعه استان فراهم گردد. همچنین ضروری است با برنامه‌ریزی‌های بلندمدت برای رشد و توسعه خدمات و امکانات بهداشتی درمانی در استان تعادل و وضعیت مناسب فراهم گردد.

اهداف بسته اقدام:

- بهبود وضعیت شاخص‌های بهداشت و درمان در استان.

مهم‌ترین پروژه‌های بسته اقدام

با عنایت به اینکه سرانه تخت بیمارستانی به ازای هر ۱۰۰۰ نفر جمعیت ۱/۰۵ است و از میانگین کشوری (۱/۸) پایین‌تر است، لذا احداث و تکمیل بیمارستان‌های استان از اهمیت زیادی برخوردار است. مهم‌ترین بیمارستان‌های استان، بیمارستان چابهار، ۵۰۰ تخت‌خوابی ایرانشهر، ۳۲ تخت‌خوابی پلان، ۳۲ تخت‌خوابی سرباز و بیمارستان آموزشی جایگزین زابل هستند که در مجموع با تأمین اعتباری معادل ۳۳۶۰ میلیارد تومان تکمیل شده و به بهره‌برداری می‌رسند. احداث و توسعه خانه‌های بهداشت روستایی، مراکز سلامت شهری، پایگاه‌های امدادی و اورژانسی بین جاده‌ای و تکمیل ساختمان دانشکده پیراپزشکی زابل نیز از پروژه‌های مهم بخش بهداشت و درمان استان می‌باشند.

جدول ۵- پروژه‌های حوزه بهداشت، درمان و آموزش پزشکی استان

بسته اقدام	نام پروژه	برآورد (میلیارد تومان)
بهداشت و درمان	تکمیل بیمارستان ۵۰۰ تخت‌خوابی ایرانشهر	۱۰۰۰
	تکمیل بیمارستان چابهار (تکمیل فاز اول ۲۵۰ تخت‌خواب)	۱۰۰۰
	تکمیل بیمارستان ۳۲ تخت‌خوابی پلان	۶۰
	احداث بیمارستان ۳۲ تخت‌خوابی کلات سرباز	۲۰۰
	احداث بیمارستان آموزشی جایگزین زابل	۱۱۰۰
	احداث و توسعه خانه بهداشت روستایی روستاهای فاقد خانه بهداشت	۱۶۰۰
	احداث مراکز سلامت شهری	۱۰۰
	احداث پایگاه‌های امدادی و اورژانسی بین جاده‌ای در مناطق فاقد پایگاه	۱۵۰۰
	تکمیل ساختمان دانشکده پیراپزشکی زابل	۲۰۰
	جمع	۶۷۶۰

دفتر هیئت دولت

اقدامات اولویت‌دار

- فازبندی بیمارستان چابهار مبنی بر احداث بیمارستان ۲۵۰ تختخوابی در فاز نخست و تأمین و تخصیص حداکثری اعتبار لازم برای تکمیل بیمارستان
- مولدسازی زمین در اختیار دانشکده علوم پزشکی به‌تناسب آورده سهم دولت برای بیمارستان چابهار
- تأمین اعتبار بیمارستان ایرانشهر.

بسته اقدام ۴: توسعه فضاهای آموزشی

استان سیستان و بلوچستان، جوان‌ترین استان کشور است و در چند سال اخیر رشد جمعیت دانش‌آموزی نرخ فزاینده‌ای داشته است به‌گونه‌ای که به‌طور میانگین در هر سال حداقل ۳۰ هزار دانش‌آموز جدید به چرخه آموزش و پرورش استان وارد می‌شود. سرانه فضای آموزشی استان معادل ۳/۸۱ مترمربع است که به دلایل ذکر شده همچنان کمتر از میانگین سرانه فضای آموزشی کشور یعنی ۵/۲۲ مترمربع است. افزایش کیفیت یاددهی و آموزش‌های ارتقایی معلمان، توجه به نظام نگهداشت معلمان با کیفیت در استان و جذب کودکان بازمانده از تحصیل از مهم‌ترین اقداماتی است که در حوزه توسعه آموزش استان باید مورد عنایت ویژه قرار گیرد.

اهداف بسته اقدام

- افزایش سرانه فضای آموزشی و نزدیک شدن به متوسط سرانه فضای آموزشی کشور

مهم‌ترین پروژه‌های بسته اقدام

پروژه‌های حوزه آموزش به سه بخش آموزش، آموزش فنی و حرفه‌ای و آموزش عالی تقسیم شده است. در حوزه آموزش تکمیل و توسعه فضاهای آموزشی در سطح استان در قالب ۲۰۰۰ کلاس با اعتبار ۲۲۰۰ میلیارد تومان مد نظر است. در بخش آموزش فنی و حرفه‌ای، توسعه و تجهیز مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای به مبلغ ۴۰ میلیارد تومان از پروژه‌های مهم این بخش است. همچنین تکمیل دانشکده و خوابگاه‌های دانشگاه استان از پروژه‌های مهم بخش آموزش عالی است.

دفتر هیئت دولت

جدول ۶- پروژه‌های حوزه توسعه فضاهای آموزشی استان

بسته اقدام	نام پروژه	برآورد (میلیارد تومان)
توسعه فضاهای آموزشی	تکمیل و توسعه فضاهای آموزشی و ورزشی با اولویت مدارس شبانه‌روزی در سطح استان	۲۲۰۰
	توسعه و تجهیز مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای	۴۰
	تکمیل دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه سیستان	۶۰
	تکمیل خوابگاه خواهران دانشگاه زابل	۵۰
	تکمیل خوابگاه دانشگاه ولایت	۴۲
	تکمیل کتابخانه مرکزی دانشگاه ولایت	۴۰
جمع		۲۴۳۲

اقدامات اولویت‌دار

- تسریع در عملیات ساخت‌وساز فضای آموزشی

- تأمین اعتبار لازم با مشارکت خیرین.

بسته اقدام ۵: توسعه صنعت و معدن استان

بخش صنعت، معدن و تجارت و منافع حاصل از آن نقشی تعیین‌کننده در ساختار اقتصادی دارد و به‌عنوان پیشران بی‌بدیل اقتصاد دارای اثرات تعاملی گسترده‌ای با سایر بخش‌های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی جامعه است. ارتباط گسترده این بخش با بخش‌های مختلف حوزه پولی و بانکی، بورس، تولید، توزیع، اشتغال، واردات، صادرات و... و میزان اثرگذاری و اثرپذیری از این بخش‌ها، نشانگر اهمیت بالای این بخش می‌باشد. استان سیستان و بلوچستان با استفاده از مزیت‌های نسبی مناسب (رتبه اول آنتیموان، رتبه دوم منیزیت و تیتانیوم و رتبه ششم در کانسنگ طلا و...) و تبدیل آن به مزیت رقابتی و دارا بودن سرمایه‌های فیزیکی و انسانی و همچنین با شناسایی و احصاء حلقه‌ها و گلوگاه‌ها و مشکلاتی که در طول یک زنجیره ارزش وجود دارد می‌تواند سیاست‌های روشن و اثر بخشی را در مسیر صنعتی شدن استان تدوین و بکار گیرد. همانطور که سیاست‌های اقتصادی موفق مبتنی بر تولید با ارزش‌افزوده بالا و جلوگیری از خام‌فروشی و تکمیل زنجیره ارزش است.

بر اساس اطلاعات زیرساخت‌های فعالیت‌های صنعتی و تجاری، استان دارای ۳۲ شهرک و ناحیه صنعتی، ۲ منطقه آزاد تجاری و ۲ منطقه ویژه اقتصادی است. تعداد واحدهای صنعتی و معدنی استان بیش از ۱۰۲۲ واحد (به تفکیک صنایع بزرگ ۲۳، متوسط ۵۹، کوچک ۹۴۰) با اشتغال بالغ بر ۲۳۲۲۵ نفر می‌باشد که

سهم ۱ درصدی از اشتغال کشور را به خود اختصاص داده است از این تعداد بیش از ۸۰ درصد در شهرهای زاهدان، ایرانشهر، چابهار، کنارک، زابل، سراوان و هامون قرار دارد. در حوزه معدن نیز با حدود ۴۸۵ معدن و ۴/۳ تن ذخایر قطعی، سهم ۲/۳ درصدی در تعداد و ۲/۲ درصدی در ذخایر کشور را در اختیار دارد و یکی از مستعدترین استان‌های کشور از این حیث به شمار می‌رود.

اهداف بسته اقدام

- توسعه صنایع فلزات گران‌بها و صنایع فرآوری مس.

مهم‌ترین پروژه‌های بسته اقدام

یکی از پروژه‌های مهم حوزه صنعت استان سیستان و بلوچستان، یارانه سود تسهیلات صنایع کوچک و متوسط جوامع محلی در جنوب استان است که برای تأمین اعتبار به ۵۰۰ میلیارد تومان نیاز دارد.

همچنین پروژه تکمیل خط بافندگی در شرکت گسترش صنایع بلوچ در شهرستان ایرانشهر با اخذ مجوز کمیسیون ماده ۲۳ قانون الحاق (۲) به ۲۴۵ میلیارد تومان نیاز دارد.

بهره‌برداری از پروژه‌های معدنی مهم استان نظیر مس جانجا با ظرفیت تولید ۱۳۰ هزار تن کنسانتره و ۳۰۰۰ تن کاتد مس در شهرستان نیمروز، مس سیاسترگی با ظرفیت تولید ۱۲۰ هزار تن کنسانتره و ۳۰۰۰ تن کاتد در شهرستان نیمروز و معدن طلای تفتان مادوفتی با ظرفیت تولید ۵۰۰۰ کیلوگرم شمش طلا در شهرستان تفتان، از پروژه‌های اولویت‌دار می‌باشند.

جدول ۷- پروژه‌های حوزه صنعت استان

بسته اقدام	نام پروژه	برآورد (میلیارد تومان)
توسعه صنعتی و بهره‌گیری از ظرفیت‌های معدنی استان	یارانه سود تسهیلات صنایع کوچک و متوسط جوامع محلی	۵۰۰
	تکمیل خط بافندگی در شرکت گسترش صنایع بلوچ	۲۴۵
جمع		۷۴۵

اقدامات اولویت‌دار

- تأمین اعتبار برای تکمیل و توسعه راه‌های دسترسی به معادن استان

- اکتشاف قابلیت‌های معدنی استان

دفتر هیئت دولت

- توسعه و تکمیل زنجیره ارزش صنایع پیشران.

- ایجاد واحدهای صنعتی و اشتغال مولد توسط سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران (ایدرو)، سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران (ایمیدرو)، سازمان صنایع دفاع جمهوری اسلامی ایران، بنیاد مستضعفان انقلاب اسلامی، سازمان تأمین اجتماعی و سایر مؤسسات بیمه‌ای.

بسته اقدام ۶: کشت محصولات گرمسیری در مرکز و جنوب استان

نقش اساسی کشاورزی برای بقا و تأمین غذایی جامعه است. این فعالیت نه تنها برای تأمین نیازهای غذایی جامعه ضروری است، بلکه همچنین به توسعه اقتصادی و امنیت غذایی کشورها کمک می‌کند. علاوه بر تأمین غذا، کشاورزی نقش مهمی در اشتغال‌زایی و توزیع درآمد دارد. استان سیستان و بلوچستان دارای حدود ۵۲۰ هزار هکتار اراضی قابل کشت بوده و حدود ۱۷۰ هزار نفر به‌طور مستقیم در بخش کشاورزی فعالیت دارند. از پتانسیل‌های این حوزه می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- وجود خاک نسبتاً مناسب و منابع آبی به‌منظور کشاورزی در بخش جنوبی استان: تولید و صدور محصولات نوبرانه کشاورزی (محصولات جالیزی، مرکبات و انگور یاقوتی و میوه‌های گرمسیری (تمبر هندی، پاپایا، نارگیل، موز، گواوا، سایر میوه‌های گرمسیری و چیکو) به سایر استان‌ها و خارج از کشور

- رتبه دوم کشور در تولید خرما بالغ بر ۲۱۰ هزار تن، رتبه اول کشور در تولید موز نزدیک به ۱۳۰ هزار تن، رتبه دوم کشور در تولید انبه بالغ بر ۱۷۳ هزار تن و در مجموع میوه‌های گرمسیری بالغ بر ۱۶۰ هزار تن.

- پرورش نژادهای دام و طیور بومی با تنوع ژنتیکی در استان (گاو سیستانی، گوسفند بلوچی، مرغ خزک)

- وجود ۹۸۰ شناور کلاس لنج و ۱۴۲۶ شناور کلاس قایق در بنادر استان

- دارا بودن ۸ بندر صیادی و ۳ مرکز تخلیه صید

- اشتغال بیش از ۲۸۰۰۰ نفر در بخش صید و صیادی (حدود ۹۰۰ نفر به‌صورت مستقیم)

۶۰ درصد صید ماهیان صنعتی در استان سیستان و بلوچستان می‌باشد از این حیث بعد از کشور اندونزی رتبه دوم صید در غرب اقیانوس هند به شمار می‌رود.

با توجه به شرایط اقلیمی مساعد، جنوب سیستان و بلوچستان یک فرصت استثنایی برای خودکفایی کشور به محصول موز می‌باشد. با توسعه باغات موز در حوزه مکران می‌توان کشور را از واردات موز بی‌نیاز و سالیانه از خروج میلیون‌ها دلار ارز از کشور جلوگیری کرده و یک فرصت ویژه برای ایجاد اشتغال مولد و حتی

صادرات در منطقه فراهم نمود. برای دستیابی به این هدف، طرح افزایش سطح زیر کشت در پایاب سدهای پیشین، زيردان و کهير در شهرستان‌های دشتیاری، چابهار، کنارک و زراباد مد نظر است.

اهداف بسته اقدام

- افزایش کشت حداقل ۵۳۰۰ هکتار موز تا پایان دولت چهاردهم با توجه به ظرفیت بالقوه سواحل مکران در کشت موز و امکان صادرات آن.

- افزایش کشت حداقل ۲۰ هزار هکتار خرما با اولویت نوع مجول تا پایان دولت چهاردهم با توجه به ظرفیت بالقوه سواحل مکران در کشت خرما و امکان صادرات آن.

مهم‌ترین پروژه‌های بسته اقدام

پروژه‌های مهمی که در حوزه کشت محصولات گرمسیری نقش اساسی ایفا می‌کنند به شرح جدول زیر می‌باشند:

جدول ۸- پروژه‌های حوزه محصولات گرمسیری استان

برآورد (میلیارد تومان)	نام پروژه	بسته اقدام
۵۰۰	احیاء و مرمت بندسارها	کشت محصولات گرمسیری در مرکز و جنوب استان
۳۰۰	اصلاح و نوسازی باغات گرمسیری و نیمه گرمسیری	
۱۰۰۰	تکمیل سد کهیر	
۷۰۰	تکمیل شبکه آبیاری و زهکشی سد پیشین برای کشاورزی	
۱۰۰۰	تکمیل شبکه آبیاری و زهکشی سد زيردان برای کشاورزی	
۳۵۰۰	جمع	

اقدامات اولویت‌دار

- تهیه گزارش امکان‌سنجی توسعه کشت موز و خرما

- مذاکره با سرمایه‌گذاران بخش خصوصی برای توسعه کشت صنعتی این محصولات.

دفتر هیئت دولت

بسته اقدام ۷: توسعه شیلات

در سال‌های اخیر و با شدت یافتن بحران کم‌آبی، خشکسالی‌های پی‌درپی و کاهش منابع آبی در استان سیستان و بلوچستان، توجه به بهره‌برداری بهینه از منابع محدود آبی و توسعه فعالیت‌های تلفیقی کشاورزی و آبی‌پروری بیش‌ازپیش اهمیت یافته است. در این میان، شیلات آب‌های داخلی استان با اتکا به ظرفیت‌های بومی و منابع آبی موجود در مناطق غیرساحلی، گام‌های مؤثری در راستای ایجاد اشتغال پایدار، جلوگیری از مهاجرت روستاییان و ارتقای امنیت غذایی برداشته است. پرورش ماهی در استخرهای دومنظوره ذخیره آب کشاورزی، استفاده از منابع آبی خرد و کلان برای صید و پرورش آبزیان، توسعه مراکز تکثیر و بازسازی ذخایر ماهیان بومی و گرمابی و نیز بهره‌گیری از آب‌های نامتعارف برای تولید آبزیان مقاوم به شوری، رعایت اصول و ضوابط محیط‌زیستی و جلوگیری از معرفی گونه‌های مهاجم در راهبرد پرورش ماهی در استخرهای دومنظوره ذخیره آب کشاورزی، بخشی از راهبردهای موفق این حوزه به شمار می‌روند.

اهداف بسته اقدام

- افزایش میزان صید با لایروبی اسکله‌های صیادی و افزایش سطح حوضچه اسکله‌های استان
- افزایش جذب سرمایه‌گذاران بخش خصوصی.

مهم‌ترین پروژه‌های بسته اقدام

اسکله صیادی کنارک سومین اسکله صیادی طولانی ایران است که از منظر اقتصادی اهمیت بالایی در منطقه دارد و با کشور پاکستان ارتباط تجاری دارد. این اسکله در فاصله ۵۰ کیلومتری غرب چابهار قرار دارد که در سال ۱۳۷۵ به بهره‌برداری رسیده است و ۲۱۹ فروند شناور لنج و ۳۴۸ شناور قایق دارد. تعداد صیادان این اسکله برابر با ۶۷۲۹ نفر و میزان صید آن ۸۱۲۱۱ تن است. تکمیل این اسکله به ۶۰۰ میلیارد تومان نیاز دارد.

یکی دیگر از اسکله‌های صیادی مهم استان سیستان و بلوچستان، اسکله صیادی بریس است که در سال ۱۳۷۱ به بهره‌برداری رسیده و محل صید انواع ماهی و شاه‌میگو می‌باشد. این اسکله دارای ۱۷۱ فروند شناور لنج و ۳۳۰ شناور قایق با تعداد ۴۷۰۷ نفر صیاد است که میزان صید آن ۳۴۲۴۶ تن است. اسکله بریس نیاز مبرم به لایروبی دارد که اعتبار موردنیاز آن ۲۰۰ میلیارد تومان است.

اسکله صیادی رمین در قسمت مرکزی چابهار قرار داشته و جزو اسکله‌های مهم و صیادی چابهار محسوب می‌شود و در سال ۱۳۷۱ به بهره‌برداری رسیده است. تعداد شناور لنج این اسکله ۸۶ فروند، تعداد شناور

قایق، ۱۹۳ فروند و تعداد صیادان آن ۲۶۵۷ نفر با میزان صید ۱۳۹۲۷ تن است. برای لایروبی این اسکله به ۱۸۰ میلیارد تومان اعتبار نیاز دارد.

فاز اول اسکله صیادی تنگ در سال ۱۴۰۱ به بهره‌برداری رسیده است که تعداد ۵۵ فروند شناور لنج دارد با تعداد ۱۳۲ قایق و ۲۶۵۷ صیاد که میزان صید آن‌ها ۱۶۱۲ تن است. فاز دوم این اسکله در حال ساخت است که برآورد مبلغ موردنیاز برای اتمام آن ۷۰ میلیارد تومان می‌باشد.

اسکله صیادی کلات زرآباد نیز در سال ۱۳۹۰ به بهره‌برداری رسیده که ۶۹ فروند شناور لنج، ۷۳ قایق، ۱۶۲۲ صیاد با میزان صید ۱۳۷۹۰ تن دارد. رسوب‌گذاری ایجاد شده در این اسکله بهره‌برداری از آن را برای صیادان با مشکل روبه‌رو کرده است بنابراین برای لایروبی به ۲۵۰ میلیارد تومان نیاز دارد.

جدول ۹- پروژه‌های حوزه شیلات استان

برآورد (میلیارد تومان)	نام پروژه	بسته اقدام
۶۰۰	تکمیل اسکله پهلویی‌شنورهای صیادی کنارک	توسعه شیلات
۲۵۰	بهسازی و لایروبی اسکله کلات زرآباد	
۲۰۰	لایروبی اسکله صیادی بریس	
۱۸۰	لایروبی اسکله صیادی بندر رمین	
۷۰	تکمیل فاز دوم و سوم اسکله صیادی تنگ	
۱۳۰۰	جمع	

اقدامات اولویت‌دار

- تسریع در لایروبی و افزایش سطح حوضچه اسکله‌های رمین و بریس.
- تسریع و تسهیل در واگذاری اراضی به سرمایه‌گذاران بخش خصوصی و احداث مرکز حفاظت از ذخایر آبزیان.
- توسعه پرورش آبزیان با ارزش مانند ماهیان خاویاری در آب‌های داخلی و چاه‌نیمه‌های شمال استان.
- پهلویی‌قایق‌های صیادی در بندر ماهیگیری کنارک و ایجاد زیرساخت و حمایت از لجستیک دریایی و زمینی بخش شیلات.

بسته اقدام ۸: ایجاد زنجیره ارزش دام و کشاورزی

سیستان و بلوچستان با توجه به موقعیت جغرافیایی و ۱۲۱۰ کیلومتر مرز مشترک با کشورهای پاکستان و افغانستان و موقعیت بازارچه‌های مرزی موجود و نیز وجود تنها بندر آقیانوسی کشور و ۳۷۰ کیلومتر مرز آبی

به سرعت به عنوان یکی از مهم ترین مبادی واردات دام در کشور مورد توجه قرار گرفته و قابلیت بالفعل شدن تمامی پتانسیل های بالقوه و با استفاده از تمامی ظرفیت های دامی امکان تبدیل شدن استان به هاب دام منطقه و تولید و تأمین گوشت مورد نیاز کشور را دارا می باشد. وجود ۹ بازارچه مرزی مصوب، ۹ بازارچه غیررسمی، ۱۱۸ شرکت تعاونی ثبت شده، ۱۸۱ نفر پیلهور از ظرفیت های حائز اهمیت در استان است که نقش مهم در تأمین برنج کشور می تواند ایفا کند.

اهداف بسته اقدام

- تأمین امنیت غذایی پایدار با بهره گیری از ظرفیت های بالقوه استان و توسعه بازارچه های مرزی میرجاوه، میلک، ریمدان و پیشین.

مهم ترین پروژه های بسته اقدام

جدول ۱۰- پروژه های حوزه زنجیره ارزش دام و کشاورزی

برآورد (میلیارد تومان)	نام پروژه	بسته اقدام
۵۰۰	احیاء و مرمت بندسارها	توسعه زنجیره ارزش دام و کشاورزی
۱۰۰	اجرای طرح توسعه و تولید گاو نژاد سیستمی	
۳۰۰	حفر چاهک های کشاورزی	
۹۰۰	جمع	

اقدامات اولویت دار

- تأسیس شرکت تجاری شرق ایران و پاکستان جهت مبادله کالا با تأکید بر تأمین گوشت و برنج
- مذاکره با فعالین اقتصادی استان و اتاق بازرگانی و سازمان های موجود استان.

بسته اقدام ۹: تأمین منابع آبی و مدیریت فاضلاب

شمال استان سیستان و بلوچستان شامل دشت سیستان که در گروه اقلیم بیابانی میانه قرار گرفته و بارش کمتر از ۶۵ میلیمتر را در سال دریافت می کند، میزان تبخیر سالیانه در آن به بیش از ۴۰۰۰ میلیمتر می رسد، در حالی که متوسط کشوری ۲۱۰۰ میلیمتر است. منبع آب آن از کشور افغانستان و از طریق رودخانه هیرمند تأمین می شود. جنوب استان، در مجاورت با دریای عمان و بهره گیری از بادهای موسمی، اقلیم متفاوتی دارد. در بلوچستان رودخانه های مهم شامل رودخانه بمپور در ایرانشهر، رودخانه های کاجو و کهیر در نیکشهر، رودخانه سرباز در سرباز و چابهار، رودخانه باهوکلالت در چابهار و

رودخانه ماشکید در سراوان است که باتوجه به پایین بودن نزولات جوی و عدم وجود منابع برفی کوهستانی، اکثر جریانات رودخانه‌ای موقتی و فصلی بوده و بدون کمترین فرصت نفوذ، به صورت رواناب از حوزه دسترس خارج می‌شوند. متوسط بارندگی سالانه استان حدود ۱۰۳ میلیمتر است در حالیکه متوسط بارندگی در کشور حدود ۲۵۰ میلیمتر می‌باشد. استان دارای ۴۳ محدوده دشت مطالعاتی از مجموع ۶۰۹ محدوده مطالعاتی در کشور می‌باشد که از این تعداد ۹ مورد ممنوعه، ۶ مورد پیشنهاد ممنوعه داده شده، ۱۳ محدوده مطالعاتی فاقد آب‌های زیر زمینی و ۱۵ محدوده نیز آزاد با سطح بیلان منفی است. متوسط آورد سالانه رواناب سطحی حدود ۴/۶ میلیارد متر مکعب در سال می‌باشد که حدود ۳ میلیارد مترمکعب آن توسط رودخانه‌های مرزی وارد استان شده و ۱/۶ میلیارد متر مکعب مابقی رواناب ناشی از نزولات جوی در سطح استان می‌باشد. منابع آب‌های زیرزمینی استان حدود ۲۱ هزار و ۵۸۸ عدد برآورد شده است که از این منابع حدود ۲ میلیارد مترمکعب در سال استحصال آب صورت می‌گیرد. لازم به ذکر است که ۱/۴ میلیارد متر مکعب میزان نفوذ سالیانه است که این بیانگر ۶۰۰ میلیون متر مکعب کسری در مخازن می‌باشد.

به لحاظ توپوگرافی، وضعیت نگهداری آب در سیستان و بلوچستان مناسب نیست، این وضعیت باعث شده است که سیستان و بلوچستان به لحاظ منابع آبی دچار فقر جدی باشد، در بیشتر شهرها آب موردنیاز از نقاط دور تأمین می‌شود. در این استان فقط ۵ شهرستان دارای تأسیسات فاضلاب هستند، که در این حوزه نیز فاصله معناداری با متوسط کشوری دارد.

اهداف بسته اقدام

- دسترسی به منابع آبی پایدار

مهم‌ترین پروژه‌های بسته اقدام

❖ اجرا و تکمیل سدها

سد پیشین یک سد سنگریزه‌ای در نزدیکی شهر پیشین و در فاصله ۱۷۰ کیلومتری شمال شهر چابهار است که با هدف جمع‌آوری آب باران‌های فصلی، جلوگیری از روان شدن سیلاب‌ها و کمک به احیاء زمین‌های کشاورزی منطقه باهوکلالت دشتیاری ساخته شده است. حجم کل مخزن سد پیشین معادل ۱۷۵ میلیون مترمکعب است که اعتبار موردنیاز برای تکمیل شبکه آبیاری و زهکشی آن ۷۰۰ میلیارد تومان است.

سد کهیر با حجم مخزن ۳۴۳ میلیون مترمکعب، بزرگ‌ترین سد مخزنی استان سیستان و بلوچستان است که در ۹۰ کیلومتری غرب شهر چابهار و ۵ کیلومتری روستای کهیر واقع شده است. این سد مهم با هدف اصلی تأمین آب شرب و کشاورزی روستاها و اراضی پایین‌دست و همچنین تأمین آب منطقه مکران آبیگری شده است. اعتبار موردنیاز برای تکمیل سد و شبکه آبیاری و زهکشی آن حدود ۱۰۰۰ میلیارد تومان است. هدف اصلی ساخت سد کارواندر تأمین آب شرب موردنیاز به شهرستان خاش در دراز مدت، کنترل سیلاب، بهبود اراضی کشاورزی، جلوگیری از فرسایش خاک سر شاخه رود و جلوگیری از انتقال رسوب به پایین‌دست است که برای تکمیل به ۴۰۰ میلیارد تومان نیاز دارد.

همچنین سد شهری کور، سد طبیعی ناودیس و سد ماشکید سفلی از مهم‌ترین سدهای استان محسوب می‌شوند.

❖ آبرسانی به روستاها

در ۵۰۰ روستای استان که در شهرستان‌های زاهدان، میرجاوه، نیمروز، زهک، تفتان، خاش، ایرانشهر، بمپور، دلگان، سراوان، سوران، مهرستان، گلشهر، نیکشهر، فنوج، قصرقند، سرباز، راسک، دشتیاری و چابهار قرار دارند، بایستی از طریق حفرچاه، خط انتقال، شبکه توزیع و ایستگاه پمپاژ، آبرسانی انجام شود که برای تکمیل نیازمند ۱۵۰۰ میلیارد تومان می‌باشد.

❖ ایجاد تأسیسات فاضلاب

یکی از پروژه‌های مهم تأسیسات فاضلاب در استان، ایجاد تأسیسات فاضلاب شهر چابهار است که عملیات اجرایی آن شامل احداث تصفیه‌خانه ۴۰ هزار متر مکعبی، یک ایستگاه پمپاژ، اجرای ۵ کیلومتر خط انتقال و ۱۵۵ کیلومتر شبکه جمع‌آوری فاضلاب می‌باشد. پیشرفت فیزیکی آن حدود ۴۵ درصد بوده و پیش‌بینی می‌شود که بخش اولویت‌دار آن در سال ۱۴۰۵ خاتمه یابد. اعتبار موردنیاز برای تکمیل بخش اولویت‌دار ۸۰۰ میلیارد تومان است که نتایج اجرای آن افزایش پوشش جمعیت برخوردار و افزایش تولید پساب و قابلیت استفاده از آن است.

ایجاد تأسیسات فاضلاب شهر کنارک نیز از پروژه‌های مهمی است که عملیات اجرایی آن شامل احداث تصفیه‌خانه فاضلاب ۴۵۰۰ متر مکعبی، اجرای ۶۴ کیلومتر شبکه جمع‌آوری فاضلاب و ۳ ایستگاه پمپاژ فاضلاب می‌باشد. پیشرفت فیزیکی آن حدود ۷۰ درصد بوده و پیش‌بینی می‌شود که در سال ۱۴۰۵ بخش اولویت‌دار آن خاتمه یابد. اعتبار موردنیاز برای تکمیل بخش اولویت‌دار حدود ۳۳۵ میلیارد تومان است که

از نتایج اجرای آن می‌توان به ارتقاء وضعیت بهداشتی و سلامت شهر کنارک با توجه به هم سطحی با دریا، افزایش پوشش جمعیت برخوردار و افزایش تولید پساب و قابلیت استفاده از آن اشاره کرد.

تکمیل تأسیسات فاضلاب زابل نیز از دیگر پروژه‌های مهم بخش فاضلاب استان است. که به ۱۲۲۰ میلیارد تومان اعتبار نیاز دارد.

❖ آبرسانی به شهرها

از آنجا که عدم دسترسی به منابع آبی پایدار و وابستگی به منابع آب ورودی از کشور همسایه به‌ویژه در ناحیه سیستان یکی از چالش‌های استان سیستان و بلوچستان است، لذا تکمیل پروژه‌های آبرسانی به شهرها از سدهای استان از اولویت بالایی برخوردار هستند.

پروژه آبرسانی به شهرهای چابهار و کنارک از طریق اجرای ۴۰ کیلومتر خط انتقال از آب‌شیرین‌کن کنارک تا چابهار قابل اجراست که ظرفیت انتقال ۱۰۰۰ لیتر بر ثانیه را دارد و پیشرفت فیزیکی آن حدود ۶۵ درصد است. پیش‌بینی می‌شود در سال ۱۴۰۴ خاتمه یابد که به اعتباری معادل ۸۰۰ میلیارد تومان نیاز دارد و از نتایج اجرای آن می‌توان به تأمین آب شرب سالم شهرهای چابهار و کنارک و قابلیت افزایش تولید آب‌شیرین‌کن کنارک و خط پدافندی در آینده اشاره کرد.

سایر پروژه‌های مهم در آبرسانی به شهرها، تأمین آب زاهدان و شهرهای منطقه سیستان از دشت تهاب، تأمین آب شرب شهر چابهار از سد کهیر، تکمیل خط آبرسانی به شهر خاش از سد کارواندر و تکمیل فیدر کانال شماره (۲) چاه‌نیمه‌های سیستان است.

تأمین آب شرب شهر چابهار از سد کهیر یکی از پروژه‌های زیرساختی کلیدی است که نقش حیاتی در توسعه پایدار ایفا می‌کند. این پروژه با ظرفیت انتقال ۴۰۰ لیتر بر ثانیه در حال اجراست و پیشرفت فیزیکی آن منوط به اخذ مجوز ماده ۲۳ می‌باشد. بر اساس برآوردهای انجام‌شده، اجرای این پروژه حدود ۲۰۰ هزار نفر از ساکنان شهرهای چابهار و کنارک را تحت پوشش قرار خواهد داد و دسترسی آن‌ها به آب شرب سالم و مطمئن را تضمین خواهد کرد. پیش‌بینی می‌شود که این پروژه تا سال ۱۴۰۵ به بهره‌برداری کامل برسد.

یکی از مهم‌ترین چالش‌های پیش‌روی این پروژه، تأمین اعتبار مالی موردنیاز است. برآوردها نشان می‌دهد که برای تکمیل خطوط انتقال آب از سد کهیر به شهرهای چابهار و کنارک، حدود ۲۱۰۰ میلیارد تومان اعتبار لازم است. با توجه به اهمیت این پروژه، تأمین به‌موقع بودجه می‌تواند نقش تعیین‌کننده‌ای در تسریع روند اجرایی و تحقق اهداف آن داشته باشد.

جدول ۱۱- پروژه‌های حوزه آب و فاضلاب استان

برآورد (میلیارد تومان)	نام پروژه	بسته اقدام
۱۰۰۰	تکمیل سد کهیر	تأمین منابع آبی و مدیریت فاضلاب
۷۰۰	تکمیل شبکه آبیاری و زهکشی سد پیشین	
۴۰۰	اجرای سد کارواندر برای انتقال آب به خاش	
۱۵۰۰	تکمیل آبرسانی به ۵۰۰ روستا در سطح استان از طریق حفر چاه، خط انتقال، شبکه توزیع و ایستگاه پمپاژ	
۸۰۰	ایجاد تأسیسات فاضلاب چابهار	
۳۳۵	ایجاد تأسیسات فاضلاب کنارک	
۱۲۲۰	تکمیل تأسیسات فاضلاب زابل	
۱۳۰۰۰	تأمین آب زاهدان و شهرهای منطقه سیستان از دشت تهلاب	
۲۱۰۰	تأمین آب شرب شهر چابهار از سد کهیر	
۸۰۰	آبرسانی به شهرهای چابهار و کنارک	
۸۵۰	تکمیل خط آبرسانی به شهر خاش از سد کارواندر	
۲۰۰	تکمیل فیدر کانال شماره (۲) چاه‌نیمه‌های سیستان	
۳۹۰	مطالعه و اجرای عملیات آبخیزداری و آبخوان‌داری در حوزه سراوان بزرگ	
۲۰۰	تکمیل طرح‌های آبخیزداری و آبخوان‌داری و کنترل فرسایش خندقی	
۳۰۰	احیاء، مرمت و بازسازی قنوات کشاورزی	
۲۳۷۹۵	جمع	

اقدامات اولویت‌دار

- ایجاد سازه‌ها، تأسیسات و شبکه‌های آبیاری و زهکشی به‌منظور کاهش مصرف و افزایش بهره‌وری آب در بخش کشاورزی
- اولویت قراردادن اجرای طرح‌های آبرسانی برای شهرها و مناطق روستایی پایین‌دست سدهای استان.
- بازسازی و مرمت قنوات استان و استفاده از فناوری‌های جدید برای انتقال و ذخیره و توزیع آب قنوات.

دفتر هیئت دولت

- بالا بردن راندمان آبیاری و اجرای سیستم نوین آبیاری تحت فشار برای اراضی کشاورزی در باغات، تدوین الگوی کشت، ترویج کشت گیاهان کم آب و گیاهان دارویی و ایجاد تعاونی های کشاورزی و تجمع اراضی و ایجاد زنجیره ارزش.

بسته اقدام ۱۰: ارتقاء وضعیت زیست محیطی استان

سیستان و بلوچستان اگرچه از نظر ظرفیت های محیط زیستی دارای ویژگی های خاصی است اما بروز خشکسالی های پیاپی و مشکلات ریزگردها، عدم تخصیص حق آبه تالاب بین المللی هامون، قاچاق گونه های حیات وحش از کشورهای همسایه با توجه به مرزی بودن استان، کمبود شدید نیروهای محیط بان و کارشناس در حوزه اداره کل حفاظت محیط زیست، پایین بودن سرانه فضای سبز در شهرهای استان به ویژه زاهدان، گستردگی و تعدد مخاطرات و مشکلات محیط زیستی دریایی در جنوب استان و حاشیه نشینی و تبعات منفی اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی این استان را دچار مشکل کرده است. بنابراین برنامه احیای تالاب هامون اولویت درجه یک محیط زیست استان سیستان و بلوچستان است.

اهداف بسته اقدام

- جلوگیری از آلودگی های زیست محیطی و دستیابی به اهداف توسعه پایدار و بهبود وضعیت محیط زیست.

مهم ترین پروژه های بسته اقدام

برای بخش محیط زیست استان احیاء تالاب هامون مهم ترین پروژه است که احداث بادشکن، احداث گوراب و ایجاد هلالی آبگیر توأم با بذرکاری، احداث دو کانال ۴ و ۶ کیلومتری انتقال آب، احداث و تکمیل ۵ ایستگاه پایش و تهیه و اجرای برنامه های مقابله گردوغبار ناشی از تالاب، تعمیر و تجهیز پاسگاه های محیط بان، خرید تجهیزات و اجرای برنامه های آموزشی در زمینه تالاب و تغییر اقلیم، سیستم های کنترل و نظارت و پایش آلودگی محیط زیست تالاب هامون در مجموع به ۱۸۰ میلیارد تومان اعتبار نیاز دارند.

با توجه به اینکه پدیده گردوغبار در استان به ویژه در حوزه سیستان به عنوان یک معضل جدی مطرح می باشد، برنامه اجرایی مقابله با گردوغبار و ریزگردها با مشارکت دستگاه های ذی ربط در استان در حال تهیه می باشد.

دفتر هیئت دولت

جدول ۱۲- پروژه‌های حوزه محیط‌زیست استان

برآورد (میلیارد تومان)	نام پروژه	بسته اقدام
۹۰	احداث بادشکن، احداث گوراب و ایجاد هلالی آبگیر توأم با بذرکاری، احداث دو کانال ۴ و ۶ کیلومتری انتقال آب، احداث و تکمیل ۵ ایستگاه پایش و تهیه و اجرای برنامه‌های مقابله گردوغبار ناشی از تالاب	احیاء محیط‌زیست
۵۰	تعمیر و تجهیز پاسگاه‌های محیط‌بانی، خرید تجهیزات و اجرای برنامه‌های آموزشی در زمینه تالاب و تغییر اقلیم	
۴۰	سیستم‌های کنترل و نظارت و پایش آلودگی محیط‌زیست تالاب هامون	
۱۸۰	جمع	

اقدامات اولویت‌دار

- تأمین اعتبار پروژه‌های مرتبط با محیط‌زیست در استان.

بسته اقدام ۱۱: توسعه فعالیت‌های فرهنگی و ورزشی

استان سیستان و بلوچستان به‌عنوان جوان‌ترین استان در موضوع ترویج فرهنگ ازدواج در سنوات اخیر رتبه برتر کشور را به خود اختصاص داده است. با توجه به گستردگی استان و تراکم پایین نقاط جمعیتی در سطح استان و هم‌جواری با مرز دو کشور توسعه‌نیافته پاکستان و افغانستان به طول ۹۰۰ کیلومتر و از طرفی مجاورت با آب‌های آزاد دریای عمان از جنوب استان فرصت‌هایی از قبیل برگزاری مسابقات بین‌المللی و دوره‌های آموزشی ورزشی را در راستای توسعه شاخص‌های ورزشی منطقه‌ای را در مقابل تهدیدات منطقه‌ای برای این استان به ارمغان می‌آورد.

در حوزه گردشگری و سرمایه‌گذاری، این استان دارای ۵۷ منطقه نمونه گردشگری شناسایی شده و ۴۸ روستای هدف گردشگری مصوبه هیئت دولت می‌باشد. این استان از جاذبه‌های طبیعی نظیر آتشفشان نیمه‌فعال تفتان، چاه نیمه‌های زهک، کوه خواجه هامون، گل‌فشان‌ها، سواحل بی‌نظیر جنوب استان، کوه‌های مینیاتوری و جنگل‌های حرا چابهار برخوردار است.

اهداف بسته اقدام

- توانمندی نیروی انسانی در جهت توسعه ورزش

- توسعه گردشگری ساحلی و دریایی با اولویت سواحل مکران.

دفتر هیئت دولت

مهم‌ترین پروژه‌های بسته اقدام

مهم‌ترین پروژه‌های گردشگری، فرهنگ و ورزش به شرح جدول می‌باشند که درمجموع پیش‌بینی می‌شود برای تکمیل و به بهره‌برداری رسیدن به ۱۸۸۰ میلیارد تومان اعتبار نیاز دارند.

جدول ۱۳- پروژه‌های حوزه فرهنگ و ورزش استان

بسته اقدام	نام پروژه	برآورد (میلیارد تومان)
توسعه فعالیت‌های فرهنگی و ورزشی	تکمیل سالن ۴۵۰۰ نفری ورزشی زاهدان	۱۰۰
	تکمیل پروژه‌های نیمه‌تمام ورزشی با اولویت ورزش‌های ساحلی منطقه مکران	۵۰۰
	تکمیل موزه هنرهای معاصر زاهدان	۸۰
	توسعه زیرساخت‌های گردشگری با محوریت شناسایی و مرمت آثار ثبت جهانی و معرفی جاذبه‌های گردشگری سواحل مکران	۴۰۰
	احداث مجتمع فرهنگی هنری شهرستان ایرانشهر	۸۰۰
جمع		۱۸۸۰

در صورت تحقق اهداف بسته اقدام توسعه فعالیت‌های فرهنگی و ورزشی و اتمام پروژه‌های زیرساختی اولویت‌دار آن، پیش‌بینی می‌شود در پایان دولت چهاردهم، ۲۰ هزار مترمربع به سرانه فضای ورزشی استان اضافه شود و سرانه فضای ورزشی روباز افزایش ۰/۰۲ مترمربعی داشته باشد به‌طوری‌که از ۰/۴۳ مترمربع به ۰/۴۵ مترمربع برسد. همچنین سرانه فضای ورزشی سرپوشیده به ازای هر نفر از ۰/۰۶ مترمربع به ۰/۰۹ مترمربع برسد.

اقدامات اولویت‌دار

- افزایش کمی فضاهای سرپوشیده و روباز ورزشی در سطح استان
- استفاده از توانمندی‌های اقتصادی منطقه آزاد تجاری و اقتصادی چابهار در جنوب استان در جهت توسعه ورزش حرفه‌ای
- مشارکت سرمایه‌گذاران در بخش گردشگری.

بسته اقدام ۱۲: تأمین پایدار انرژی

تأمین پایدار انرژی الکتریکی از الزامات توسعه بوده و نقش غیرقابل انکاری در افزایش رفاه و آسایش جامعه دارد. اهمیت تأمین پایدار انرژی الکتریکی به حدی است که ایجاد اختلال در این سیستم می‌تواند موجب

خسارات سنگین اقتصادی بر سایر بخش‌ها شود. در بحث پایداری سیستم شبکه برق، بهره‌گیری از منابع و توانایی‌ها برای کسب مزیت رقابتی از طریق استعدادهای موجود باید مورد توجه قرار گیرد. با توجه به تنوع اقلیم آب و هوایی و وجود مناطق با پتانسیل انرژی‌های بادی و خورشیدی در کشور و استان، یکی از استراتژی‌های مهم، تنوع در سبد تولید برق می‌باشد. به لحاظ استراتژیک تکیه بر یک نوع انرژی نه تنها شرایط ایمنی در حال و آینده برای ما ایجاد نخواهد کرد بلکه سبب چالش‌های بزرگی در آینده با اتمام سوخت‌های فسیلی به‌عنوان منبع انرژی و درآمد ملی خواهد شد. یکی دیگر از استعدادهای موجود در کشور موقعیت جغرافیایی و تعداد کشورهای همسایه می‌باشد که می‌تواند در بحث ترانزیت برق به مزیت رقابتی بزرگی تبدیل شود. با توجه به وجود ظرفیت بالای تولید، انتقال، عرضه و توزیع در کشور می‌توان با استراتژی تمرکز بر روی این استعداد از طریق حداقل کردن هزینه‌ها و عملیات غیرکارای سیستم نسبت به بهبود این مزیت رقابتی اقدام نمود.

اهداف بسته اقدام

- تأمین پایدار انرژی الکتریکی و جلوگیری از تلفات تولید و شبکه برق.

مهم‌ترین پروژه‌های بسته اقدام

یکی از پروژه‌های مهم حوزه انرژی استان تکمیل نیروگاه بادی میل‌نادر به ظرفیت ۵۰ مگاوات شامل ۲۰ توربین بادی ۲,۵ مگاوااتی است که در ۹۰ کیلومتری شمال غرب شهر زابل در استان سیستان و بلوچستان واقع شده است. همچنین برق‌رسانی در سطح استان و پروژه‌های مربوط به پست انتقال سیستان و بلوچستان از دیگر پروژه‌های مهمی هستند که جمعاً برآورد موردنیاز ۵۹۰۰ میلیارد تومان است.

جدول ۱۴- پروژه‌های حوزه انرژی استان

بسته اقدام	نام پروژه	برآورد (میلیارد تومان)
تأمین پایدار انرژی	پروژه‌های مربوط به پست انتقال و فوق توزیع استان	۳۵۰۰
	برق‌رسانی روستایی در سطح استان	۹۰۰
	تکمیل نیروگاه بادی میل‌نادر	۱۵۰۰
	جمع	۵۹۰۰

اقدامات اولویت‌دار

- افزایش سرمایه‌گذاری صنعت برق

دفتر هیئت دولت

- استفاده از ظرفیت نیروگاه‌های تجدیدپذیر.

بسته اقدام ۱۳: بازرگانی و تبادلات مرزی

فرصت ۱۶۰۰ کیلومتر مرز خشکی و آبی و دسترسی به آب‌های آزاد و هم‌جواری با بازار مصرف کشورهای افغانستان، پاکستان، کشورهای حاشیه خلیج فارس و دریای عمان و نزدیکی به دو اقتصاد بزرگ جهان یعنی چین و هند امتیازی است که اگر برای بهره‌گیری درست از آن برنامه‌ریزی شود می‌تواند به توسعه صادرات کشور منجر گردد. اما آنچه امروز استان با آن گریبان گیر است، طولانی بودن نظام تصمیم‌گیری و بوروکراسی اداری در بهره‌گیری از فرصت مرز و عدم توجه جدی به ساماندهی مبادلات مرزی است.

استان سیستان و بلوچستان در حوزه بازرگانی ۶/۱ درصد از کل واحدهای صنفی کشور را در اختیار دارد. این استان از منظر نگهداری کالا با دارا بودن ۹ سیلو، ۱۴ سردخانه (۸ فعال) و ۳۴۸۳ انبار مجموعاً با ظرفیت ۷/۱ میلیون تن و از منظر پایگاه‌های توسعه صادرات با دارا بودن ۷ پایانه صادراتی (۱ فعال) و ۱ نمایشگاه مجموعاً ۱۳۵۰۰۰ مترمربع فضا، زیرساخت‌های مهمی را در ارتباط با فعالیت‌های بازرگانی در اختیار دارد. فعالان این استان با در اختیار داشتن ۳۹۷ کارت بازرگانی و ۷۴۴ کارت پیمانه‌وری نقش قابل‌توجهی در صادرات و واردات کشور دارند.

اهداف بسته اقدام

- افزایش مراودات بازرگانی با کشورهای همسایه.

مهم‌ترین پروژه‌های بسته اقدام

بازارچه‌های مرزی به‌عنوان یکی از اهرم‌های مهم در ایجاد اشتغال و توسعه روابط تجاری با کشورهای هم‌جوار، تأثیر قابل‌توجهی در فعالیت‌های اقتصادی دارند. کمک به رونق بخشیدن تولید کالاهای داخلی در استان‌های مرزی، برقراری روابط حسنه و حسن هم‌جواری با مردم مرزنشین، کمک به توسعه سیاسی، فرهنگی و اقتصادی با کشورهای همسایه از دیگر محورهای مورد توجه برای برپایی بازارچه‌های مرزی بوده است.

در استان سیستان و بلوچستان بازارچه‌های مرزی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین نقاط تجاری و فرهنگی ایران، فضایی پویا و زنده را به نمایش می‌گذارند، این بازارچه‌ها نه‌تنها به‌عنوان مراکز اقتصادی عمل می‌کنند، بلکه محلی برای تبادل فرهنگی و اجتماعی نیز هستند. برای تکمیل و توسعه زیرساخت‌های

بازارچه‌های مرزی و پایانه‌های صادراتی نظیر میرجاوه، میلک، ریمدان و پیشین به ۱ همت اعتبار نیاز است.

جدول ۱۵- پروژه‌های حوزه بازرگانی استان

بسته اقدام	نام پروژه	برآورد (میلیارد تومان)
بازرگانی و تبادلات مرزی	توسعه و تکمیل زیرساخت‌های بازارچه‌های مرزی و پایانه‌های صادراتی در مرزهای رسمی ایران (میرجاوه، میلک، ریمدان و پیشین)	۱۰۰۰

اقدامات اولویت‌دار

- طراحی نظام مبادلات مرزی با مناطق هم‌جوار استان.

جمع‌بندی زیرساخت‌های موردنیاز برای آینده توسعه استان سیستان و بلوچستان

همان‌طور که در بخش‌های پیشین اشاره شد، توسعه پایدار و همه‌جانبه سیستان و بلوچستان مستلزم اجرا و تکمیل طیف گسترده‌ای از پروژه‌های زیرساختی است. این پروژه‌ها شامل حوزه‌های متعددی همچون حمل‌ونقل هوایی، ریلی و جاده‌ای، بیمارستان‌ها، مراکز آموزشی، کشاورزی و توسعه زنجیره ارزش دام، تأمین منابع آبی، اسکله‌های صیادی و خطوط انتقال برق می‌باشند. هر یک از این زیرساخت‌ها نقش حیاتی در تحقق چشم‌انداز بلندمدت توسعه استان ایفا می‌کنند و در کنار یکدیگر، تصویری جامع و امیدوارکننده از آینده استان را ترسیم می‌کنند. زیرساخت‌های حمل‌ونقل به‌عنوان یکی از ارکان اصلی توسعه، نقش تعیین‌کننده‌ای در تسهیل جابجایی مسافر، کالا و خدمات ایفا می‌کنند. این زیرساخت‌ها نه تنها دسترسی به استان را بهبود می‌بخشند، بلکه ارتباط این منطقه با سایر نقاط کشور را نیز تقویت می‌کنند. افزایش دسترسی‌پذیری استان سیستان و بلوچستان، اثرات مستقیم و غیرمستقیم فراوانی بر سایر پروژه‌های توسعه‌ای خواهد داشت. برای نمونه، بهبود شبکه حمل‌ونقل، ورود گردشگران به استان را تسهیل کرده و ارتباطات ساکنان بومی با سایر مناطق کشور را نیز آسان‌تر می‌کند. این امر نه تنها به رشد اقتصادی استان کمک می‌کند، بلکه زمینه‌ساز توسعه فرهنگی و اجتماعی نیز خواهد بود. با توجه به نقش محوری حمل‌ونقل در توسعه منطقه‌ای، به‌نظر می‌رسد که این حوزه باید در اولویت برنامه‌ریزی‌های کلان قرار گیرد. زیرساخت‌های حمل‌ونقل نه تنها به‌عنوان یک پروژه عمرانی، بلکه به‌عنوان عاملی تسهیل‌گر برای اجرای سایر پروژه‌ها نیز عمل می‌کنند. بدون شک، سرمایه‌گذاری در این بخش، زمینه‌ساز تحقق سایر اهداف توسعه‌ای در استان خواهد بود. پروژه‌های زیرساختی بخش حمل‌ونقل استان که در اولویت قرار دارند به اعتباری معادل

۶۳۸۰۰ میلیارد تومان نیاز دارند و برای دو پروژه فرودگاه چابهار و توسعه بندر شهید بهشتی چابهار به اعتباری معادل ۳۴۲ میلیون دلار مورد نیاز است.

یکی دیگر از ارکان اساسی در تقویت جوامع محلی و دستیابی به توسعه پایدار، توسعه زیرساخت‌های بهداشت و درمان است. در مناطق کمتر توسعه یافته مانند استان سیستان و بلوچستان، که با چالش‌های متعددی در حوزه سلامت و دسترسی به خدمات درمانی مواجه هستند، اجرای پروژه‌های زیرساختی در این حوزه نه تنها به بهبود شاخص‌های بهداشتی کمک می‌کند، بلکه به عنوان عاملی کلیدی در ارتقاء کیفیت زندگی و افزایش رفاه اجتماعی عمل می‌نماید. دسترسی عادلانه به خدمات بهداشتی و درمانی، علاوه بر کاهش مرگ و میر و بیماری‌ها، به افزایش بهره‌وری نیروی کار، کاهش هزینه‌های درمانی خانوارها و ایجاد فرصت‌های بهتر برای رشد اقتصادی و اجتماعی منجر می‌شود. در سال‌های اخیر، تلاش‌هایی برای بهبود این زیرساخت‌ها صورت گرفته است، اما همچنان شکاف‌های قابل توجهی در دسترسی به خدمات بهداشتی با کیفیت و امکانات درمانی مدرن وجود دارد. پروژه‌های زیرساختی در این حوزه، از ساخت بیمارستان‌ها و مراکز بهداشتی تا تجهیز آن‌ها به فناوری‌های روز، می‌تواند تحولی اساسی در نظام سلامت استان ایجاد کند.

در حال حاضر، استان سیستان و بلوچستان با کمبود امکانات بهداشتی و درمانی مواجه است. تعداد تخت‌های بیمارستانی فعال در این استان به ازای هر ۱۰۰۰ نفر جمعیت معادل ۱/۰۵ تخت است و تعداد خانه‌های بهداشت روستایی نیز به ازای ۱۰۰۰ نفر جمعیت، ۰/۵۸ است که در مقایسه با جمعیت ۱ میلیون و ۵۰۰ هزار نفری روستایی استان کافی نیست. این کمبود باعث شده است که ساکنان استان برای دریافت خدمات درمانی به شهرهای دیگر مراجعه کنند، که این امر هزینه‌های اقتصادی و اجتماعی قابل توجهی را به همراه دارد. برای رفع این چالش‌ها، تکمیل ۳ بیمارستان، احداث ۲ بیمارستان و احداث و تکمیل سایر پروژه‌های مربوط به بهداشت و درمان روستایی و شهری در استان ضروری است که به اعتباری معادل ۶۷۶۰ میلیارد تومان نیاز است. تقویت زیرساخت‌های بهداشت و درمان در استان تأثیرات بلندمدت و مثبتی بر جوامع محلی و توسعه استان خواهد داشت. به طوری که می‌توان انتظار داشت که منجر به بهبود شاخص‌های سلامت و سلامت نیروی کار (کاهش مرگ و میر نوزادان، افزایش امید به زندگی و کاهش شیوع بیماری‌ها)، کاهش نابرابری‌های منطقه‌ای و افزایش رفاه و کیفیت زندگی ساکنان محلی شود.

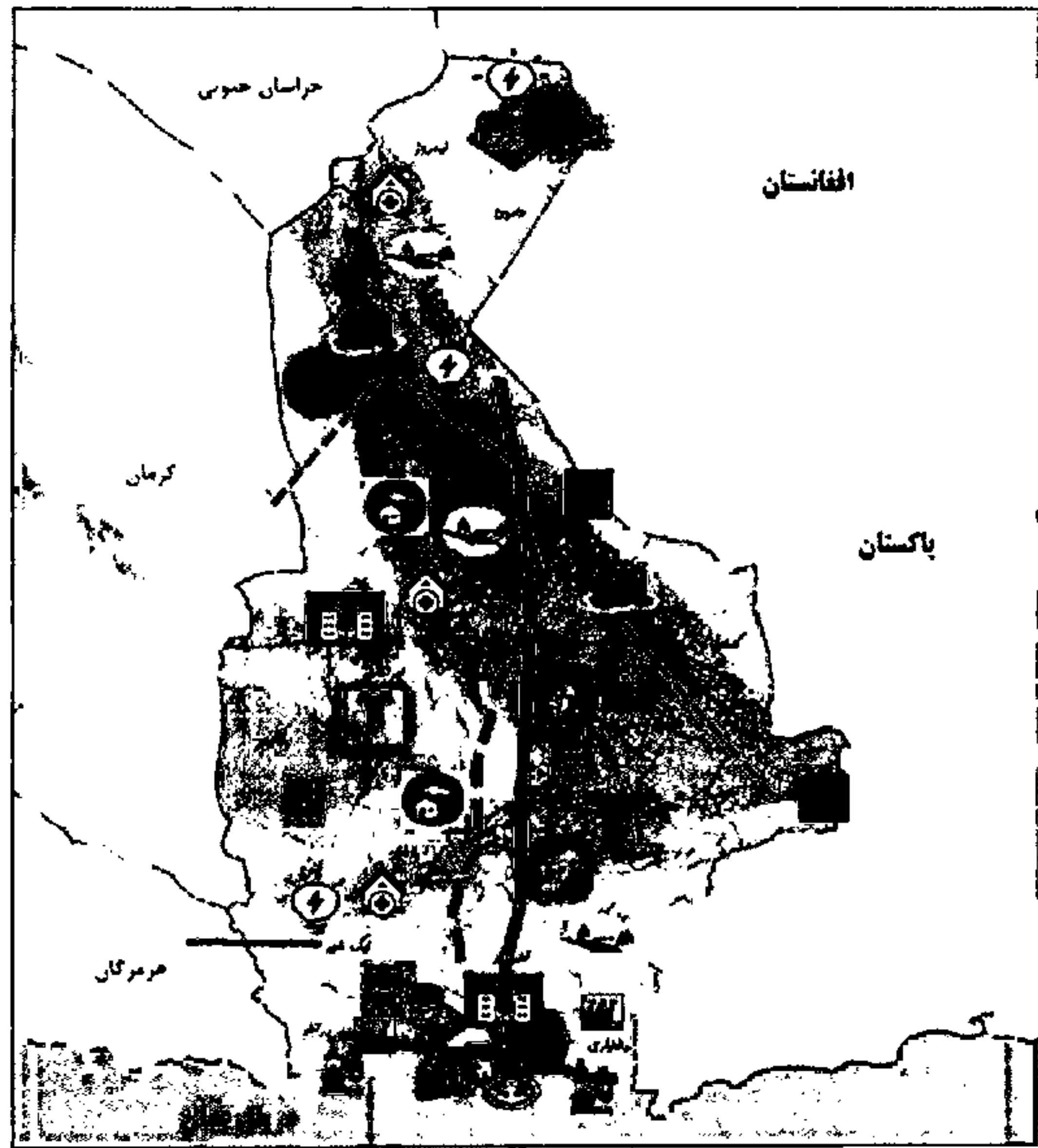
مراکز فنی و حرفه‌ای به عنوان نهادهای آموزشی مهارت محور، نقش کلیدی در توانمندسازی نیروی کار و ایجاد اشتغال پایدار در استان ایفا می‌کنند. با توجه به تنوع اقتصادی و پتانسیل‌های استان، توسعه این مراکز می‌تواند به تربیت نیروی کار ماهر در حوزه‌هایی مانند صنایع دریایی، کشاورزی، گردشگری و خدمات کمک

کند. در حال حاضر، ۲۸ مراکز فنی و حرفه‌ای در استان سیستان و بلوچستان وجود دارند. با این حال، بسیاری از این مراکز با کمبود امکانات و تجهیزات مواجه هستند که باعث کاهش کیفیت آموزش و محدودیت در ارائه دوره‌های تخصصی شده است. برآوردهای اولیه نشان می‌دهد که برای توسعه و تجهیز این مراکز و سایر پروژه‌های مرتبط با توسعه فضاهای آموزشی استان اعتباری بالغ بر ۲۴۳۲ میلیارد تومان موردنیاز است. کشت محصولات گرمسیری در مرکز و جنوب استان از پتانسیل‌های استان محسوب می‌شود که برای افزایش کشت این محصولات نیاز به تکمیل سد کهیر، تکمیل شبکه آبیاری و زهکشی سد پیشین و زیردان و اصلاح و نوسازی باغات گرمسیری و نیمه‌گرمسیری استان و .. است که در مجموع به اعتباری معادل ۳۵۰۰ میلیارد تومان نیاز دارد.

اسکله‌های صیادی نیز به‌عنوان یکی از مهم‌ترین زیرساخت‌های اقتصادی در مناطق ساحلی است و نقش حیاتی در تأمین معیشت خانواده و توسعه صنعت صیادی ایفا می‌کنند. بنابراین می‌توان گفت که اسکله‌های صیادی تأثیر مستقیمی بر شاخص‌های کیفیت زندگی ساکنان بومی استان دارد. در حال حاضر در استان تعداد ۵ اسکله نیازمند لایروبی و ساماندهی فوری هستند. این اسکله‌ها به دلیل رسوب‌گذاری و فرسودگی تجهیزات، با مشکلات عمده‌ای مواجه هستند که باعث کاهش کارایی و افزایش خطرات برای صیادان شده است. لایروبی و تکمیل این اسکله‌ها به ۱۳۰۰ میلیارد تومان اعتبار نیاز دارند.

برای تأمین آب شرب پایدار استان، اجرای طرح‌های آبرسانی به شهرهای چابهار، کنارک، زاهدان و خاش در اولویت قرار دارد. همچنین تکمیل تأسیسات فاضلاب این استان امری ضروری است که در مجموع به اعتباری معادل ۲۳۷۹۵ میلیارد تومان نیاز است. یکی دیگر از مهم‌ترین پروژه‌های زیرساختی در استان سیستان و بلوچستان، اجرای پروژه‌های مرتبط به پست انتقال و فوق توزیع برق استان، برق‌رسانی روستایی و تکمیل نیروگاه بادی میل نادر است که به توسعه اقتصادی، صنعتی و اجتماعی استان کمک کرده و به بهبود کیفیت زندگی ساکنان استان منجر خواهد شد. این پروژه‌ها برای تکمیل به ۵۹۰۰ میلیارد تومان نیاز دارند.

دفتر هیئت دولت

- ۱۶-۱ کریدور ساحلی جنوب سیستان و بلوچستان ۹۶ هکتار
- فرودگاه چابهار (کاترک) ۱۰۰ میلیون دلار
- اتصال چابهار به شبکه ملی (اصلی) چابهار ۵۵ هکتار
- اتحاد کریمور سگال - جنوب (چابهار - زاهدان) ۱۳۰۶ هکتار
- توسعه بندر بندر بستی چابهار ۳۶۲ میلیون دلار
- اتحاد پروگرام به زاهدان سرخه ۲ هکتار
- ارمدا، محور خراسان سرخه به واد اصلی ۱۶۳ هکتار
- اتحاد محور سگمهر به بوناب - سگورد ۷۵ هکتار
- اتحاد و بهسازی، اوهار، روسایر استان ۵ هکتار
- ساختن شبکه های آموزشی در شهرهای زاهدان و ایل، چابهار و ایرانشهر ۱۰۱ هکتار
- تکمیل بیمارستان ایرانشهر ۱ هکتار
- تکمیل بیمارستان چابهار ۱ هکتار
- اتحاد و توسعه خانه های بهداشت و روسای ۱۰۶ هکتار
- توسعه فضاهای آموزشی ۲۲ هکتار
- توسعه و تجهیز مراکز آموزش فنی و حرفه ای ۱۰۱ هکتار
- تکمیل خط بافندگی در شرکت کسری صنایع بافج ۱۲۶۵ هکتار
- تکمیل بند گهر و شبکه آبریز و زهکشی معطای ۱۰۹ هکتار
- سازمان واد ۲۷ هکتار
- تکمیل مدرسه های معانی ۱۲ هکتار
- تکمیل و مرمت های بازار معانی مروری ۱ هکتار
- ایرانشهر به سهراب ۱۶۰۵ هکتار
- تکمیل باستان باستان ۲۳۵ هکتار
- ایرانشهر به ۵۰۰۰ روسای استان ۱۵ هکتار
- اتحاد معطای زاهدان در مایاب حاشی ۰۶۸ هکتار
- تکمیل پروژه های فرهنگی، گردشگری و ورزشی استان ۷۸۸۰ هکتار

شکل ۱۶- زیرساخت های مورد نیاز برای آینده توسعه استان سیستان و بلوچستان

دفتر هیئت دولت

۸- تأمین مالی بخش دولتی

با عنایت به تأکیدات دولت محترم مبنی بر تسریع در تکمیل پروژه‌های زیرساختی استان سیستان و بلوچستان، تعداد ۶۶ پروژه زیرساختی اولویت‌دار استان و اقدامات ضروری که قابلیت بهره‌برداری تا پایان دولت چهاردهم را دارند احصاء شده‌اند که براساس فهرست‌بهای سال ۱۴۰۴ در حدود ۱۱۶ همت منابع مالی ریالی نیاز دارند و حدود ۳۴۰ میلیون دلار منابع ارزی در جهت تکمیل آن‌ها موردنیاز است که دولت و سازمان برنامه و بودجه متعهد پیگیری و تأمین آن‌هاست.

جدول ۱۶- پروژه‌های زیرساختی اولویت دار توسعه استان سیستان و بلوچستان- ارقام به میلیارد تومان

فصل	پروژه‌های اولویت‌دار زیرساختی قابل بهره‌برداری تا پایان دولت چهاردهم		پروژه‌های مصوب سفر ریاست محترم جمهوری	
	تعداد پروژه	اعتبار موردنیاز برای اتمام پروژه تا پایان دولت چهاردهم	تعداد پروژه	اعتبار مصوب سفر استانی ریاست محترم جمهوری
حمل و نقل	۱۱	۶۵,۴۷۵ + ۳۴۲ میلیون دلار	۶	۲۴,۵۲۵
آب، کشاورزی و فاضلاب	۲۵	۲۷,۲۹۵	۸	۴,۰۰۰
بهداشت و درمان	۹	۶,۷۶۰	۱	۴۰
انرژی	۳	۵,۹۰۰	-	-
آموزش	۶	۲,۴۳۲	۵	۲,۳۹۲
صنعت	۲	۷۴۵	-	-
محیط‌زیست	۱	۱۸۰	۱	۱۸۰
فرهنگ و ورزش	۵	۱,۸۸۰	۲	۱۸۰
عمومی	۱	۱,۰۰۰	-	-
مسکن و عمران شهری و روستایی	۳	۴,۳۵۰	-	-
جمع	۶۶	۱۱۶,۰۱۷ + ۳۴۲ میلیون دلار	۲۳	۳۱,۳۱۷

۹- اقدامات نرم‌افزاری مورد نیاز

اولویت‌های نرم‌افزاری برای توسعه استان سیستان و بلوچستان به شرح زیر می‌باشند:

- تهیه بسته تفویض اختیار به استاندار: به استناد جزء ۳-۳ بند (الف) ماده ۱۰۵ قانون برنامه هفتم پیشرفت، به‌منظور ارتقاء بهره‌وری نظام اداری، کاهش هزینه‌های جاری و چابک سازی، لازم است که به‌منظور تسهیل در صدور مجوزها و اصلاح فرآیندها به استاندار تفویض اختیار شود.

- تجميع اسناد بالادستی موجود: پيرو دستور رياست محترم جمهوری، مورخ ۱۴۰۳/۰۸/۱۲ مبنی بر تشكيل کارگروه توسعه سيستان و بلوچستان توسط سازمان برنامه و بودجه کشور، با توجه به هدف گذاری انجام شده در خصوص ارتقاء اين استان به سطح استان های توسعه یافته کشور ضمن برگزاری جلسات مشترک با معتمدین، خيرين و نخبگان استان سيستان و بلوچستان، توسعه با مشارکت جامعه محلی به عنوان رویکرد غالب برای توسعه استان تعيين گردید. به طوری که در احداث و توسعه طرح های سرمایه گذاری که توسط بخش غیردولتی در حال انجام هستند، تأکید بر مبنای مشارکت و ذینفع سازی جوامع محلی در اين پروژه ها است. همچنین مشارکت خيرين در توسعه زیرساخت های خدماتی و آموزشی نیز یکی از محورهای اصلی در اين حوزه است. از سوی دیگر با عنایت به تعدد اسناد توسعه ای برای استان سيستان و بلوچستان (مصوبات سفر مقام معظم رهبری (مدظله العالی) به استان در سال ۱۳۸۱، سند توسعه سواحل مکران، سند ملی و استانی آمایش سرزمین و...)، تدقیق یک سند یکپارچه با استفاده از اسناد موجود جهت انتخاب اولویتهای هر پهنه از استان ضروری است.

- اصلاح قوانین و مقررات موجود:

✓ اصلاح قانون مالیات بر ارزش افزوده: با توجه به ساختار اقتصادی استان، شهرداری ها و دهیاری های استان فاقد درآمد هستند و از تأمین حداقل نیازهای خود بازمانده اند. لذا ضرورت دارد که ضمن اصلاح قانون مالیات بر ارزش افزوده تدابیری اتخاذ شود که مشکلات مالی شهرداری های استان مرتفع گردد.

✓ اصلاح قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت: با توجه به این که یکی از مسائل اساسی استان پایداری نیروی انسانی در دستگاه های اجرایی است، پیشنهاد می گردد با هدف ماندگاری بیشتر نیروهای انسانی بومی در سطح استان ماده ۱۵ قانون از شمول محدودیت امتیازات و تسهیلات تبصره بند (ت) ماده ۱ قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت حذف گردد.

- نظام مشوق های مبتنی بر زنجیره ارزش: یکی از مهم ترین عوامل موفقیت در توسعه استان، ایجاد یک نظام مشوق هدفمند بر اساس زنجیره ارزش است. این نظام به گونه ای طراحی می شود که سرمایه گذاری ها نه تنها بر اساس اولویتهای منطقه ای هدایت شوند، بلکه پیوستگی و هم افزایی در بخش های اقتصادی ایجاد شود. - امکان ارائه خدمات بین المللی (تبادلات ارزی، بیمه و ...): یکی از الزامات اصلی برای توسعه زیرساخت های اقتصادی سيستان و بلوچستان، فراهم سازی دسترسی به خدمات مالی و بیمه ای بین المللی است. این امر نه تنها موجب افزایش جذابیت سرمایه گذاری در سيستان و بلوچستان می شود، بلکه امکان مشارکت گسترده تر در زنجیره ارزش جهانی را نیز فراهم می کند.